

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
Основна музичка школа
"Вук Караџић"
Школски одбор
Број: 225
Лозница, 26.06.2018.

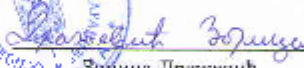
На основу члана 32. Пословника о раду Школског одбора (Дел.бр.105/2018), а у вези члана 14. Статута Основне музичке школе "Вук Караџић" (дел.бр. 82/2018), члана 61. Закона о основама система образовања и васпитања (Сл.г.л.РС бр.88/2017) и Правилника о Наставном плану и програму основног музичког васпитања (Сл.г.л.РС-Просветни гласник бр.5/2010), Школски одбор је на својој 33-ој редовној седници одржаној 26.06.2018. године једногласно донео следећу

О Д Л У К У

1.- Додати се Школски програм Основне музичке школе "Вук Караџић" у Лозници на период од четири године.

2.- Саставни део ове одлуке чини наведени Школски програм.

ДОСТАВИТИ: Архиви Школе

Председник Школског одбора

Зорица Дражевић

Садржај

Увод	5
Просторни услови	6
Материјално-технички услови	7
Услови средине у којој школа ради	7
Циљеви школског програма	8
План наставе и учења основног музичког образовања и васпитања.....	9
Обавезани одсек-одсек за класичну музику.....	9
Једногодишње образовање и васпитање.....	10
Двогодишње образовање и васпитање.....	11
Четворогодишње образовање и васпитање	12
Шестогодишње образовање и васпитање.....	13
Програм обавезних предмета по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање	15
Гудачки инструменти	15
Виолина.....	18
Виолончело	46
Жичани инструменти.....	73
Инструменти са диркама.....	100
Клавир	103
Хармоника.....	131
Дувачки инструменти.....	157
Флаута	159
Кларинет.....	181
Саксофон.....	197
Соло певање.....	213

Упоредни клавир	222
Теоретска настава	231
Солфеџо	231
(Једногодишње музичко образовање и васпитање-Припремни предшколски програм)	231
Солфеџо (Двогодишње музичко образовање и васпитање)	236
Солфеџо	245
(Четворогодишње музичко образовање и васпитање).....	245
Солфеџо (Шестогодишње музичко образовање и васпитање)	263
Теорија музике.....	291
Групно музицирање	297
Хор.....	299
Оркестар	303
Камерна музика	307
Програм изборних предмета по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање	311
Изборни одсек-одсек за народну и џез музику	311
Изборни одсек за народну музику	311
Гудачки инструменти	312
Виолина	312
Жичани инструменти	324
Гитара	324
Инструменти са диркама	334
Хармоника.....	334
Дувачки инструменти	348
Флаута и Кларинет	348
Певање народне музике	366

Изборни одсек за џез музику	375
Жичани инструменти	376
Гитара	376
Инструменти са диркама	385
Клавир	385
Џез певање	398
Дувачки инструменти	403
Саксофон	403
Програм активности по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање.....	412
Интерни и јавни час	412
Смотре и преслушавања.....	412
Програм ваннаставних активности ученика	412
Испити.....	412
Такмичења	414
Програм допунске и додатне наставе	415
Програм културних активности школе	416
Програм школског спорта и спортско-рекреативних активности	418
Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања, програм спречавања дискриминације и програми превенције других облика ризичног понашања	419
Програм слободних активности	422
Програм професионалне орјентације	423
Програм здравствене заштите	424
Програм социјалне заштите.....	425
Програм заштите животне средине	426
Програм сарадње са локалном самоуправом	427
Програм сарадње са породицом.....	429

Програм излета, екскурзија и наставе у природи.....	431
Програм рада школске библиотеке/нототеке	433
Начин остваривања других области развојног плана школе који утичу на образовно-васпитни рад	438
Школски програм и годишњи план рада.....	439
Подршка ученицима	441
Етос.....	442
Организација рада школе и руковођење.....	443
Ресурси.....	445
Прилог	446
Индивидуални образовни планови свих ученика који се образују по ИОП-у.....	446
Програм безбедности и здравља на раду.....	447

Увод

Школа послује под називом Основна музичка школа „Вук Караџић“.

Седиште школе је у Лозници у улици Генерала Јуришића број 5.

Школа обавља делатност и ван седишта-издвојено одељење при ОШ „Боривоје Ж. Милојевић“ у Крупњу.

Школа је основана актом СО Лозница бр. 13819 од 29. 12. 1965. године.

Школа има три печата и два штамбиља.

Школа је правно лице са статусом установе, која обавља делатност основног музичког образовања и има право да у правном промету закључује уговоре и предузима друге правне радње и правне послове у оквиру своје правне и пословне способности.

Школа је почела са радом 1954. године.

Школа је уписана у судски регистар код Трговинског суда у Ваљеву FI-1048/78 од 22. 11. 1978. године, под бројем I-230-00.

Школа је уписана у Окружни привредни суд у Београду, као регистарски, дана 30. 12. 1965. године под бројем Ус. 236/66.

Школа је верификована да обавља делатност основног музичког образовања и васпитања у трајању од две до шест година Решењем Министарства просвете, науке и технолошког развоја број: 022-05-89/2013-07 од 05. 06. 2014. године.

Школа има директора и помоћника директора.

Школа има свој жиро рачун.

Унутрашња организација се утврђује правилником о систематизацији.

Рад у школи се одвија по кућном реду који се утврђује у складу са календаром образовно-васпитног рада.

Делатност школе је: 85.20-Основно образовање.

Просторни услови

Матична школа у Лозници је смештена у грађевинској јединици која се састоји од приземља и два спрата.

Намена простора	Свега у m ²	По ученику m ²
Површина школске зграде	572	1,92
Површина корисног простора	572	1,92
Површина школског дворишта	-	-
Зелена површина	150	5
Укупна грејна површина	530	1,92

Намена простора	Број просторија	Укупна површина	По ученику m ²
Учионице за групну наставу	2	40	2,5
Учионице за индивидуалну наставу	12	216	18
Сала за концертну делатност	1	105	1.2
Библиотека-нототека	-	-	-
Чајна кухиња	1	3.5	-
Канцеларијски простор	3	48	-
Зборница	1	19.5	-
Тоалети	2	12	-
Остали простор	1	80	-

Ученички простор и учионице су довољне да се у њима одвија настава.

У издвојеном одељењу у Крупњу настава се одвија у простору ОШ „Боривоје Ж. Милојевић“. Ова школа је дала на употребу четири учионице.

Материјално-технички услови

Назив наставног средства	Матична школа	ИО Крупањ
Бела табла са линијским системима	2	-
Огледало	12	-
Метроном	11	-
Мини линија	2	-
Пулт	18	2
Клавир	18	1
Клавирска столица	10	1
Гитара	8	1
Клупица за гитару	8	1
Виолина	10	-
Виолончело	5	-
Држач за инструменте	4	-
Флаута	2	-
Кларинет	2	-
Саксофон	2	-
Хармоника	26	1
Нототека-књишка грађа	2280	-

Услови средине у којој школа ради

Основна музичка школа „Вук Караџић“ се налази у центру града Лознице.

У непосредној близини ОШ „Кадињача“ и првдшколске установе „Бамби“.

Окружена је пространим и добро одржаваним парковима. Аутобуска и железничка станица налазе се у близини школе. Недалеко од школе су Градска библиотеке и Дом културе Вук Катраџић.

Извојено одећење је удаљено око 29 км у Крупњу и настава се одвија у ОШ „Боривоје Ж. Милојевић“.

Циљеви школског програма

Циљеви Школског програма су оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

Задаци Школског програма су:

- Интензиван и континуиран рад на развоју ученикових музичких способности— спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, осећаја за ритам, музи-чке меморије и музичке фантазије;
- Упознавање ученика са грађом, акустичким својствима и изражајним могућно-стима одабраног инструмента;
- Овладавање основном техником свирања на одабраном инструменту;
- Постизање разумевања значења и важности универзалних музичких изражајних средстава (темпа, ритма, метра, динамике, агогике, артикулације);
- Основно музичко описмењавање (постизање вештине течног читања и писања нота у разним кључевима, брзог препознавања и разумевања најважнијих темповских, карактерних, метричких, динамичких, акцентних, агогичких и артикулационих ознака у нотном тексту и континуиран рад на развоју вештине спретног свирања или певања *Prima vista*);
- Усвајање основних знања из области музичке теорије и историје;
- Оспособљавање за самостално учење и вежбање;
- Стицање искуства јавног наступања—самосталног и у ансамблу;
- Изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике;
- Развијање естетских музичких критеријума.

Школски програм је израђен на основу:

- Статута школе Дел.бр.82/2018;
- Закону о основама система образовања и васпитања Сл.Гл.РС бр.88/2017;
- Закона о Основној образовању и васпитању Сл.Гл.РС 47/201.

План наставе и учења основног музичког образовања и васпитања

Основна музичка школа „Вук Караџић“ у Лозници наставу остварује у обавезним и изборним одсечима.

Обавезни одсек је одсек за класичну музику, а изборни за народну и џез музику.

Обавезани одсек-одсек за класичну музику

На овом одсеку образовно-васпитни рад се одвија у:

- једногодишњем,
- двогодишњем,
- четворогодишњем и
- шестогодишњем образовању и васпитању.

Ученици полажу пријемни испит као услов да се упишу у припремни и први разред основне музичке школе.

На пријемном испиту се проверава слух кроз:

- певање песама,
- опажање и интонирање тонова,
- музичке меморије и
- ритамчких способности.

Пријемни испит се организује у јунском и августовском року.

Једногодишње образовање и васпитање

У оквиру једногодишњег основног музичког образовања и васпитања организује се програм припремног предшколског програма у матичној школи у Лозници.

Програм припремног предшколског програма садржи предмет солфеђо.

Табеларни приказ фонда часова:

Фонд часова			Припремни разред	
			Недељно	Годишње
Наставни предмети	Главни предмет	Солфеђо	2	70

Укупно 70 часова годишње.

- Настава главног предмета се одржава у групи до 16 ученика и траје 45 минута.
- На крају школске године, а по завршетку наставе припремног разреда нема смотре или годишњег испита.
- Ученик који заврши припремни разред полаже пријемни испит за упис у први разред у основну музичку школу.

Двогодишње образовање и васпитање

У оквиру двогодишњег основног музичког образовња и васпитања изучава се програм соло певања у матичној школи у Лозници.

Програм соло певања садржи предмет соло певање као главни предмет, а затим солфеђо, теорију музике и упоредни клавир.

Табеларни приказ фонда часова:

Фонд часова		Први циклус		Други циклус	
		Први разред		Други разред	
		Недељно	Годишње	Недељно	Годишње
Наставни предмети	Соло певање (Главни предмет)	2	70	2	70
	Солфеђо	3	105	2	70
	Теорија музике	-	-	1	35
	Упоредни клавир	1	35	1	35
Свега		6	210	6	210

Укупно 432 часа годишње

- Настава главног предмета се одржава индивидуално и у првом циклусу траје 30 минута, а у другом 45 минута.
- Наставу главног предмета прати час корепетиције који у првом циклусу траје 30 минута, а у другом 45 минута.
- Настава солфеђа се одржава у групи од највише 10 ученика и у првом и другом циклусу траје 45 минута.
- Настава теорије музике се одржава у групи од највише 10 ученика у завршном разреду другог циклуса и траје 45 минута.
- Настава упоредног клавира се одржава индивидуално и у првом и у другом циклусу траје 45 минута.

Четворогодишње образовање и васпитање

У оквиру четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања изучава се програм кларинета и саксофона у матичниј школи у Лозници.

Програм садржи наставне предмете: изабрани инструмент као главни предмет, солфеђо, теорија музике, хор, оркестар и камерна музика.

Табеларни приказ фонда часова:

Фонд часова		Први циклус				Други циклус			
		Први разред		Други разред		Трећи разред		Четврти разред	
		Нед	Год	Нед	Год	Нед	Год	Нед	Год
Наставни предмети	Кларинет (Главни предмет)	2	70	2	70	2	70	2	70
	Саксофон (Главни предмет)								
	Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	70
	Теорија музике	-	-	-	-	-	-	1	35
	Хор	-	-	-		2	70	2	70
	Оркестар								
	Камерна музика								
Свега		4	140	4	140	4	140	4	140

Укупно 576 часова годишње.

- Настава главног предмета се одржава индивидуално и у првом циклусу траје 30 минута, а у другом 45 минута.
- Наставу главног предмета прати час корепетиције који у првом циклусу траје 15 минута, а у другом 30 минута.
- Настава солфеђа се одржава у групи од највише 10 ученика и у првом и другом циклусу и траје 45 минута.
- Настава теорије музике се одржава у групи од највише 10 ученика у завршном разреду другог циклуса и траје 45 минута.
- Настава оркестра се организује у мешовитом саставу до 30 извођача. У раду оркестра учествују ученици другог циклуса образовања и васпитања. Проба/час траје 45 минута.
- Настава хора се организује у саставу до 50 певача. У раду хора учествују ученици другог циклуса образовања и васпитања. Проба/час траје 45 минута.
- Настава камерне музике се организује за ученике који не учествују у раду хора или оркестра. Проба камерне музике се одржава у другом циклусу и траје 45 минута.

Шестогодишње образовање и васпитање

У оквиру шестогодишњег основног музичког образовања и васпитања изучава се програм клавира, виолине, виолончела, гитаре, хармонике и флауте у матичној школи у лозници. У издвојеном одељењу у Крупњу изучава се програм клавира, виолине, гитаре и хармонике.

Програм садржи наставне предмете: изабрани инструмент као главни предмет, солфеђо, теорија музике, хор, оркестар и камерна музика.

Табеларни приказ фонда часова:

Фонд часова		Први циклус						Други циклус					
		Први разред		Други разред		Трећи разред		Четврти разред		Пети разред		Шести разред	
		Нед	Год	Нед	Год	Нед	Год	Нед	Год	Нед	Год	Нед	Год
Наставни предмети	Клавир (Главни предмет)	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70
	Виолина (Главни предмет)												
	Виолончело (Главни предмет)												
	Гитара (Главни предмет)												
	Хармоника (Главни предмет)												
	Флаута (Главни предмет)												
	Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70
	Теорија музике	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	35
	Хор А			-	-			2	70	2	70	2	70
	Хор Б												
	Оркестар												
	Камерна музика												
Свега		4		4		4		6	210	6	210	7	245

Укупно 696 часова.

- Настава главног предмета се одржава индивидуално и у првом циклусу траје 30 минута, а у другом 45 минута.
- Наставу главног предмета прати час корепетиције који у првом циклусу траје 15 минута, а у другом 30 минута.
- Настава солфеђа се одржава у групи од највише 10 ученика и у првом и другом циклусу и траје 45 минута.
- Настава теорије музике се одржава у групи од највише 10 ученика у завршном разреду другог циклуса и траје 45 минута.

- Настава оркестра се организује у мешовитом саставу до 30 извођача. У раду оркестра учествују ученици другог циклуса образовања и васпитања. Проба/час траје 45 минута.
- Настава хора се организује у саставу до 50 певача. У раду хора учествују ученици другог циклуса образовања и васпитања. Проба/час траје 45 минута.
- Настава камерне музике се организује за ученике који не учествују у раду хора или оркестра. Проба камерне музике се одржава у другом циклусу и траје 45 минута.

Програм обавезних предмета по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање

Гудачки инструменти

Циљ
Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

Задачи
• Формирање психомоторних извођачких релација у којима водећу улогу треба да има асоцијативни доживљај звучне материје (унутрашњи слух). • Развој појединца зависи од професионалног школовања музичког слуха који мора да води и организује извођачке покрете по принципу "од представе ка њеној реализацији", односно "од доживљаја звука према покрету". • Овладавање основном техником свирања у складу са индивидуалним, анатомским, психофизичким и уметничким могућностима ученика. • Развијање критичког односа према основним елементима музичког извођења и извођење композиција квалитетним тоном интонативно тачно, ритмички тачно • Постизање разумевања значења и важности универзалних музичких изражајних средстава (темпа, ритма, метра, динамике, агогике, артикулације, акцентуације и инструментације) и изградња способности њихове адекватне стилске употребе у процесу извођења музичког дела. • Музичко описмењавање - постизање вештине течног читања и писања нота у и разумевање значења најучесталијих (нумеричких, графичких и вербалних) темповских, карактерних, метричких, динамичких, агогичких, акцентних и артикулационих ознака у нотном тексту. • Развијање стваралачко-извођачких способности. Развијање креативности у складу са музичким, емоционалним и интелектуалним способностима појединца. • Усмеравање ученика за самостално бављење инструментом (формирање радних навика). • Извођење програма у целини, напамет. • Самостално увежбавање задате композиције. • Самостално читање непознатог нотног текста. • Учествовање ученика у раду оркестра, камерних састава и осталих облика групног музицирања. • Активно учешће у музичком животу средине у којој живи.

Начин остваривања програма гудачких инструмената (Виолина и виолончело)

Образовање и васпитање ученика музике је изразито захтеван и одговоран посао. Подразумева се да онај који се њиме бави, поред одговарајућег професионалног знања и искуства треба да, свакако, поседује још и доста широк увид у основне принципе и законитости развојне психологије. Будући да је, нарочито у оквирима индивидуалне наставе, наставни процес снажно обележен феноменом трансфера, наставник, у функцији "трећег родитеља", представља важну идентификациону фигуру, у пресудној мери одговорну за музичку, а знатним делом и личну судбину свог ученика. Оваква одговорност обавезује наставника на основно упознавање учениковог породичног окружења (пре свега, интензитета и карактера родитељске подршке учениковом музичком школовању и нивоа њихових очекивања), једнако као и услова у којима ученик живи (нарочито квалитета инструмента на којем вежба или могућности набавке инструмента, уколико га ученик не поседује). Опскрбљен подацима ове врсте, наставник ће бити у стању да прецизније процени ученикову личност, посебно његову музичку мотивацију и његове развојне капацитете те да, на основу такве процене, креира наставно-васпитни третман, којим ће ученика довести до оптималног остварења његовог индивидуалног потенцијала. Није потребно наглашавати у којој мери наставников став према ученику ваља да буде обележен наклоношћу, топлином, саосећањем, разумевањем, подршком, охрабрењем и поштовањем. Пошто је примарна наставникова улога да негује учеников таленат, то неизбежно ограничава његов критицизам на веома уско подручје крајње неопходности - једино у којем се он може сматрати конструктивним. Од наставника се очекује да се редовно, савесно припрема за часове и пажљиво прати и планира развој сваког свог појединог ученика. Ова припрема обухвата читав спектар активности - од детаљног проучавања композиција са учениковог репертоара (аналитичким просвиравањем или, евентуално, припремањем за извођење на подијуму), преко упоређивања различитих издања и допуњавања одабраних редакција, до континуираног вођења обимне евиденције о учениковом раду и напретку. Претпоставка је да ће добар наставник увек имати на уму комплексност и свеобухватност процеса музичке наставе и да ове њене важне стране никад неће запостављати ради пуког усавршавања искључиво занатске компоненте учениковог свирања. То значи да ће се он, током читавог периода учениковог рада на одабраном делу, трудити да му пренесе, не само своје знање о прстореду, техничким поступцима и извођачким изражајним средствима неопходним за примерено извођење дела, него и одређен број суштински важних информација о аутору дела, историјској епохи којој припада и специфичним особинама самог дела (облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунктским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности). Квалитет првог и неколицине наредних часова (педагошка пракса ово потврђује) најчешће пресудно утиче на даљи развој учениковог интересовања за музику. Наставнику се, из тог разлога, препоручује да посвети повишену пажњу овој проблематици, изналажењем и практичном применом најподстицајнијих и најинспиративнијих могућих наставних метода. Препоручују се велика умереност и опрез у организовању ученикових такмичарских активности. Обазрив наставник неће допустити да ученикова мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, једнако као што неће упасти у опасну замку вредновања резултата сопственог рада бројем награда и признања које његови ученици освајају. Равноправан третман свих ученика у класи наставник не сме, ни на какав начин и ни под каквим условима, да доведе у питање. Било какав дискриминаторски

став у односу на степен музичке обдарености или неко друго учениково индивидуално својство сматра се педагошки и морално недопустивим. Савестан наставник ће, разуме се, обазривим, интроспективно-аналитичким приступом проблематици индивидуалног наставног процеса пажљиво штитити ученика од развојно погубног пројектовања сопствених амбиција. Једна од најважнијих потврда његове исправне педагошке позиције биће упоран рад на сопственом усавршавању - повременим учењем нових дела, стицањем додатних увида у област гудачке литературе, честим одласцима на концерте, праћењем актуелних збивања у светској дискографији, јавним наступањем, периодичним обнављањем теоријског знања, читањем методолошке, педагошке и психолошке литературе, сталним допуњавањем личног образовања и проширивањем свог културног и духовног хоризонта. Програм дозвољава велику слободу избора за све врсте композиција. Идеја је да се програм природније представи сваком ученику а у зависности од његових способности и жеља. Слобода избора мора обезбедити квалитет свирања (ритмичност, тонска јасноћа, правилан избор темпа), а не број или тежину пређених композиција.

Виолина

Први циклус (Први-Други-Трећи разред)
--

Први разред

Оперативни задаци	
▪	Формирање музичко-слушних представа изражајним певањем песмица по слуху.
▪	Почетни рад на раувијању музичке фантазије, путем игре и приче.
▪	Упоунавање са инструментом (усвајање назива делова инструмената).
▪	Нотно описмењавање.
▪	Поставка леве руке и њено прилогођавање инструменту свирањем једноставних песмица по слуху (пицикато).
▪	Поставка десне руке и прилогођавање вођењем гудала на празним жицама, применом гудала и прелазима са жице на жицу.
▪	Усвајање основне поделе гудала.
▪	Упознавање са потезима деташе и легато.
▪	Рад на развијању музичког слуха.
▪	Рад на добијању звука, интонацији и ритму.
▪	Усвајање прве позиције.
▪	Свирање песмица различитог карактера.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Три дурске лествице са трозвучима	20	50	70	Рад на техници	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Двадесет вежбица				Примена технике			
III	Десет малих комада/песмица				Примена технике уз музикалност и карактер композиције			

Јавни наступи и смотре		
Наступи	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна лествица	На крају школске године
	Једна етида	
	Две композиције по слободном избору	

Напомена:

Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.

Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свир из нота.

Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.

Стручно веће за гудачке инструменте води записник.

Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.

Литература		
	Аутор	Уџбеник
Школе	Љ. Степановић	Виолинска почетница
	Д. Марковић	Почетна школа за виолину, прва свеска
	Данеш, Регер и Немец	Виолина „А-В-С“
	Лањи и Денеш	Школа за виолину, прва свеска
	Сузуки	Школа за виолину, прва свеска
	Геза Силваи	Школа за виолину „А-В-С-Д“
Комади	Д. Марковић	Мали комади за виолину и клавир, прва свеска
	Гарлицки, Родионов, Уткин и Фортунатов	Хрестоматија за први и други разред
	Фортунатов	Млади виолиниста, прва свеска
	Ласло Роша	Враголан прва и друга свеска
	Ласло Роша	Дуети прва свеска
Шири литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Други разред

Оперативни задаци	
■	Даљи развој на музичко-слушних представа путем изражајног певања и свирања по слуху.
■	Наставак рада на развијању музичке фантазије путем игре и приче.
■	Упознавање са значењем најчешћих ознака за темпо (andante, moderato, allegro, presto...)
■	Упознавање са релативним трајањем нота (цела, половина, четвртина и осмина и одговарајуће паузе), триола и значење пунктирања.
■	Упознавање са значењем основних динамичких ознака (piano, mezzoforte, forte, diminuendo, crescendo...)
■	Усвајање вештине читања нота са циљем успостављања трајне навике упражњавања ове активности током читавог школовања.
■	Упознавање са појмом мисаоне целине (фраза).

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Четири једнооктавне лествице	4	56	70	Рад на техници	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Шест етида са различитом проблематиком	6			Примена технике			
III	Четири комада различитог карактера	4			Примена технике уз музикалност и карактер композиције			

Јавни наступи и смотре		
Наступи	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна лествица	На крају школске године
	Једна етида или композиција виртуозних извођачких тешкоћа	
	Две композиције по слободном избору	
Напомена: Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет. Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свир из нота. Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет. Стручно веће за гудачке инструменте води записник. Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	Д. Марковић	Почетна школа за виолину, друга свеска
	Лањи и Денеш	Школа за виолину, друга свеска
	Сузуки	Школа за виолину, прва свеска
	Геза Силваи	Школа за виолину „D-E“
	Геза Силваи	Жуте странице за виолину, трећа свеска „Основе различитих потеза“
	Геза Силваи	Жуте странице за виолину, прва свеска „Основе различитих ритмова“
	Грегоријан	Скале
Комади	Д. Марковић	Мали комади за виолину и клавир, прва свеска
	Гарлицки, Родионов, Уткин и Фортунатов	Хрестоматија за први и други разред
	Фортунатов	Млади виолиниста, прва свеска
	Ласло Роша	Враголан од треће до шесте свеске
	Ласло Роша	Дуети трећа свеска
Кончертина	С. Мах	Лаки кончартино
	П. Николић	Кончертино у G-duru
	Кихлер	Кончертино у G-duru
Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Трећи разред

Оперативни задаци	
■	Наставак рада на развоју музичко-слушних представа усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду.
■	Почетак рада на поступку свесног меморисања музичког дела.
■	Наставак рада на развијању музичке фантазије асоцијативно подстицајним разговорима и буђењем интересовања за креативно музичко изражавање.
■	Почетак формирања представе о уметнички лепом звуку, тонско објашњење „певања“ на инструменту.
■	Даље усавршавање могућности извођачког апарата.
■	Проширивање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике.
■	Почетни рад на формирању навике самосталног вежбања и принципа јединства слуховне од механичке компоненте.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Четири лествице кроз две октаве и разлагања по Грегоријану	4	56	70	Рад на техници	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Шест етида са различитом проблематиком	6			Примена технике			
III	Четири комада различитог карактера	4			Примена технике уз музикалност и карактер композиције			

Јавни наступи и смотре		
Наступи	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Једна лествице кроз две октаве и разлагања по Грегоријану	На крају школске године
	Једна етида одговарајуће тежине	
	Два комада различитог карактера (варијације или кончертино)	
Напомена: Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет. Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свир из нота. Ученик на Годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет. Стручно веће за гудачке инструменте води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	Д. Марковић	Почетна школа за виолину, друга и трећа свеска
	Лањи и Денеш	Школа за виолину, трећа свеска
	Сузуки	Школа за виолину, друга свеска
	Геза Силваи	Школа за виолину „Е-Ф“
	Геза Силваи	Жуте странице за виолину, прва свеска „Основе различитих ритмова“
	Геза Силваи	Жуте странице за виолину, друга свеска „Основе различитих ритмова и украса“
	Геза Силваи	Жуте странице за виолину, трећа свеска „Основе различитих потеза“
	Грегоријан	Скале
	Волфарт	Шестдесет етида за виолину, оп. 45
Комади	Гарлицки, Родионов, Уткин и Фортунатов	Изабране етиде, прва свеска (избор)
	Д. Марковић	Мали комади за виолину и клавир, друга свеска
	Гарлицки, Родионов и Фортунатов	Хрестоматија за први и други разред
	Фортунатов	Млади виолиниста, друга свеска
	Ласло Роша	Враголан од шесте до осме свеске
Кончертина	Ласло Роша	Дуети друга свеска
	Комаровски	Кончертино у G-duru
	Ридинг	Кончертино у G-duru II и III став
	Кихлер	Кончертино у G-duru, D-duru или h-mollu
Кончертина	Вивалди (Фелински)	Кончертино у G-duru
	Шири литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Препоручена литература за први циклус		
Препоручена литература није обавезујућа нити је исцрпна и предлаже се као подсетник у којем се могу пронаћи упоришта за самосталну креацију у свакодневној школској пракси и као подстицај за даљи развој професионалних идеја и поступака.		
■	Н. Бакланова	Први часови, Москва 1977.
■	Денеш, Регер и Немец	Виолина „А-В-С“, Будимпешта, 1977.
■	Д. Марковић	Нека увек буде песма, почетна школа за виолину, Београд 1975.
■	Д. Марковић	Нека увек буде песма, друга свеска, Београд 1975.
■	Д. Марковић	Коло око света, трећа свеска, Београд 1982.
■	К. Родионов	Почетна школа за виолину, Москва, 1972.
■	Лањи и Денеш	Школа за виолину, први и други део, Будимпешта, 1997.
■	Фортунатов	Млади виолиниста, први и други део, Ростов, 1997.
■	С. М. Шаљман	Постаћу виолиниста, лењинград, 1984.
■	М. Гарлицкиј	Корак по корак, Москва, 1985
■	В. Јакубовскаја	На врх Поступно, Сент-Петерсбург, 1974.
■	Станко, Страјук	Први кораци младог виолинисте, кијев, 1984.
■	Љ. Степановић	Виолинска почетница
■	Стеценка и Тугович	Виолина, први разред, Кијев, 1980.
■	В. Стеценка	Прве мелодије, Кијев, 1960.
■	К. И. Тахтаџиев	Виолина прва свеска, Кијев, 1991.
■	Пархоменко и Зељдис	Виолина, Кијев, 1974.
■	А. Григоријан	Почетна школа свирања на виолини, Москва, 1991.
■	Гарлицки, Родионов, Уткин и Фортунатов	Хрестоматија први и други део, Москва, 1963.
■	Д. Марковић	Мали комади за виолину и клавир, први и други део, Београд, 1977.
■	М. Ивановић	Од класике до модерне, први и други део, београд, 1972.
■	Гарлицки, Родионов, Уткин и Фортунатов	Избор етида за виолину за ученике од првог до трећег разреда

▪	Волфарт	Шестдесет етида за виолину оп. 45, Београд 1975.
▪	Кајзер	Етиде за виолину оп. 20, Београд, 1975.
▪	Сузуки	Школа за виолину, Токио, 1978.
▪	П. Николић	Кончертино бр. 1, G-dur
▪	С. Мах	Лаки кончертино
▪	О. Ридинг	Кончертинио у h-mollu и G-duru
▪	А. Комаровски	Кончертино у G-duru
▪	Г. Ф. Хендл	Варијације A-dur
▪	А. Вивалди	Концерт G-dur, I став
▪	Ф. Кихлер	Концерт G-dur, I став
▪	Н. Бакланова	Кончертино d-moll

Четврти разред

Оперативни задаци	
■	Наставак рада на развоју музичко-слушних представа даљим усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду.
■	Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела.
■	Наставак рада на развијању музичке фантазије подстицајним разговорима поједностављено садржаја, примереног учениковом узрасту као и указивањем на аналогije међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања (књижевност, сликарство, вајарство, архитектура...) .
■	Даље усавршавање ефикасности извођачког апарата рада на композицијама сложених техничких захтева.
■	Навикавање на повремену употребу метронома у процесу вежбања с инсистирањем на увиђању суштинске разлике између музичких изражајних средстава метра и ритма, односно метричког и ритмичког свирања.
■	Употпуњавање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања прописаног годишњег репертоара.
■	Континуирани рад на развоју навике самосталног вежбања.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Четири дурске двооктавне лествице у позицији са разлагањем по Грегоријану	4	53	70	Рад на техници	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Осам етида са различитом проблематиком	8			Примена технике			
III	Четири комада различитог карактера	4			Примена технике уз музикалност и карактер композиције			
IV	Једна велика форма (став из концерта или тема са варијацијама)	1						

Јавни наступи и смотре		
Наступи	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Једна дурска двооктавна лествица у позицији са разлагањем по Грегоријану	На крају школске године
	Две етида одговарајуће тежине	
	Једна велика форма (став из концерта или тема са варијацијама)	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свир из нота.		
Ученик на Годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за гудачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	Д. Марковић	Почетна школа за виолину, трећа свеска
	Геза Силваи	Школа за виолину „F“
	Геза Силваи	Жуте странице за виолину, прва свеска „Основе различитих ритмова“
	Геза Силваи	Жуте странице за виолину, друга свеска „Основе различитих ритмова и украса“
	Грегоријан	Скале
	Волфарт	Шестдесет етида за виолину, оп. 45
	Гарлицки, Родионов и Фортунатов	Изабране етиде, трећа свеска
	Кајзер	Тридесетишест етида, прва свеска, оп. 20
Комади	Д. Марковић	Мали комади за виолину и клавир, трећа свеска
	Бакланова	Сонатина B-dur
	Фортунатов	Млади виолиниста, друга свеска
		Хрестоматија за трећи и четврти разред
Кончертина	А. Јаншинов	Кончертино оп. 35
	Кихлер	Кончертино у стили Вивалдија у D-duru
	Вивалди (Фелински)	Кончертино у G-duru
	Л. Портноф	Кончертино у a-mollu
	Хубер	Кончертино у F-duru
	Бакланова	Кончертино у d-mollu
	Ридинг	Кончертино у G-duru
Шири литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Пети разред

Оперативни задаци	
■	Континуирани рад на развоју музичке фантазије.
■	Интезиван рад на даљем развоју могућности извођачког апарата, путем савлађивања свих врста техничких тешкоћа (у варијантама прилагођеним индивидуалним могућностима ученика).
■	Континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања композиција из задатог годишњег репертоара.
■	Стално усвајање нових знања из области музичке теорије (повезано са композицијама које ученик изучава у току године).
■	Континуирани рад на развоју навике самосталног вежбања.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Две двооктавне дурске и молске лествице са разлагањем и променом позиција по Грегоријану	2	55	70	Рад на техници	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Осам етида са различитом проблематиком	8			Примена технике			
III	Четири комада различитог карактера	4			Примена технике уз музикалност и карактер композиције			
IV	Једна велика форма (став из концерта или варијације)	1						

Јавни наступи и смотре		
Наступи	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Једна двооктавна лествица кроз две октаве са променом позиције и разлагањем по Грегоријану	На крају школске године
	Две етиде са различитом проблематиком	
	Једна став концерта	
Напомена: Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет. Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свир из нота. Ученик на Годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет. Стручно веће за гудачке инструменте води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	Мазас	Етиде, прва свеска оп. 36
	Донт	Етиде оп. 37 (избор)
	Грегоријан	Скале
	Волфарт	Шестдесет етида за виолину, оп. 45
	Гарлицки, Родионов и Фортунатов	Изабране етиде, трећа свеска
	Кајзер	Тридесетишест етида, прва свеска, оп. 20
Комади	Фортунатов	Млади виолиниста, други свеска
	Гарлицки, Родионов и Фортунатов	Хрестоматија, друга свеска
		Хрестоматија за четврти и пети разред
Кончертина	А. Вивалди	Концерт у D-duru, I став
	А. Вивалди	Концерт у G-duru, I став
	А. Вивалди	Концерт у a-mollu, I став
	О. Ридинг	Концерт у D-duru, оп. 25
	О. Ридинг	Концерт у G-duru, оп. 24
	Бакланова	Варијације
	Данкла	Варијације
	Комаровски	Варијације
	Комаровски	Концерт у A-duru
Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Шести разред

Оперативни задаци	
■	Наставак рада на техници свесног меморисања.
■	Оспособљавање ученика за самостално развијање музичке фантазије.
■	Итезиван рад на даљем усавршавању ефикасности извођачког апарата.
■	Континуирани рад на развоју навике самосталног вежбања.
■	Континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања композиција из задатог годишњег репертоара.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Две трооктавне дурске и молске лествице са разлагањем по Грегоријану	2	58	70	Рад на техници	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Шест етида са различитом проблематиком	6			Примена технике			
III	Два комада различитог карактера	2			Примена технике уз музикалност и карактер композиције			
IV	Две велика форма (став из концерта или два става из барокне свите)	2						

Јавни наступи и смотре		
Наступи	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Једна двооктавна лествица кроз две октаве са променом позиције и разлагањем по Грегоријану	На крају школске године
	Две етиде са различитом проблематиком	
	Једна став концерта	
Напомена: Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет. Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свир из нота. Ученик на Годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет. Стручно веће за гудачке инструменте води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	Мазас	Етиде, прва свеска оп. 36
	Кројцер и Јамполски	Етиде (почетне етиде)
	Гарлицки, Родионов и Фортунатов	Изабране етиде, трећа свеска
	Кајзер	Тридесетишест етида, трећа свеска, оп. 20
Комади	Г. Ф. Телеман	Сарабанда и гавота
	Л. Бокерини	Менует
	Ј. Х. Фиоко	Allegro
	А. Корели	Allegro у D-duru
	Н. Рубинштајн	Преслица
	Фортунатов	Млади виолиниста, трећа свеска
	Данкла	Варијације
Велике форме		Хрестоматија за пети и шести разред
	Г. Ф. Телеман	Сонатине у G-duru, E-duru и F-duru
	А. Корели	Сонате A-duru и e-mollu
	А. Вивалди	Концерт у a-mollu, II и III став
	З. Фибих	Сонатина у d-mollu
	Ј. С. Бах	Концерт у a-mollu, први став
	Ј. Б. Аколај	Концерт у a-mollu
	Г. Б. Виоти	Концерт у G-duru , први став, оп. 23
Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Препоручена литература за други циклус		
Препоручена литература није обавезујућа нити је исцрпна и предлаже се као подсетник у којем се могу пронаћи упоришта за самосталну креацију у свакодневној школској пракси и као подстицај за даљи развој професионалних идеја и поступака.		
	Аутор	Уџбеник
■	Гарлицки, Родионов, Уткин и Фортунатов	Избор етида за виолиу за ученике од трећег до петог разреда
■	Гарлицки, Родионов, Уткин и Фортунатов	Хрестоматија од трећег до шестог разреда, Москва 1963.
■	Грегоријан	Скале, Москва, 1973.
■	Донт	Етиде оп. 37
■	Кројцер	Четрдесетидве етиде, Москва, 1973.
■	Мазас	Етиде, прва и друга свеска оп. 36
■	Шрадек	Вежбе, прва свеска
■	Сузуки	Школа за виолину, од четврте до осме свеске, Токио, 1978.
■	Фортунатов	Млади виолиниста, други и трећи део, Ростов, 1997.
■	Бакланова	Варијације G-dur
■	Ш. Данкла	Варијације 1 (на тему Пачинија)
■	Ш. Данкла	Варијације 3 (на тему Белинија)
■	Ш. Данкла	Варијације 5 (на тему Вејгља)
■	Ш. Данкла	Варијације 6 (на тему Меркадантеа)
■	Ш. Данкла	Концертни соло
■	А. Корели	Соната e-moll
■	А. Корели	Соната d-moll
■	А. Корели	Соната A-dur
■	Мартину	Сонатина
■	Ж. Аколај	Концерт a-moll
■	А. Вивалди	Концерт a-moll

▪	А. Вивалди	Концерт е-moll
▪	А. Вивалди	Концерт G-dur
▪	А. Вивалди	Концерт g-moll
▪	Ф. Зајц	Концерт бр. 1
▪	А. Комаровски	Варијације на руску тему
▪	А. Комаровски	Концерт бр. 1
▪	А. Комаровски	Концерт бр. 2
▪	Ј. С. Бах	Концерт а-moll
▪	Ш. Берио	Балетске сцене
▪	Ш. Берио	Концерт а-moll
▪	Б. Стојанов	Кончертино
▪	В. Марковић	Збирка најзаступљенијих виолинских концерата

Виолончело

Први разред

Оперативни задаци

- Формирање музичко-слушних представа изражајним певањем песмица по слуху.
- Почетни рад на раувијању музичке фантазије, путем игре и приче.
- Упоунавање са инструментом (усвајање назива делова инструмената).
- Нотно описмењавање.
- Поставка леве руке.
- Поставка десне руке и упознавање основних потеза.
- Усвајање основне поделе гудала.
- Упознавање са потезима деташе и легато.
- Рад на развијању музичког слуха.
- Рад на добијању звука, интонацији и ритму.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Десте кратких етида	10	44	70	Примена технике уз музикалност и карактер композиције	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Десет кратких песмица уз пратњу клавира	10			Примена технике			
III	Техника • Скале и трозвуци: C-dur, G-dur, D-dur и F-dur у једној октави. C-dur кроз две октаве. • Вежбе за развој моторике прстију леве руке	6			Рад на техници			

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна лествица и трозвук	На крају школске године
	Једна етида или композиција виртуозних извођачких захтева	
	Две композиције по слободном избору	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свир из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за гудачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	М. Симић	Избор етида за прву годину
	И. Мардеровски	Први часови виолончела
	Сапожњиков	Етиде од првог до трећег разред
	Иван Попарић	Етиде за нижу музичку школу
	Милан Наги	Избор композиција за младе челисте
		Хрестоматија од првог до четвртог разреда
	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Други разред

Оперативни задаци

- Даљи развој на музичко-слушних представа путем изражајног певања и свирања по слуху.
- Наставак рада на развијању музичке фантазије путем игре и приче.
- Упознавање са значењем најчешћих ознака за темпо (andante, moderato, allegro, presto...)
- Упознавање са релативним трајањем нота (цела, половина, четвртина и осмина и одговарајуће паузе), триола и значење пунктирања.
- Упознавање са значењем основних динамичких ознака (piano, mezzoforte, forte, diminuendo, crescendo...)
- Усвајање вештине читања нота са циљем успостављања трајне навике упражњавања ове активности током читавог школовања.
- Упознавање са појмом мисаоне целине (фраза).

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Десет етида различитог карактера технике	4	56	70	Рад на техници Отворени став I позиције наниже и навише. Затворени став IV позиције. Скале, трозвуци и потези (Бе-дур, Ес-дур, А-дур, ге-мол): Де-дур, Ге-дур, две октаве	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	десет комада различитог музичког садржаја са клавиром	6			Примена технике			
III	-лакша кончертина, концерти, сонате, сонатине, варијације	4			Примена технике уз музикалност и карактер композиције			

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна лествица са трозвуком;	На крају школске године
	дна етида (или композиција виртуозних извођачких тешкоћа)	
	Две композиције, по слободном избору	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свир из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за гудачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
	Симић	Избор етида, II свеска
	И. Мардеровски	Избор етида
	Сато	Чело школа, II свеска
	Р. Маџ	25 етида
	Ф. Антал	II свеска
	Гардијан	II свеска
	Пејшик	Абеџеда виолончела, II свеска
	С. Ли	40 лаких етида
	А. Вивалди	Кончертино Це-дур
	Волчков	Варијације
		Хрестоматија
Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Трећи разред

Оперативни задаци

- Наставак рада на развоју музичко-слушних представа усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду.
- Почетак рада на поступку свесног меморисања музичког дела.
- Наставак рада на развијању музичке фантазије асоцијативно подстицајним разговорима и буђењем интересовања за креативно музичко изражавање.
- Почетак формирања представе о уметнички лепом звуку, тонско објашњење „певања“ на инструменту.
- Даље усавршавање могућности извођачког апарата.
- Проширивање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике.
- Почетни рад на формирању навике самосталног вежбања и принципа јединства слуховне од механичке компоненте.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Осам етида различитог карактера	4	56	70	Рад на техници - Скале, трозвучи, потези, разложене терце у обиму две октаве. - II и III позиција, затворени и отворени положај, полупозиција. - Вежбе за моторику прстију, примењивати вибрато. - Косман трилер вежбе, Фејар вежбе за моторику.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Три комада уз пратњу клавира;	6			Примена технике			
III	Концертино или концерт, соната или сонатина, варијације.	4			Примена технике уз музикалност и карактер композиције			

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Скала са трозвуком и потезима (минимум 3 потеза)	На крају школске године
	Две етиде различитог карактера;	
	Комад са клавиром или II и III став кончертина, концерта, сонате, сонатине, варијације.	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свир из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за гудачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
	Симић	Избор етида, III свеска
	Ф. Антал	Хрестоматија III свеска
	С. Ли	40 лаких етида
	Доцауер	113 етида
	Шома	Избор етида
	Вивалди	Кончертино C-dur
	Бревал	Кончертина и концерти C-dur, D-dur
	Ромберг	Сонате e-moll, F-dur
	Хук	Соната G-dur
	Бревал	Соната C-dur
	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Препоручена литература за први циклус

Препоручена литература није обавезујућа, нити је исцрпна и предлаже се као подсетник у којем се могу пронаћи упоришта за самосталну креацију у свакодневној школској пракси и као подстицај за даљи развој професионалних идеја и поступака.

Л. Мардеровски: Часови свирања на виолончелу, Москва 1970.

Фриш Антал: Школа за виолончело I, II, III Будимпешта, 1971.

Сапожњиков: Школа за виолончело, Москва, 1965.

Габор Гардијан: Школа за виолончело, Будимпешта, 1993.

А. Пејтшик: Виолончело А Бе Це, Будимпешта, 1996.

Сузуки: Школа за виолончело, Токио, 1978.

М. Симић: Избор етида I, II, III Београд, 1967.

Себастијан Ли: 40 етида, оп. 70, Москва, 1966.

Хрестоматија за виолончело I, II, III

А. Пејтшик: Музика за виолончело, I, II, III Будимпешта, 1994.

Р. Мац: Прве године виолончела, Загреб, 1970.

Р. Мац: За младе руке (54 кратке етиде), Загреб, 1972.

Н. Бакланова: Методске вежбе за промену позиција

Р. Мац: Млади челист, Загреб, 1978.

Р. Мац: 25 етида за виолончело

**Други циклус
(Четврти-Пети-Шести разред)**

Четврти разред

Оперативни задаци	
■	Наставак рада на развоју музичко-слушних представа даљим усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду.
■	Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела.
■	Наставак рада на развијању музичке фантазије подстицајним разговорима поједностављено садржаја, примереног учениковом узрасту као и указивањем на аналогije међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања (књижевност, сликарство, вајарство, архитектура...) .
■	Даље усавршавање ефикасности извођачког апарата радова на композицијама сложених техничких захтева.
■	Навикавање на повремену употребу метронома у процесу вежбања с инсистирањем на увиђању суштинске разлике између музичких изражајних средстава метра и ритма, односно метричког и ритмичког свирања.
■	Употпуњавање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања прописаног годишњег репертоара.
■	Континуирани рад на развоју навике самосталног вежбања.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Осам етида различитог карактера	4	53	70	Рад на техници Скале, трозвучи, потези, разложене терце у обиму до 3 октаве. Косман трилер вежбе.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Три комада уз пратњу клавира;	8			Примена технике			
III	Кончертино или концерт, соната или сонатина, варијације.	4			Примена технике уз музикалност и карактер композиције			

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Скала са трозвуком и потезима (минимум 5 потеза)	На крају школске године
	Две етиде различитог карактера	
	Комад са клавиром или II и III став кончертина, концерта, сонате, сонатине, варијације, или два става барокне сонате	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свир из нота.		
Ученик на Годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за гудачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
	Симић	Избор етида, IV свеска
	Ф. Антал	Хрестоматија IV свеска
	С. Ли	Мелодијске етиде
	Доцауер	113 етида
	Шома	Избор етида
	И. Мардеровски	Избор етида
	Бодио	Кончертино C-dur
	Бревал	Кончертина и концерти F-dur, G-dur, A-dur
	Вивалди	Сонате e-moll, a-moll
	Јордан	Варијације a-moll
		Хрестоматија
	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Пети разред

Оперативни задаци	
■	Континуирани рад на развоју музичке фантазије.
■	Интезиван рад на даљем развоју могућности извођачког апарата, путем савлађивања свих врста техничких тешкоћа (у варијантама прилагођеним индивидуалним могућностима ученика).
■	Континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања композиција из задатог годишњег репертоара.
■	Стално усвајање нових знања из области музичке теорије (повезано са композицијама које ученик изучава у току године).
■	Континуирани рад на развоју навике самосталног вежбања.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Шест етида различитог карактера	2	55	70	Рад на техници Скале, трозвучи, потези, разложене терце у обиму до три октаве. - Косман трилер вежбе. - Терце, сексте у обиму две октаве. - Штаркер: Вежбе за леву руку. - Шевчик: 40 варијација за десну руку.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Два комада уз пратњу клавира	8			Примена технике			
III	Кончертино или концерт, соната или сонатина, варијације	4			Примена технике уз музикалност и карактер композиције			

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Скала - дурска или молска кроз три октаве, трозвуци, потези	На крају школске године
	Две етиде различитог типа технике	
	Комад уз пратњу клавира	
	Два става барокнеа сонате	
	Кончертино, концерт И или II и III став, или варијације или соната или сонатина	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свир из нота.		
Ученик на Годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за гудачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
	Симић	Избор етида, V свеска
	Ф. Антал	Хрестоматија V свеска
	С. Ли	Мелодијске етиде
	Доцауер	113 етида
	Мерк	Избор етида, хрестоматија
	И. Мардеровски	Избор етида
	Бодио	Кончертино C-dur
	Бревал	Кончертина и концерти F-dur, A-dur
	Зокарини	Кончертина и концерти D-dur, A-dur
	Вивалди	Кончертина и концерти a-moll
	Вивалди	Сонате e-moll, a-moll
	Јордан	Варијације a-moll
	Марчело	Сонате F-dur, e-moll
	Ромберг	Сонара B-dur
		Хрестоматија
	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Шести разред

Оперативни задаци:	
■	Наставак рада на техници свесног меморисања.
■	Оспособљавање ученика за самостално развијање музичке фантазије.
■	Итезиван рад на даљем усавршавању ефикасности извођачког апарата.
■	Континуирани рад на развоју навике самосталног вежбања.
■	Континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања композиција из задатог годишњег репертоара.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Шест етида различитог карактера	2	58	70	Рад на техници Скале, трозвучи, потези, разложене терце у обиму до три октаве. - Косман: трилер вежбе, двогласи. - Фејар: Вежбе за палац позицију, бр. 24, 25 и 26. - Терце, сексте у обиму три октаве. - Штаркер: Вежбе за леву руку. - Шевчик: 40 варијација за десну руку. - Р. Мац: Основи палчаника	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Два комада уз пратњу клавира различитог карактера	6			Примена технике			
III	Концертино или концерт, соната или сонатина, варијације	2			Примена технике уз музикалност и карактер композиције			
IV	Бах: I свита за соло виолончело (3 става, Менует I и II, Куранта, Жига)	2						

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Скала - дурска или молска кроз три октаве, трозвучи, потези	На крају школске године
	Терце и сексте кроз две октаве	
	Једна етида	
	Бах: један став	
	Комад уз пратњу клавира	
	Барокна соната, два става	
	Кончертино или концерт - I или II и III став, или варијације, или соната, или сонатина	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свир из нота.		
Ученик на Годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за гудачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
	Симић	Избор етида, VI свеска
	Ф. Антал	Хрестоматија VI свеска
	С. Ли	Мелодијске етиде
	Доцауер	113 етида
	Мерк	Избор етида, хрестоматија
	И. Мардеровски	Избор етида
	Грицмахер	I свеска етида
	Франшом	12 етида
	Бах	Соло свита, бр. 1 G-dur
	Бодио	Кончертино C-dur
	Бревал	Кончертина и концерти D-dur, G-dur
	Зокарини	Кончертина и концерти d-moll
	Вивалди	Кончертина и концерти D-dur
	Кленгел	Кончертина и концерти C-dur, G-dur, a-moll
	Штамиц	Кончертина и концерти C-dur
	Нелк	Кончертина и концерти D-dur
	Голтерман	Кончертина и концерти G-dur
	Вивалди	Сонате F-dur, D-dur
	Самартини	G-dur
	Марчело	Сонате G-dur
	Дипор	Сонара G-dur
	Ванхал	Варијације C-dur
		Хрестоматија
	Шири литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Препоручена литература за други циклус

Препоручена литература није обавезујућа, нити је исцрпна и предлаже се као подсетник у којем се могу пронаћи упоришта за самосталну креацију у свакодневној школској пракси и као подстицај за даљи развој професионалних идеја и поступака.

Грицмолер: Етиде за виолончело, прва свеска

С. Ли: Етиде за виолончело, оп. 70, Москва, 1966.

Р. Мац: 30 етида за соло виолончело

Доцауер: 113 етида за виолончело Загреб, 1950.

Р. Мац: 21 етида на палчанику, Загреб, 1954.

О. Шевчик: Композиције за виолончело

Р. Мац: 54 кратке етида, Загреб, 1975.

З. Јорданов: Виолончелова техника за леву руку 1. и 2, Софија 1977.

Ф. Антал: Школа за виолончело, Будимпешта 1971.

Сузуки: Школа за виолончело, Токио, 1978.

Н. Бакланова: Методске вежбе за промену позиције

Хрестоматија IV, V, VI - А. Пејтшик: А, Бе, Це, Будимпешта, 1996.

Г. Гардијан: Школа за виолончело, Будимпешта, 1971.

Л. Мардеровски: Школа за виолончело, Москва, 1990.

Жичани инструменти

Циљ
Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

Задаци
▪ Успостављање међусобног поверења између наставника и ученика. ▪ Формирање унутрашњих слуховних музичких представа и усвајање основних елемената музичке писмености. ▪ Овладавање основном техником свирања у складу са индивидуалним, анатомским, психо-физичким и уметничким могућностима ученика. ▪ Развијање критичког односа према основним елементима музичког извођења. ▪ Усмеравање ученика за самостално бављење инструментом (формирање радних навика). ▪ Оспособљавање ученика за наставак школовања. ▪ Развијање музичке писмености. ▪ Овладавање основним акордима и њихова примена кроз позиције на инструменту. ▪ Овладавање специфичним ознакама везаним за инструмент. ▪ Свирање лествица закључно са деветом позицијом користећи основне технике, као и основне прстореде (и м, а м и, п и). ▪ Извођење комбинација арпеђа (п и м а, п а м и...). ▪ Коришћење великог и малог бареа. ▪ Коришћење једноструког и вишеструког легато. Извођење свих украса (од предудара до трилера). ▪ Развијање способности уочавања хармонских промена у току свирања. ▪ Препознавање: мотива, фразе, реченице, дводелне и троделне песме, варијација, сонатног облика.

Начин остваривања програма

Примарни задатак коме професори, примењујући овај програм, треба да стреме је развој љубави ка музици и стварање потребе за музицирањем. Овако стечено музичко образовање мора постати важан део опште културе сваког ученика. Следећи задатак је да се талентованим и амбициознијим ученицима постави здрава и чврста основа за наставак школовања и то не само техничка (рад прстију), већ права музичка, која подразумева музички израз. Темелј програма чини Школа за гитару Јована Јовичића, чија прва три дела обрађују комплетну проблематику школе за основно музичко образовање. Музички материјал који се обрађује обухвата различите композиције, почев од најједноставнијих вежби (празне жице), па све до развијенијих цикличних и полифоних форми. Скале, вежбе или етиде морају бити саставни део свакога часа.

Највећу важност у свирању техничких вежби треба дати разговетности и правилној ритмизацији, па тек потом лепоти тона и брзини. Полифонија има задатак да развија музичку интелигенцију, меморију, да побољша слушне способности и развије осећај за стил. Разноврстан избор комада подстаћи ће машту, осећајност и темперамент. До доброг звучања композиција мора се доћи не само конкретним изражајним захтевима (динамиком боја, артикулација), већ и непрекидном анимацијом која мора прво оживети, а потом одржати ученикову жељу за музицирањем. Програм дозвољава велику слободу избора за све врсте композиција. Идеја је да се програм природније представи сваком ученику, а у зависности од његових способности и жеља. Технички захтеви се могу извести, обрадити увођењем популарних композиција, ради лакшег савлађивања и мотивације ученика. Слобода избора мора обезбедити квалитет свирања (ритмичност, тонска јасноћа, правилан избор темпа), а не број или тежину пређених композиција. Будући да је, нарочито у оквирима индивидуалне наставе, наставни процес снажно обележен феноменом трансфера, наставник, у функцији "трећег родитеља", представља важну идентификациону фигуру, у пресудној мери одговорну за музичку, а знатним делом и личну судбину свог ученика. Оваква одговорност обавезује наставника на основно упознавање учениковог породичног окружења (пре свега, интензитета и карактера родитељске подршке учениковом музичком школовању и нивоа њихових очекивања), једнако као и услова у којима ученик живи (нарочито квалитета инструмента на којем вежба или могућности набавке инструмента, уколико га ученик не поседује). Опскрбљен подацима ове врсте, наставник ће бити у стању да прецизније процени ученикову личност, посебно његову музичку мотивацију и његове развојне капацитете те да, на основу такве процене, креира наставно-васпитни третман, којим ће ученика довести до оптималног остварења његовог индивидуалног потенцијала. Није потребно наглашавати у којој мери наставников став према ученику ваља да буде обележен наклоношћу, топлином, саосећањем, разумевањем, подршком, охрабрењем и поштовањем.

Пошто је примарна наставникова улога да негује учеников таленат, то неизбежно ограничава његов критицизам на веома уско подручје крајње неопходности - једино у којем се он може сматрати конструктивним. Од наставника се очекује да се редовно, савесно припрема за часове и пажљиво прати и планира развој сваког свог појединог ученика. Ова припрема обухвата читав спектар активности - од детаљног проучавања композиција са учениковог репертоара (аналитичким просвиравањем или, евентуално, припремањем за извођење на подијуму), преко упоређивања различитих издања и допуњавања одабраних редакција, до континуираног вођења обимне евиденције о учениковом раду и напретку. Претпоставка је да ће добар наставник увек имати на уму комплексност и свеобухватност процеса музичке наставе и да ове њене важне стране никад неће запостављати ради пуког усавршавања искључиво занатске компоненте учениковог свирања. То значи да ће се он, током читавог

периода учениковог рада на одабраном делу, трудити да му пренесе не само своје знање о прстореду, техничким поступцима и извођачким изражајним средствима неопходним за примерено извођење дела, него и одређен број суштински важних информација о аутору дела, историјској епохи којој припада и специфичним особинама самог дела (облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунктским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности). Квалитет првог и неколицине наредних часова (педагошка пракса ово потврђује) најчешће пресудно утиче на даљи развој учениковог интересовања за музику. Наставнику се, из тог разлога, препоручује да посвети повишену пажњу овој проблематици, изналажењем и практичном применом најподстицајнијих и најинспиративнијих могућих наставних метода. Препоручују се велика умереност и опрез у организовању ученикових такмичарских активности. Обазрив наставник неће допустити да ученикова мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, једнако као што неће упасти у опасну замку вредновања резултата сопственог рада бројем награда и признања које његови ученици освајају.

Равноправан третман свих ученика у класи наставник не сме, ни на какав начин и ни под каквим условима, да доведе у питање. Било какав дискриминаторски став у односу на степен музичке обдарености или неко друго учениково индивидуално својство сматра се педагошки и морално недопустивим. Савестан наставник ће, разуме се, обазривим, интроспективно-аналитичким приступом проблематици индивидуалног наставног процеса пажљиво штитити ученика од развојно погубног пројектовања сопствених амбиција. Једна од најважнијих потврда његове исправне педагошке позиције биће упоран рад на сопственом усавршавању - повременим учењем нових дела, стицањем додатних увида у област гитарске литературе, честим одласцима на концерте, праћењем актуелних збивања у светској дискографији, јавним наступањем, периодичним обнављањем теоријског знања, читањем методолошке, педагошке и психолошке литературе, сталним допуњавањем личног образовања и проширивањем свог културног и духовног хоризонта.

Први циклус (Први-Други-Трећи разред)
--

Први разред

Оперативни задаци

- Певање песама за децу уз професорову пратњу на гитари ради што пророднијег увођења ђака у музику и учвршћивања музичке меморије, ритма и мелодике.
- Упознавање ђака са основним деловима инструмената, правилним седењем и правилним положајем обе руке.
Почетак континуираног рада на музичком описмењавању детета које мора да обухвата основне ритмичке вредности (од целе до шеснаестине ноте, триола, синкопа и пунктираних нота) јер се све оне срећу у композицијама за први разред, затим абецедна имена тонова, систем повисилица, снизилица и разрешилица. Појам такта и мере укључујући дво, тро и шестоосмински такт.
- Једноставно објашњавање појма музичке фразе.
- Свирање тонова апојандо техником (прво на празним жицама, потом у краћим лествичним кретањима) и тирандо техником (симултани акорди и арпеђа).
- Савладавање најмање једне лествице у оквиру прве позиције.
- Увод у полифонију преко врло једноставних канона и имитација.
- Захтеви за најједноставнијим динамичким контрастима (форте-пиано) и најједноставнијим променама боје, а све у покушају да се оствари једноставан музички израз на коме треба инсистирати од почетка.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Четири лествице у првој позицији	4	59	70	Рад на техници	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Четири етиде	4			Примена технике			
III	Три комада	3			Примена технике уз музикалност и карактер композиције			

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна лествица	На крају школске године
	Једна етида или композиција виртуозних извођачких захтева.	
	Две композиције по слободном избору	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свир из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за гудачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	Ј. Јовичић	Школа за гитару, први део
	Ј. Јовичић	Избор лаких етида за гитару
	Ј. Јовичић	Почетница за гитару
	М. Дујмовић	Чаробни свет гитаре
	М. Ђулијани	Техничке вежбе
	Хуберт Кепел	Техничке вежбе
	В. Андре	Збирка композиција за гитару
	С. Прек	Почетница за гитару
	С. Прек	Школа за гитару, први део
	Герхард Швертбергер	Збирка композиција
	Едо Ђуга	Избор композиција
	Вера Огризовић	Збирка композиција „Мој први концерт“
	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Други разред

Оперативни задаци:

- Даље учвршћивање техничких елемената научених и I разреду кроз комаде, етиде и вежбе које морају бити нешто сложеније и дуже од оних из I разреда.
- Комплетно упознавање свих нота на свим жицама, закључно са петом позицијом.
- Савладавање основних дурских и молских акорада у првим позицијама.
- Рад на дурским и молским лествицама до петог поља, уз објашњење промене позиције.
- Поставка малог барера.
- Наставак тежње за постизањем музичког израза уз употребу динамике (форте, фортисимо, пиано, пианисимо), боја (ординаре, тасто, понтичело).
- Једноставно објашњење најосновнијих елемената музичке форме - двотакт, тротакт, мотив.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Четири лествице	4	59	70	Рад на техници	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Четири етиде	4			Примена технике		Усмеравање Мотивација Објашњење	
III	Три комада	3			Примена технике уз музикалност и карактер композиције		Дискусија Демонстрација	

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полуугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полуугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна лествица	На крају школске године
	Једна етида или композиција виртуозних извођачких захтева	
	Две композиције по слободном избору	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свир из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за гудачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	Ј. Јовичић	Школа за гитару, први и други део
	Ј. Јовичић	Избор лаких етида за гитару
	В. Андре	Збирка композиција за класичну гитару
	Х. Сагрерас	Лекције за гитару
	Шири литература по избору наставника, а у складу са програмом.	

Трећи разред**Оперативни задаци**

- Упознавање хваталке закључно са седмом позицијом кроз вежбање позиционих вежби за четврту, пету и седму позицију.
- Увођење типских двооктавних лествица у новим позицијама са детаљним образложењем промене позиције и почетком рада на ритмичким варијантама.
- Свирање лествичних интервала у спором темпу.
- Постављање технике вибрата.
- Рад на поставци великог баре хвата
- Рад на одвајању мелодије и пратње помоћу различите динамике и различитих врста удара.
- Једноставна анализа композиција које се раде уз образложење карактера.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Четири лествице	4	60	70	Рад на техници	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Три етиде	3			Примена технике			
III	Три комада	3			Примена технике уз музикалност и карактер композиције			

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Лествица са каденцом и интервалима	На крају школске године
	Једна етида	
	Два комада	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за гитеру води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	Ј. Јовичић	Школа за гитару, други део
	Х. Сагрерас	Лекције за гитару
	В. Андре	Збирка композиција за гитару
	Д. Богдановић	Шест дечјих комада
	Герхард Швертбергер	Збирка композиција
	Едо Ђуга	Избор композиција
	М. Ђулијани	Техничке вежбе
	Хуберт Кепел	Техничке вежбе
	Вера Огризовић	Свирајте Баха
	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

**Други циклус
(Четврти-Пети-Шести разред)****Четврти разред****Оперативни задаци**

- Даље употпуњавање и развијање способности ученика у оквиру садржаја програма.
- Поставка легато технике за леву руку.
- Даљи рад и усавршавање двооктавних лествица и интервала.
- Даље усавршавање арпеђа десне руке.
- Упознавање девете позиције кроз позиционе вежбе.
- Упознавање са једноставним украсима - горњи и доњи предудар.
- Увођење ознака карактера.
- Инсистирање на потпуној контроли ритма и темпа.
- Инсистирање на музичком изразу.
- Објашњење и употреба агогике.
- Оспособљавање ученика за самосталан рад анализирањем проблема који се јаве и изналажењем начина на који се они могу решити.
- Читање с листа врло једноставних композиција.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Две лествице кроз три октаве	2	61	70	Рад на техници	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Четири етиде	4			Примена технике		Усмеравање Мотивација Објашњење	
III	Три комада	3			Примена технике уз музикалност и карактер композиције		Дискусија Демонстрација	

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Лествица са каденцом и интервалима	На крају школске године
	Једна етида	
	Два комада (један полифони)	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за гитеру води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	Ј. Јовичић	Школа за гитару други и трећи део
	В. Андре	Збирка композиција за гитару
	Х. Сагрерас	Лекције за гитару
	М. Ђулијани	120 арпеђа, оп. 1
	Ф. Сор	Етиде, прва и друга свеска, оп. 31
	Ј. А. Логи	Партита
	Ј. Дауленд	Лаки комади
	Д. Богдановић	Шест дечјих комада
	Шири литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Пети разред

Оперативни задаци

- Даљи рад на употпуњавању стеченог знања.
- Рад на легатима за леву руку.
- Рад на промени позиције и скоковима за леву руку.
- Даљи рад на украсима - двоструки предудар, мордент, пратрилер.
- Рад на артикулацији и детаљна контрола трајања тонова.
- Вежбе за баре и вежбе за истезање.
- Даљи рад на читању с листа у једноставнијим примерима.
- Проширивање репертоара ренесансним, барокним или модерним композицијама уз упознавање карактеристика стила.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Две лествице кроз три октаве	2	61	70	Рад на техници	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Четири етиде	4			Примена технике		Усмеравање Мотивација Објашњење	
III	Три комада	3			Примена технике уз музикалност и карактер композиције		Дискусија Демонстрација	

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Лествица са каденцом и интервалима	На крају школске године
	Једна етида	
	Два комада (један полифони)	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за гитеру води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	Ј. Јовичић	Школа за гитару, друга и трећа свеска
	В. Андре	Збирка композиција за гитару
	Х. Сагрерас	Лекције за гитару
	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Шести разред

Оперативни задаци

- Даљи рад на комплетном музичком усавршавању који подразумева захтеве у темпу, квалитету тона, динамици, боји, агогици, односно у целокупном музичком изразу.
- Рад на тремоло техници.
- Усавршавање украса - трилер.
- Рад на октавним флажолетима и на разним врстама ефеката (тамбора, пицката, ефекат добоша и др.)
- Рад на штимовању инструмента.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Две лествице кроз три октаве	2	64	70	Рад на техници	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Две етиде	2			Примена технике		Усмеравање Мотивација	
III	Два комада	2			Примена технике уз музикалност и карактер композиције		Објашњење Дискусија Демонстрација	

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Једна трооктавна лествица	На крају школске године
	Једна етида	
	Један став сонатине, сонате, свите или варијације	
	Један комад	
Напомена: Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет. Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота. Ученик на годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет. Стручно веће за гитеру води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	J. Јовичић	Школа за гитару, од трећег до петог дела (делови прилагођени способностима ученика)
	J. Јовичић	Композиције на фолклорне теме Балкана и Шпаније
	В. Андре	Збирка композиција за гитару
	Ф. Карули	Сонате
	М. Ђулијани	Сонатине
	Ф. Сор и Сеговија	Двадесет етида
	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Инструменти са диркама

Циљ
Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

Задаци
■ Интензиван и континуиран рад на развоју физиолошких и психолошких слуховних способности - спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, навике размишљања у тонским представама (тонске контемплације) и потребе за изражавањем звуком (духовног слуха). ■ Упознавање ученика са грађом клавира (резонантном кутијом, поклопцем, клавијатуром, системом полуга са чекићима, чивијама, жицама, пригушивачима, педалима, механиком производње звука...), његовим акустичким својствима (специфичношћу амплитуде клавијског звука, регистарском неуједначеношћу и феноменом аликуотне резонанце) и изражајним могућностима (тонским опсегом, динамичким дијапазоном и колористичким својствима). ■ Овладавање основном техником свирања на клавиру - савлађивањем, на основном нивоу, свих врста техничких проблема: репетиција, трилера, тремола, лествица, позиционих и ванпозиционих арпеђа и фигурација, дуплих нота, акорада, скокова и полифоније. ■ Постизање разумевања значења и важности универзалних музичких изражајних средстава (темпа, ритма, метра, динамике, агогике, артикулације, акцентуације и инструментације) и изградња способности њихове адекватне стилске употребе у процесу извођења музичког дела. ■ Музичко описмењавање - постизање вештине течног читања и писања нота у виолинском и бас кључу, разумевање значења најучесталијих (нумеричких, графичких и вербалних) темповских, карактерних, метричких, динамичких, агогичких, акцентних и артикулационих ознака у нотном тексту и континуиран рад на развоју способности спретног свирања Прима виста. ■ Усвајање основних знања из области музичке теорије, хармоније и музичких облика, као и основних знања из области музичке историје - ради изградње способности генералног препознавања стилских епоха, њихових кључних карактеристика и уметничке вредности најуспелијих дела њихових истакнутих представника. ■ Упознавање најзначајнијих дела из области клавијске литературе, њихове уметничке вредности и основних чињеница из биографија њихових аутора. ■ Оспособљавање за самостално учење и вежбање. ■ Стицање искуства редовног јавног наступања (самосталног и у ансамблу) и, у случају изузетно талентованог ученика, изградња одговорног става у односу на висок стандард захтева савремене концертне и такмичарске праксе. ■ Изградња навике редовног слушања музике и критичког мишљења у процењивању исте. ■ Развијање и профилирање естетских музичких критеријума (способности препознавања и адекватне процене уметничке вредности музичког дела или његове интерпретације). ■ Развијање афирмативних етичких ставова према националној и светској пијанистичкој баштини, њеној важности у домаћој и светској музичкој култури, професији пијанисте (извођача и педагога) и значају његове улоге у друштву.

Начин остваривања програма

Образовање и васпитање ученика музике је изразито захтеван и одговоран посао. Подразумева се да онај који се њиме бави, поред одговарајућег професионалног знања и искуства треба, свакако, да поседује још и доста широк увид у основне принципе и законитости развојне психологије. Будући да је, нарочито у оквирима индивидуалне наставе, наставни процес снажно обележен феноменом трансфера, наставник, у функцији "трећег родитеља", представља важну идентификациону фигуру, у пресудној мери одговорну за музичку, а знатним делом и личну судбину свог ученика. Оваква одговорност обавезује наставника на основно упознавање учениковог породичног окружења (пре свега, интензитета и карактера родитељске подршке учениковом музичком школовању и нивоа њихових очекивања), једнако као и услова у којима ученик живи (нарочито квалитета инструмента на којем вежба или могућности набавке инструмента, уколико га ученик не поседује). Опскрбљен подацима ове врсте, наставник ће бити у стању да прецизније процени ученикову личност, посебно његову музичку мотивацију и његове развојне капацитете те да, на основу такве процене, креира наставно-васпитни третман, којим ће ученика довести до оптималног остварења његовог индивидуалног потенцијала. Није потребно наглашавати у којој мери наставников став према ученику ваља да буде обележен наклоношћу, топлином, саосећањем, разумевањем, подршком, охрабрењем и поштовањем. Пошто је примарна наставникова улога да негује учеников таленат, то неизбежно ограничава његов критицизам на веома уско подручје крајње неопходности - једино у којем се он може сматрати конструктивним. Од наставника се очекује да се редовно, савесно припрема за часове и пажљиво прати и планира развој сваког свог појединог ученика. Ова припрема обухвата читав спектар активности - од детаљног проучавања композиција са учениковог репертоара (аналитичким просвиравањем или, евентуално, припремањем за извођење на подијуму), преко упоређивања различитих издања и допуњавања одабраних редакција, до континуираног вођења обимне евиденције о учениковом раду и напретку. Претпоставка је да ће добар наставник увек имати на уму комплексност и свеобухватност процеса музичке наставе и да ове њене важне стране никад неће запостављати ради пуког усавршавања искључиво занатске компоненте учениковог свирања. То значи да ће се он, током читавог периода учениковог рада на одабраном делу, трудити да му пренесе не само своје знање о прстореду, педализацији, техничким поступцима и извођачким изражајним средствима неопходним за примерено извођење дела, него и одређен број суштински важних информација о аутору дела, историјској епохи којој припада и специфичним особинама самог дела (облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунктским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности). Квалитет првог и неколицине наредних часова (педагошка пракса ово потврђује) најчешће пресудно утиче на даљи развој учениковог интересовања за музику. Наставнику се, из тог разлога, препоручује да посвети већу пажњу овој проблематици, проналажењем и практичном применом најподстицајнијих и најинспиративнијих могућих наставних метода. Препоручују се велика умереност и опрез у организовању ученикових такмичарских активности. Обазрив наставник неће допустити да ученикова мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, једнако као што неће упасти у опасну замку вредновања резултата сопственог рада бројем награда и признања које његови ученици освајају. Равноправан третман свих ученика у класи наставник не сме, ни на какав начин и ни под каквим условима, да доведе у питање. Било какав дискриминаторски став у односу на степен музичке обдарености или неко друго учениково индивидуално својство сматра се педагошки и морално недопустивим. Савестан наставник ће, разуме се, обазривим, интроспективно-аналитичким приступом проблематици индивидуалног наставног процеса пажљиво штитити ученика од развојно погубног пројектовања сопствених амбиција. У циљу

мотивације детета за бављење музиком, пракса је показала да дете често веома добро прихвата и реагује на музику која му је блиска и позната, па са овим у вези наставник мора да буде отворен за рад у области разноврсних музичких жанрова – музика из филма, популарна класика и евергрин, рок и џез музика, музика из народне традиције и др. С тим у вези такође мора бити веома активан у проналажењу композиција ове врсте на разним интернет страницама и на друге начине, због мањка литературе овог типа. Такође, наставник би требало да код ученика негује и подстиче бављење камерном музиком, са циљем развоја слушних способности и упознавања богате литературе за камерну музику. На овом пољу се наставнику оставља пуна слобода у одлучивању о избору литературе. Једна од најважнијих потврда његове исправне педагошке позиције биће упоран рад на сопственом усавршавању - повременим учењем нових дела, стицањем додатних увида у област клавирске литературе, честим одласцима на концерте, праћењем актуелних збивања у светској дискографији, јавним наступањем, периодичним обнављањем теоријског знања, читањем методолошке, педагошке и психолошке литературе, сталним допуњавањем личног образовања и проширивањем својег културног и духовног хоризонта.

Клавир

Први циклус шестогодишњег основног музичког образовања и васпитања (Први-Други-Трећи разред)

Први разред

Оперативни задаци

- Почетни рад на развоју спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, путем учења и изражајног певања кратких, једноставних, лаких песмица (у оквиру прве октаве), и уколико то способности ученика дозвољавају, свирања истих песмица по слуху (самостално и у четири руке, уз пратњу наставника) и њиховог транспоновања у тоналитете са једним предзнаком.
- Почетни рад на развијању музичке фантазије, путем игре и приче.
 - Упознавање са клавијатуром (називи белих и црних дирки и називи октава).
 - Основно упознавање са механизмом производње звука на клавиру
 - Упознавање са функционалним положајем тела за клавиром и основама ефикасне употребе извођачког апарата.
 - Упражњавање једноставних вежби за телесну релаксацију.
 - Упознавање са значењем најчешћих ознака за темпо (у зависности од тога са којим се ознакама ове врсте дете сусреће у току рада на одређеним делима).
 - Упознавање са значењем најчешћих ознака за карактер (у зависности од тога са којим се ознакама ове врсте дете сусреће у току рада на одређеним делима).
 - Упознавање са трајањем нота (целих, половина, четвртина, осмина и њима одговарајућих пауза и триола) и значењем пунктирања.
 - Упознавање са различитим врстама простих и сложених тактова (2/8, 3/8, 6/8, 2/4, 3/4, 4/4...).
 - Рад на бројању - помоћном средству за постизање метрички тачног и ритмичног свирања.
 - Упознавање са значењем основних динамичких ознака (у зависности од тога са којим се ознакама ове врсте дете сусреће у току рада на одређеним делима).
 - Упознавање са значењем основних агогичких ознака (у зависности од тога са којим се ознакама ове врсте дете сусреће у току рада на одређеним делима).
 - Упознавање са значењем основних артикулационих ознака (у зависности од тога са којим се ознакама ове врсте дете сусреће у току рада на одређеним делима) и графичким начином њиховог исписивања.
 - Упознавање са елементарним функцијама десног педала и његова примена (односи се на изузетно надарену децу).
 - Увежбавање почетне вештине читања нота у виолинском и бас кључу.
 - Свирање лаких композиција, с наставником, четвороручно, Прима виста.
 - Упознавање са појмом метричке целине (двотакт, тротакт, четвортакт...).
 - Упознавање са појмом мисаоне целине (фраза).
 - Елементарно упознавање са најједноставнијим музичким облицима (реченица, период, песма).

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Лествице C-dur, G-dur, D-dur, A-dur, E-dur	5	40	70	Паралелно, у четвртинама, с почетком у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз једну октаву; У супротним смеровима, у четвртинама, с почетком у интервалу приме, навише и наниже, континуирано, сваком руком кроз једну октаву. Артикулација: портато или легато. Динамика по слободном избору. Минимални темпо, четвртина=60	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Трозвучи (тонични квинтакорд и обртаји) C-dur, G-dur, D-dur, A-dur, E-dur	5			Разложено, паралелно, са поставком руку у интервалу октаве, у четвртинама, навише и наниже, континуирано, сваком руком кроз једну октаву; Симултано, са поставком руку у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, сваком руком кроз једну октаву. Препоручена варијанта: мали положај (мало разлагање), квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд. Трајање разложено свираног акорда је једнако трајању симултано свираног акорда - три четвртине. Артикулација: разложено - легато; у акордима - портато. Динамика по слободном избору. Минимални темпо, четвртина=60			
III	Педесет композиција по слободном избору	20			Техничке вежбе			

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна лествица	На крају школске године
	Једна етида или виртуозниа композиција.	
	Две композиције по слободном избору	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за клавир води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	Ј. Кршић	Почетна школа
	М. Петровић	Почетна школа
	Бајер	Почетна школа
	Николајев	Почетна школа
	Гњесина	Почетна школа
	Ароболевска	Почетна школа
Етиде и виртуозне композиције	Диверноа	Основне вежбе за клавир, оп. 76
	Лешхорн	Мелодичне етиде, оп. 192
	Черни	Етиде, оп. 139
	Черни	Етиде, оп. 599
Мале форме	Чајковски	Дечји албум, оп. 39
	Мајкапар	24 лаке композиције, оп. 16
	Гречанинов	Оп. 99
Домаћи аутор	Миланковић	Дечје приче-25 минијатура за I и II разред
	М. Тајчевић	За мале
	З. Христић	Тачкице
Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Други разред**Оперативни задаци**

- Наставак рада на развоју спољашњег и унутрашњег слуха путем изражајног певања, свирања по слуху и транспонована у тоналитете са једним и два предзнака (ово се нарочито односи на ученике натпросечних слуховних способности).
- Наставак рада на развијању музичке фантазије путем игре и приче.
- Допуњавање почетног знања о улози и механизму функционисања педала (односи се на изузетно надарену децу). Упознавање са ознакама за педал и рад на композицијама које захтевају једноставну педализацију.
- Проширивање знања о механизму произвођења клавирског звука основним информацијама о његовим акустичким својствима.
- Континуирано упражњавање вежби за телесну релаксацију, у сврху даље изградње слободне и ефикасности извођачког апарата.
- Наставак упознавања са ознакама темпа, карактера, динамике и агогике, у зависности од ознака на које ученик наилази у композицијама које изучава. Поред ознака на италијанском језику, ученик упознаје и најучесталије ознаке на немачком, француском и руском језику.
- Проширивање знања о трајању основних и пунктираних нота (и њима одговарајућих пауза и триола) информацијама о ситнијим нотним вредностима (шеснаестинама, тридесетдвојкама и шездесетчетворкама).
- Упознавање са једноставним врстама неправилног такта (5/8, 7/8, 5/4, 7/4...) кроз композиције из народне традиције.
- Наставак рада на бројању (у случају немогућности постизања тачног и ритмичног свирања без овог помоћног средства).
- Допуњавање знања о основним артикулационим ознакама и графичком начину њиховог исписивања.
- Упознавање са основним појмовима полифоније кроз процес рада на једноставним полифоним композицијама.
- Усавршавање вештине читања нота у виолинском и бас кључу (путем свирања с наставником, четвороручно, Прима виста) са циљем успостављања трајне навике упражњавања ове активности током читавог школовања.
- Проширење знања о појмовима метричке целине и фразе упознавањем нових карактеристичних примера, кроз извођачку праксу.
- Обогаћење знања о музичким облицима новим информацијама о врстама реченице, периода и песме.
- Усвајање нових информација о лествичним ступњевима и основним облицима каденце.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Лествице и трозвуци H-dur, F-dur, d-moll, a-moll, e-moll	5	50	70	Паралелно, у осминама, с почетком у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве; У супротним смеровима, у осминама, с почетком у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, сваком руком кроз две октаве (само дурске лествице). Артикулација: легато. Динамика пиани или форте Минимални темпо, осмина=100. Трозвуци разложено, паралелно, са поставком руку у интервалу октаве, у осминама, навише и наниже, континуирано, сваком руком кроз две октаве; Симултано, са поставком руку у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, у четвртинама кроз две октаве. Препоручена варијанта: мали положај (мало разлагање), квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд. Артикулација: разложено - легато; у акордима - портато. Динамика пиани или форте. Минимални темпо, осмина=100.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Пет етида	5			Техничке вежбе			
III	Пет композиција по слободном избору	5			Примена знања технике и повезивање са музикалношћу			
IV	Три полифоне композиције	3			Развој полифоног мишљења			
V	Једна цела сонатина, став из сонате или циклус варијација	2			Примена стеченог знања и музикалност			

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна лествица	На крају школске године
	Једна етида или композиција виртуозних извођачких захтева	
	Две композиције по слободном избору	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за клавир води записник. Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	Ј. Кршић	Почетна школа
	М. Петровић	Почетна школа
	Бајер	Почетна школа
	Николајев	Почетна школа
	Гњесина	Почетна школа
	Ароболевска	Почетна школа
Етиде и виртуозне композиције	Диверноа	Основне вежбе за клавир, оп. 176
	Лешхорн	Мелодичне етиде, оп. 192
	Лемоан	Дечије етиде, оп. 37
	Беренс	Етиде, оп. 70
	Черни	Етиде, оп. 139
	Черни	Етиде, оп. 599
Полифоне композиције	Ј. С. Бах	Мале композиције
	Барокни аутори	Мале полифоне композиције
Домаћи аутори	В. Миланковић	Дечје приче-25 минијатура за I и II разред
	М. Тајчевић	За мале
	З. Христић	Тачкице
	С. Хофман	Две басне
Мале форме	Шуман	Албум за младеж оп. 68
	Чајковски	Дечји албум, оп. 39
	Гречанинов	Оп. 99
	Гедике	Оп. 36
	Кабалевски	Оп. 30
	Барток	Микрокосмос, I свеска
Сонатине	Ванхал	Сонатине
	Плејел	Сонатине
	Хаслинггер	Сонатине
	Бетовен	Сонатине
Четвороручно свирање	Дијабели	Сонатина, оп. 24
	Дијабели	Мелодијске вежбе, оп. 149
	Дијабели	Мелодијске вежбе, оп. 163
Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Трећи разред**Оперативни задаци**

- Наставак рада на развоју унутрашњег и спољашњег слуха усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду.
- Почетак рада на поступку свесног меморисања музичког дела.
- Наставак рада на развијању музичке фантазије асоцијативно подстицајним разговорима, поетским и метафоричким приказивањима музичког садржаја, буђењем интересовања за креативно изражавање клавирским звуком.
- Обогаћивање искуства у употреби педала даљим радом на композицијама једноставних захтева на овом плану.
- Објашњење појмова превременог, истовременог и накнадног педала и његове извођачке примене (у случајевима надпросечно надарене деце).
- Продубљивање знања о акустичким и изражајним својствима клавирског звука, почетак формирања представе о уметнички лепом звуку, тонско објашњење илузије "певања" на клавиру и интензивно усмеравање на ово поље извођачке проблематике.
- Усавршавање могућности извођачког апарата, засновано на принципима слободе, економичности и ефикасности.
- Даље повремено упражњавање вежби за телесну релаксацију.
- Проширивање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике.
- Стицање почетног искуства у савладавању полиритмичких тешкоћа свирањем вежби у једноставним полиритмичким комбинацијама (дуоле са триолама и триоле са дуолама).
- Даље усавршавање вештине свирања полифоније, радом на композицијама сложенијих захтева (односи се на надпросечно надарену децу).
- Упознавање са основним врстама украса (кратким предударом - форшлагом, дугим предударом - апојатуром, пралтрилером, мордентом и шлајфером) и разумевање и усвајање начина њиховог извођења.
- Даље усавршавање вештине читања Прима виста.
- Профилирање знања о музичким облицима (малој и великој реченици, малом и великом периоду и малој и великој троделној песми).
- Даље усвајање информација о главним лествичним ступњевима, њиховим међусобним односима.
- Почетни рад на формирању навике самосталног вежбања, са објашњењем предности принципа "Мало, пажљиво и често" и принципа нераздвојивости слуховне од механичке компоненте.
- Почетна активност на формирању навике редовног слушања уметнички вредне музике праћена информацијама о основним карактеристикама најважнијих стилских епоха.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Пет лествица и трозвука (дијатоника и хроматика) B-dur, Es-dur, As-dur, c-moll, g-moll	5	52	70	Паралелно у шеснаестинама, у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз две октаве; Хроматска лествица на исти начин. Паралелно у осминским триолама у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано кроз три октаве;(само дијатонске лествице) У супротним смеровима у шеснаестинама, с почетком у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано сваком руком кроз две октаве. Артикулација: легато. Динамика пиани или форте Минимални темпо, осмина и осминска триола=80. Трозвучи разложено, паралелно, са поставком руку у интервалу октаве, у шеснаестинама, навише и наниже, континуирано кроз две октаве; Симултано, са поставком руку у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, у осминама кроз две октаве. Препоручена варијанта: мали положај (мало разлагање), квинтакорд, секстакорд и квартсекстакорд. Артикулација: разложено - легато; у акордима - портато. Динамика пиани или форте. Минимални темпо, осмина=80.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Четири етиде	4			Техничке вежбе			
III	Четири композиције по слободном избору	4			Примена знања технике и повезивање са музикалношћу			
IV	Три полифоне композиције	3			Развој полифоног мишљења			
V	Једна цела сонатина, став из сонатине или циклус варијација.	2			Примена стеченог знања и музикалност			

Јавни наступи, смотре и годишњи испит		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Лествица са каденцом и интервалима	На крају школске године
	Једна етида	
	Два комада	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за клавир води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
Етиде и виртуозне композиције	Аутор	Уџбеник
	Диверноа	Основне вежбе за клавир, оп. 176
	Лемоан	Дечје етиде, оп. 37
	Черни	Етиде оп. 849
Полифоне композиције	Бертини	Етиде оп. 100
	Ј. С. Бах	Мале композиције
Мале форме	Барокни аутори	Мале полифоне композиције
	Шуман	Албум за младеж оп. 68
	Чајковски	Дечји албум, оп. 39
	Лутославски	12 малих комада
	Казела	11 дечјих комада
	Гречанинов	Дечја књига, оп. 98
	Гедике	Оп. 36
	Кабалевски	Оп. 30
	Мајкапар	Минијатуре оп. 33
Сонатине и варијације	Барток	Микрокосмос, прва и друга свеска
	Дијабели	Сонатине
	Кулау	Сонатине
	Дусек	Сонатине
	Хајдн	Сонатине
Домаћи аутори	Бетовен	Сонатине
	С. Рајичић	Дечја збирка
	М. Тајчевић	За мале
	З. Христић	Тачкице
Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

**Други циклус
(Четврти-Пети-Шести разред)**
Четврти разред
Оперативни задаци

- Наставак рада на развоју унутрашњег и спољашњег слуха даљим усложњавањем тешкоћа савладаних у претходном разреду, с нарочитом пажњом усмереном на препознавање вертикално-хоризонталних (хармонско-мелодијских) односа у оквиру задатих примера за вежбање. Развој свести о основним релацијама унутар тоналитета и релацијама тоналитета унутар квинтног круга и успостављање, у вези са овом проблематиком, чврсте везе са садржајима текуће наставе солфеђа.
- Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела, у циљу постепеног развијања способности слуховне контемплације (размишљања у тонским представама).
 - Наставак рада на развијању музичке фантазије указивањем на аналогии међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања (књижевности, сликарства, вајарства, архитектуре...), упоређивањем, изградњом способности увиђања и подстицајним разговорима (поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту) на теме из области музичке естетике.
 - Даље обогаћивање искуства у употреби педала.
 - Упознавање са функцијама левог педала и његова примена (у случајевима надпросечно надарене деце).
 - Продубљивање осетљивости на лепоту клавирског звука, доследним радом на усавршавању извођачке вештине "певања" на клавиру - нарочито пажљивим, темељним изучавањем композиција полифоне структуре и композиција с романтичарском кантиленом
 - Проширивање знања из области орнаментације упознавањем са групетом и трилером, њиховом варијантама и основним правилима њиховог извођења у оквирима барокног, класичног и романтичног стила
 - Даље усавршавање ефикасности извођачког апарата радом на композицијама сложенијих техничких захтева (нарочито оних које третирају проблем трилера и активности "горњих" прстију) и инсистирањем на савлађивању њиховог "Брзо-дугогласно-јасно" начина извођења - креирањем и увежбавањем ритмичких и фактуралних варијаната појединих тешких одломака и постепеним подизањем темпа извођења (према индивидуалним могућностима ученика) ка граници солидног виртуозитета.
 - Навикавање на економичну и сврсисходну употребу метронома у процесу вежбања (повремену, искључиво у сврху краткотрајне контроле темпа или односа темпа у оквиру композиције) с инсистирањем на увиђању суштинске разлике између музичких изражајних средстава метра и ритма, односно метричног и ритмичног свирања.
 - Употпуњавање знања о ознакама темпа, карактера, динамике и агогике, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања прописаног годишњег репертоара.

- Обогаћивање искуства у савладавању полиритмичких тешкоћа свирањем вежби у сложенијим полиритмичким комбинацијама.
- Стално усавршавање вештине читања Прима виста, вежбањем примера са сложенијим тешкоћама на овом плану (самосталним или у сарадњи са наставником - четвороручно или на два клавира).
- Проширивање знања о музичким облицима основним информацијама о варијацијама, ронду и сонати.
- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања задавањем мотивишућих домаћих задатака и подстицањем ученика на припремање (за концертно извођење) кратких, једноставних композиција, без велике помоћи наставника (композиције би требало по захтевима да буду на нивоу другог разреда).
- Стицање такмичарског искуства узимањем учешћа у такмичењима једноставних програмских захтева, у сврху постепене изградње индивидуалног става према феномену музичког такмичења и раног прихватања високих захтева актуелних такмичарских извођачких стандарда (односи се претежно на напредне, извођачки мотивисане и подијумски оријентисане ученике).

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Четири лествице и трозвука (дијатоника и хроматика) Des-dur, Ges-dur, f-moll, h-moll	4	51	70	Дурске лествице паралелно у шеснаестинама у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве; У супротним смеровима с почетком у интервалу октаве, навише и наниже, сваком руком кроз две октаве; Молске и хроматске лествице паралелно у шеснаестинама у интервалу октаве континуирано, навише и наниже, кроз четири октаве. Артикулација: легато. Динамика пиани или форте Минимални темпо, У паралелном кретању четвртина=60. У супротним смеровима четвртина=40.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Трозвуци (Тонични квинтакорд са обртајима) Des-dur, Ges-dur, f-moll, h-moll				Велики положај паралелно разложено у шеснаестинама у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано кроз четири октаве. Велики положај паралелно симултано у четвртинама у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано кроз две октаве. Артикулација: разложено - легато; симултано - портато. Динамика пиано или форте. Минимални темпо, четвртина=60.			
III	Четворозвуци (Доминантни и вођични септакорд са обртајима) C-dur, G-dur, F-dur, B-dur, Es-dur a-moll, e-moll, d-moll, g-moll, c-moll	6			Мали положај паралелно разложено у шеснаестинама у интервал октаве, навише и наниже, континуирано кроз две октаве. Мали положај паралелно симултано четвртинама у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано кроз две октаве. Артикулација:разложено - легато; симултанопортатоДинамика пиано или форте. Минимални темпо, четвртина=60.			

IV	Четири етиде	4			Техничке вежбе			
V	Четири композиције по слободном избору	4			Примена знања технике и повезивање са музикалношћу			
VI	Три полифоне композиције	3			Развој полифоног мишљења			
VII	Једна цела сонатина, став из сонатине или циклус варијација.	2			Примена стеченог знања и музикалност			

Јавни наступи, смотре и годишњи испит		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Обавезна смотра	Једна лествица	На крају првог полугодишта
	Једна виртуозна етида	
Годишњи испит	Једна полифона композиција	На крају школске године
	Једна етида или виртуозна композиција	
	Један став сонатине	
	Једна композиција по слободном избору	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају првог полугодишта и годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за клавир води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
Етиде и виртуозне композиције	Аутор	Уџбеник
	Беренс	Етиде оп. 61
	Черни	Етиде оп. 849
	Черни	Етиде оп. 299
Полифоне композиције	Хелер	Етиде оп. 47
	Ј. С. Бах	Мали прелудијуми
	Ј. С. Бах	Двогласне инвенције
	Глинка	Четири двогласне фуге
	Мајсковски	Двогласне фуге, оп. 78
Мале форме	Разни аутори	Мале полифоне композиције
	Шуман	Албум за младеж оп. 68
	Шопен	Ноктурна (c-moll и cis-moll), оп. постхумно
	Шопен	Полонеза у g-mollu, оп. постхумно
	Григ	Лирски комади
	Кабалевски	Дечије композиције
	Гречанинов	Дечја књига, оп. 99, 119, 123, 127
	Шостакович	Игре лутака
	Казела	11 дечјих комада
	Барток	Микрокосмос, прва и друга свеска
Сонатине и варијације	Моцарт	Бечке сонатине
	Бетовен	Соната оп. 49, бр. 2, G-dur
	Шуман	Соната оп. 118, бр. 1, G-dur
	Кабалевски	Варијације на словачку тему
	Николајев	Мале варијације у класичном стилу
	Мајкапар	Варијације на руску тему, оп. 8
	Кулау	Сонатине
	Дусек	Сонатине
	Хајдн	Сонатине
Домаћи аутори	С. Рајичић	Мала клавијрска свита
	М. Тајчевић	Дјеци, друга мала свита
	Ј. Бандур	Успаванка
Четвороручно свирање	Дијабели	Соната, оп. 73
	Вебер	Тема са варијацијама, оп. 10
	Бертини	Етиде, оп. 97
	Шуберт	Варијације у e-mollu
	Шуман	оп. 85
Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Пети разред

Оперативни задаци

- Наставак рада на техници свесног меморисања (учењем само из нота без употребе инструмента, крајње једноставних, фактурално елементарних композиција, по извођачким тешкоћама доступних ученику првог и другог разреда основне школе), у циљу даљег развијања способности слуховне контемплације.
- Стални развој музичке фантазије и даље профилирање ученикових критеријума у области уметничког садржаја и естетске вредности музичког дела.
 - Даље усавршавање вештине употребе педала изучавањем композиција специфичних извођачких тешкоћа на овом плану.
- Посвећивање нарочите пажње изучавању композиција полифоне структуре (са ученицима просечних способности - не тежих од двогласних) и композиција са романтичарском кантиленом, ради даљег развоја извођачке вештине "певања" на клавиру
- Проширивање знања из области орнаментације упознавањем (теоријским и кроз извођачку праксу) нових варијанти већ познатих украса и начина њиховог извођења у оквирима барокног, класичног и романтичног стила. • Интензиван рад на даљем развоју могућности извођачког
- Интензиван рад на даљем развоју могућности извођачког апарата, путем савлађивања свих врста техничких тешкоћа (у варијантама прилагођеним индивидуалним могућностима ученика) са посебним нагласком на даљем савлађивању "Брзо-дугогласно-јасно" начина свирања, у сврху постизања вишег ступња виртуозитета.
- Континуирано употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера, у зависности од ознака на које ученик наилази током изучавања композиција из задатог годишњег репертоара.
 - Стално усвајање нових знања из области музичке теорије и историје (повезано са композицијама које ученик изучава у току године).
 - Обогаћивање искуства у савладавању полиритмичких тешкоћа свирањем вежби у сложенијим полиритмичким комбинацијама.
 - Даље усавршавање вештине читања Прима виста, вежбањем примера са сложенијим и разноврснијим тешкоћама (самосталним или у сарадњи с наставником - четвороручно или на два клавира).
 - Проширивање знања о музичким облицима додатним информацијама о варијацијама, ронду, сонати и сонатном циклусу. Посебно посвећивање пажње детаљној анализи облика композиција извођених у оквиру текућег годишњег репертоара.
- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања задавањем разноврсних, мотивишућих, домаћих задатака и подстицањем ученика на самостално припремање (за концертно извођење) нешто захтевнијих композиција, уз незнатну помоћ наставника (композиције би требало по захтевима да буду на нивоу трећег разреда).
- Даље обогаћивање такмичарског искуства узимањем учешћа у такмичењима са доступним програмским захтевима, у сврху дубљег упознавања личне мотивације за овакву врсту извођачке активности и степена извођачке успешности и ефикасности у њеним оквирима (односи се, пре свега, на ученике израженијих извођачких способности).

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Четири лествице и трозвука (дијатоника и хроматика) fis-moll, cis-moll, gis-moll, es-moll, b-moll	5	46	70	Дурске лествице паралелно у шеснаестинама у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве; У супротним смеровима с почетком у интервалу октаве, навише и наниже, сваком руком кроз две октаве; Молске и хроматске лествице паралелно у шеснаестинама у интервалу октаве континуирано, навише и наниже, кроз четири октаве. Артикулација: легато. Динамика пиани или форте Минимални темпо, У паралелном кретању четвртина=60. У супротним смеровима четвртина=40.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Трозвуци (Тонични квинтакорд са обртајима) fis-moll, cis-moll, gis-moll, es-moll, b-moll				Велики положај паралелно разложено у шеснаестинама у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано кроз четири октаве. Велики положај паралелно симултано у четвртинама у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано кроз две октаве. Артикулација: разложено - легато; симултано - портато. Динамика пиано или форте. Минимални темпо, четвртина=60.			
III	Четворозвуци (Доминантни и вођични септакорд са обртајима) A-dur, E-dur, H-dur, Des-dur, Ges-dur Fis-moll, cis-moll, gis-moll, b-moll, es-moll	5			Мали положај паралелно разложено у шеснаестинама у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано кроз две октаве. Мали положај паралелно симултано у четвртинама у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано кроз две октаве.Артикулација: Разложено легато;симултано - портато,Динамика пиано или форте.Минимални темпо, четвртина=60.			

IV	Четири етиде	4			Техничке вежбе			
V	Четири композиције по слободном избору	4			Примена знања технике и повезивање са музикалношћу			
VI	Три полифоне композиције	3			Развој полифоног мишљења			
VII	Једна цела сонатина, став из сонатине или циклус варијација.	2			Примена стеченог знања и музикалност			
VIII	Једна композиција домаћег аутора	1						

Јавни наступи, смотре и годишњи испит		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Обавезна смотра	Једна лествица	На крају првог полугодишта
	Једна виртуозна етида	
Годишњи испит	Једна полифона композиција	На крају школске године
	Једна етида или виртуозна композиција	
	Један став сонатине	
	Једна композиција по слободном избору	
	Једна композиција домаћег аутора	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају првог полугодишта и годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за клавир води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
Етиде и виртуозне композиције	Аутор	Уџбеник
	Беренс	Етиде оп. 61
	Крамер и Билов	Етиде
	Черни	Етиде оп. 299
	Лешхорин	Етиде оп. 38
Полифоне композиције	Ј. С. Бах	Двогласне инвенције
	Ј. С. Бах	Фугете
	Ј. С. Бах	Поједини ставови из Француски свита
	Хендл	Поједини ставови из свита
	Јаковски	У старом стилу, оп. 43
	Разни аутори	Мале полифоне композиције
Мале форме	Григ	Лирски комади
	Менделсон	Песма без речи
	Кабалевски	оп. 37
	Барток	Микрокосмос, трећа и четврта свеска
	Шуберт	Два скерца
	Прокофијев	Музика за децу
	Мартину	Лутке
Сонатине и варијације	Моцарт	Соната C-dur, KV 545
	Моцарт	Соната Es-dur, KV 282
	Бетовен	Соната оп. 49, бр. 1, g-moll
	Шуман	Соната оп. 118, бр. 2, D-dur
	Хајдн	Сонате
	Вебер	Анданте са варијацијама, оп. 3
	Лукомски	Варијације у f-mollu
Домаћи аутори	С. Рајичић	Мала клавирска свита
	М. Логар	Два менуета
	Б. Мокрањац	Мала свита
	Ј. Славенски	Игре и песме са балкана
Четвороручно свирање	Шуберт	Соната у c-mollu
	Шуман	оп. 85
	Моцарт	Соната у D-duru
	Моцарт	Соната у B-duru
	Дворжак	Багатела, оп. 47
Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Шести разред**Оперативни задаци**

- Интензивирање рада на развоју активности унутрашњег и спољашњег слуха употребом примера дијатонских и једноставних хроматских хармонско-мелодијских образаца.
- Наставак рада на техници свесног меморисања (учењем, само из нота, без употребе инструмента, нешто компликованијих, фактурално сложенијих композиција - по извођачким тешкоћама лако доступних ученику трећег разреда основне школе), у циљу довођења способности слуховне контемплације на солидан аматерски ниво, са перспективом даљег развоја током евентуалног наставка школовања у средњој музичкој школи.
- Оспособљавање ученика за самостално развијање музичке фантазије и континуирано индивидуално профилирање основних критеријума у области музичке естетике настављењем са праксом повременог вођења дискусија и задавањем домаћих задатака различитог типа везаних за ову тематику.
- Даље посвећивање пажње изучавању композиција полифоне структуре (трогласних) и композиција са романтичарском кантиленом, ради дефинитивног, сталног усвајања извођачке вештине "певања" на клавиру.
- Интензиван рад на даљем усавршавању ефикасности извођачког апарата, с нагласком на савлађивању проблематике разложеног и симултаног свирања октава (само код ученика чијем је извођачком апарату овај технички проблем доступан) и на даљем унапређивању "Брзо-дуго-гласно-јасно" начина свирања - у сврху развијања навике дуготрајног, свакодневног рада на овој проблематици, с крајњим циљем достизања веома солидног степена извођачког виртуозитета (превасходно код ученика натпросечних извођачких способности).
- Заокруживање степена стечених знања из области музичке теорије и историје у целину која задовољава потребе аматерског бављења музиком, а уједно представља и солидну основу за даљу надградњу у оквирима средњег музичког школовања.
- Усавршавање вештине извођења полиритмичких тешкоћа свирањем вежби у још сложенијим полиритмичким комбинацијама.
- Довођење вештине читања Прима виста на ниво који задовољава потребе у оквирима аматерског бављења музиком, једнако као и на ниво отворене перспективе даљег развоја ове способности током евентуалног наставка школовања у средњој музичкој школи.
- Проширивање знања о музичким облицима још сложенијим информацијама о варијацијама, ронду, сонати, сонатном циклусу и свити, кроз континуиран процес повезивања стеченог теоретског разумевања са личном извођачком праксом.
- Континуиран рад на развоју навике самосталног вежбања задавањем сложенијих домаћих задатака и подстицањем ученика на припремање тежих композиција за концертно извођење (композиције би требало по захтевима да буду на нивоу четвртог разреда).
- Дефинитивно стварање сталне потребе за слушањем уметнички вредне музике и навике редовног одласка на концерте.
- Даље стицање такмичарског искуства узимањем учешћа у домаћим и интернационалним такмичењима са тежим програмским захтевима (за ученике који испољавају натпросечну извођачку способност).
- Интензивна, пажљива, свеобухватна анализа (наставника, у сарадњи са учеником и његовим родитељима) степена знања и искуства које је ученик усвојио током шестогодишњег школовања, стања његове мотивације везане за даља улагања у сопствени музички развој и постојања услова за евентуалан успешан наставак школовања у средњој музичкој школи.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Четири лествице и трозвука (дијатоника и хроматика) По слободном избору	2	50	70	Дурске и молске лествице паралелно у шеснаестинама у интервалима октаве, терце, сексте и дециме, навише и наниже, континуирано, кроз четири октаве; У супротним смеровима с почетком у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано сваком руком кроз две октаве; Хроматске лествице паралелно у шеснаестинама у интервалу октаве континуирано, навише и наниже, кроз четири октаве. Артикулација: легато. Динамика пиани или форте Минимални темпо, четвртина=100.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Трозвуци (Тонични квинтакорд са обртајима) По слободном избору	2			Велики положај паралелно разложено и симултано у шеснаестинама у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано кроз четири октаве. Арпеђа паралелно у шеснаестинама у интервалу октаве, навише и наниже, континуирани кроз четити октаве. Артикулација: разложено – легато; симултано - портато. Динамика пиано или форте. Минимални темпо, осмина=80.			
III	Четворозвуци (Доминантни и вођични септакорд са обртајима) По слободном избору	2			Велики положај разложено и симултано у шеснаестинама у интервалу октаве, навише и наниже, континуирано кроз две октаве. Арпеђа паралелно у шеснаестинама у интервалу октаве, навише и наниже, континуирани кроз четити октаве. Артикулација: разложено - легато; симултано - портато. Динамика пиано или форте. Минимални темпо, четвртина=80.			

IV	Четири етиде или виртуозне композиције	4			Техничке вежбе			
V	Четири композиције по слободном избору	4			Примена знања технике и повезивање са музикалношћу			
VI	Три полифоне комозиције	3			Развој полифоног мишљења			
VII	Једна цела сонатина, став из сонатине или циклус варијација.	2			Примена стеченог знања и музикалност			
VIII	Једна композиција домаћег аутора	1						

Јавни наступи, смотре и годишњи испит		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Обавезна смотра	Једна лествица	На крају првог полугодишта
	Једна виртуозна етида	
Годишњи испит	Једна полифона композиција	На крају школске године
	Једна етида или виртуозна композиција	
	Један став сонатине	
	Једна композиција по слободном избору	
	Једна композиција домаћег аутора	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају првог полугодишта и годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за клавир води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
Етиде и виртуозне композиције	Крамер и Биллов	Етиде
	Черни	Етиде оп. 299
	Черни	Етиде оп. 740
	Лешхорн	Етиде оп. 66
	Мошковски	Етиде оп. 18
Полифоне композиције	Ј. С. Бах	Двогласне инвенције
	Ј. С. Бах	Трогласне инвенције
	Ј. С. Бах	Поједини ставови из Француски свита
	Хендл	Поједини ставови из свита
Мале форме	Шопен	Ноктурна, оп. постхумно
	Шопен	Валцери, оп. постхумно
	Шопен	Полонезе, оп. постхумно
	Григ	Лирски комади
	Менделсон	Песма без речи
	Барток	Микрокосмос, пета и шеста свеска
	Моцарт	Рондо, D-dur
	Моцарт	Фантазија, d-moll
	Бетовен	Багателе, оп. 33
	Шуман	Оп. 29
	Шуман	Оп. 120
	Чајковски	Годишња доба
	Бородим	Мала свита
	Регер	Десет малих комада, оп. 44
Сонатине и варијације	Хајдн	Сонате
	Моцарт	Соната у C-duru, KV 309-KV 330
	Моцарт	Соната у F-duru, KV 280-KV 332
	Бетовен	Соната оп. 49, бр. 1, g-moll
	Бетовен	Соната оп. 79, бр. 1, G-dur
	Кабалевски	Варијације у B-duru, оп. 40
	Беркович	Варијације на Паганинијеву тему
Домаћи аутори	М. Тајчевић	Српске игре
	Д. Деспић	Сонатина in F
	Б. Мокрањац	Игре
	Ј. Славенски	Игре и песме са балкана
Четвороручно свирање	Казела	Пупацетио
	Шуман	Слике са истока, оп. 66
	Респики	Шест малих комада
	Стравински	Три лака комада
	Равел	Моја мајка гуска
Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Хармоника

Циљ
Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

Задаци
■ Упознавање са инструментом и деловима инструмента. ■ Овладавање поставком инструмента. ■ Овладавање техником интерпретације и основним врстама артикулације. ■ Оспособљавање за самосталност у раду. ■ Стицање основних елемената музичке писмености. ■ Развијање осећаја за фразу, музички облик, карактер и стил композиције. ■ Развијање музичког укуса. ■ Извођење дурских и молских лествица, трозвука и четворозвука са одговарајућим захтевима. ■ Упознавање метрике и ритма. ■ Упознавање и анализа различитости интерпретације. ■ Развијање интересовања за нове задатке и садржаје у области интерпретације на хармоници.

Начин остваривања програма

Индивидуалну наставу треба максимално користити у раду са ученицима, без обзира на њихове способности. То је неопходно код овог инструмента, а у складу са физичким могућностима почетника. Примарни задатак коме наставници, примењујући овај програм, треба да стреме је развој љубави ка музици и стварање потребе за музицирањем. Овако стечено музичко образовање мора постати важан део опште културе сваког ученика. Следећи задатак је да се талентованим и амбициознијим ученицима постави здрава и чврста основа за наставак школовања и то не само техничка (рад прстију), већ права музичка, која подразумева музички израз. До доброг звучања композиција мора се доћи не само конкретним изражајним захтевима (динамиком боја, артикулација), већ и непрекидном анимацијом која мора прво оживети, а потом одржати ученикову жељу за музицирањем. Програм дозвољава велику слободу избора за све врсте композиција. Идеја је да се програм природније представи сваком ученику, а у зависности од његових способности и жеља. Технички захтеви се могу извести, обрадити увођењем композиција популарне, естрадне, филмске, народне музике, (по нотама и по слуху), ради лакшег савлађивања и мотивације ученика. Слобода избора мора обезбедити квалитет свирања (ритмичност, тонска јасноћа, правилан избор темпа), а не број или тежину пређених композиција. Приликом постављања односа између програмских захтева и планираног градива треба имати у виду све основне особине ученика. Прилагођавање наведених програмских захтева способностима ученика и његовом интересовању уједно усмерава ка квалитетнијој литератури и слушању одговарајућих композиција на нивоу узраста. Све захтеве треба остварити кроз мањи или већи број једноставнијих, односно сложенијих примера, зависно од могућности ученика. Техничке елементе лествица и акорада, разних вежби и етида треба користити за одговарајуће поступно напредовање и овладавање основним облицима техничке поставке. Треба постићи одређени темпо кроз уједначени рад прстију у техничким вежбама и етидама, као и рад на техници меха. Рад на техници меха се прилагођава одређеној артикулацији, стилу и комплетном музичком изражавању, адекватно узрасту ученика. Транскрибоване композиције старих мајстора користе се путем упознавања стила, као припрема за полифонију и каснији развој сложеније слушне контроле, уз независност прстију и руку. Разни комади и једноставне цикличне форме су потребне за почетни развој музичке маште, смисла за облик и тонске боје, као и концентрације код ученика. Употреба регистара треба да буде правилно постављена у односу на поједине музичке и техничке захтеве. Неговање квалитета тона, ритмичко-метричке стабилности, меморије, динамике, агогике и осталих елемената чак и код најједноставнијих примера школске литературе је важно за формирање комплетне музичке личности ученика на нивоу његовог узраста и могућности.

**Први циклус шестогодишњег основног музичког образовања и васпитања
(Први-Други-Трећи разред)****Први разред****Оперативни задаци**

- Делови инструмента (мех, десни и леви полукорпус), десна и лева клавијатура.
- Правилно држање инструмента, поставка руку на обе клавијатуре
- Вођење и промена меха.
- Виолински и бас кључ, нотно писмо, нотне вредности (цела нота, половина, четвртина, осмине, триоле и одговарајуће паузе), врсте такта (4/4, 3/4, 2/4, 3/8, 6/8) и појам лествице.
- Обликовање тона и фразе, артикулација (легато, стакато, тенуто).
- Основне динамичке ознаке (p, mf, f), акценти.
- Темпо: Анданте, Модерато, Алегро.
- Регистри (промена боје и висине тона, начин употребе регистара)

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Лествице C-dur, G-dur, D-dur, F-dur	4	40	70	Паралелно четвртинама у	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Трозвучи (тонични квинтакорд и обртаји) C-dur, G-dur, D-dur, F-dur				Мало разлагање и симултано			
III	Тридесет техничких вежби/етида	18			Са различитим захтевима			
IV	Осам комада/песмица	8			Развој музикалности			

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна лествица	На крају школске године
	Једна етида или виртуозни композиција.	
	Две композиције по слободном избору	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за хармонику води записник. Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	В. В. Терзић	Школа за хармонику, прва свеска
	З. Ракић	Хармоника за први разред основне музичке школе
	З. Ракић	Хрестоматија за хармонику
	З. Ракић	Композиције за хармонику
	А. Факин	Школа за хармонику, прва свеска
	Л. Међери	Избор композиција за хармонику, прва свеска
	М. Барачков	Избор композиција за хармонику, прва свеска
Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Други разред**Оперативни задаци**

- У циљу даљег савладавања основних музичких елемената ученик треба да упозна мотив и реченицу уз јасније диференцирање мелодије од пратње.
- Упознавање основних елемената динамичког нијансирања у практичном раду кроз употребу ознака: пиано, мецопиано, мецофорте, форте, крешендо и декрешендо.
- Даље усавршавање уједначеног рада прстију десне и леве руке кроз техничке вежбе, свирање хармонских интервала (терце, сексте). Легато помоћу заједничког тона
- Техничко напредовање леве руке (основни, акаордски и баритон бас). Упознавање акордског мол-баса и "укрштање" основних и акордских басова. Свирање интервала на левој клавијатури.
- Једноставнија мелодијска кретања на обе клавијатуре (увод у полифонију) уз адекватно динамичко нијансирање
- Акцентирање тона мехом.
- Нотне вредности: шеснаестина, пунктирана осмина, триола.
- Обрада нових врста такта: 4/8, 2/2, 3/2, 4/2.
- Нове ознаке за темпо: алегро, андантино, адађо, ленто (или одговарајуће ознаке за лагани темпо), ачелерандо, пиу мосо, мено мосо.
- Употреба свих регистара који стоје на располагању ученику и упознавање са њиховом поделом, уз њихове промене на половини и четвртини паузе.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Лествице и трозвуци C-dur, G-dur, D-dur, F-dur, a-moll	5	51	70	Дурске паралелно у четвртинама и осминама; трозвук мало разлагање и симултано; молска лествица паралелно у четвртинама; трозвук мало разлагање и симултано.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Осам техничких вежби - етида;	8			Техничко вежбање			
III	Шест композиција различитих епоха и садржаја	6			Примена технике уз музикалност и карактер композиције			

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна лествица	На крају школске године
	Једна етида или композиција виртуозних извођачких захтева	
	Две композиције по слободном избору	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за хармонику води записник. Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	В. В. Терзић	Школа за хармонику, друга свеска
	З. Ракић	Хармоника за други разред основне музичке школе
	З. Ракић	Хрестоматија за хармонику
	З. Ракић	Композиције за хармонику
	А. Факин	Школа за хармонику, друга свеска
	Л. Међери	Избор композиција за хармонику, прва свеска
	М. Барачков	Избор композиција за хармонику, прва свеска
Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Трећи разред**Оперативни задаци**

- Детаљнија анализа музичког облика треба да послужи и као средство за лакше тумачење нотног текста, за развијање музичке меморије и диференцирање рада десне и леве руке.
- Примена савладаних врста артикулације кроз одговарајући стил и карактер композиција.
- Рад на развоју техничке спретности ученика.
- Обрада хармонских интервала (подметање и пребацивање прстију)
- Рад на репетицији тона десном и левом руком са разним комбинацијама прстореда.
- Увод у технику "кратког" меха.
- Обрада украса: дуги и кратки предудар, мордент, пралтрилер и краћи трилер.
- Примена триоле у комбинацијама са осминама и обрада синкопе.
- Упознавање нових агогичких ознака и примена ширег динамичког нијансирања.
- Примена регистра у односу на стил и карактер композиције (подела на три групе у односу на могућности транспоновања).

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Лествице и трозвуци	5	45	70	Свирање дурских и молских лествица са два и три предзнака паралелно у четвртинама, осминама и шеснаестинама; трозвук - мало разлагање и симултано	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Петнаест техничких вежви/етида	10			Техничко вежбање			
III	Четири композиције по слободном избору	4			Примена технике уз музикалност и карактер композиције			
IV	Шест композиција различитих епоха и садржаја	6						

Јавни наступи, смотре и годишњи испит		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Две композиције по слободном избору	На крају првог полугодишта
Годишњи испит	Једна лествица (четвртина =66)	На крају школске године
	Једна етида	
	Једна полифона композиција	
	Једна композиције по слободном избору	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри и на Годишњем испиту на крају првог полугодишта и на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за хармонику води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	В. В. Терзић	Школа за хармонику, трећа свеска
	З. Ракић	Хармоника за трећи разред основне музичке школе
	З. Ракић	Хрестоматија за хармонику
	З. Ракић	Композиције за хармонику
	А. Факин	Школа за хармонику, друга свеска
	Л. Међери	Избор композиција за хармонику, друга свеска
	М. Барачков	Избор композиција за хармонику, друга свеска
	З. Вукосављевић	Избор композиција за хармонику за трећи и четврти разред, прва и друга свеска
Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Други циклус (Четврти-Пети-Шести разред)

Четврти разред

Оперативни задаци

- Рад на анализи облика (дводелна и троделна песма, мали прелудијум и друго) са елементима полифоније, кроз детаљнију обраду технике интерпретације интервала на обе клавијатуре.
- Упознавање и свирање једноставнијих композиција цикличног облика (сонатина, свита и слично).
- Детаљније упознавање ученика са орнаментима и технику интерпретације - двоструки предудар, групето и трилер.
- У даљем техничком напредовању ученика треба постићи бржи темпо код свих облика артикулације, као и у тремолу уз употребу краћих нотних вредности
- Интервале и акорде треба изводити различитим прсторедом.
- Употреба октава - разложено и симултано.
- Упознавање свих основних, акордских и баритон басова (уколико има могућности).
- Скокови на обе клавијатуре уз сложеније елементе оријентације.
- Примена и промене регистра у односу на стил и карактер композиције (подела на три групе у односу на могућности транспоновања).

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Лествице и трозвуци	4	51	70	Свирање дурских и молских лествица са три и четири предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању у четвртинама, осминама и шеснаестинама, а одговарајуће молске лествице кроз две октаве у паралелном кретању у четвртинама, осминама и шеснаестинама. Дурски и молски трозвуци четворогласно у малом разлагању и симултано Свирање октава симултано и разложено.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Четворозвуци (Доминантни са обртајима)	6			Упознавање са доминантним септакордом у малом разлагању и симултано			
III	Осам техничких вежби/етида	4			Техничко вежбање			
IV	Четири композиције различитих епоха и садржаја	4			Примена технике уз музикалност и карактер композиције			
V	Једна циклична композиција	3						

Јавни наступи, смотре и годишњи испит		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Обавезна смотра	Две композиција по слободном избору	На крају првог полугодишта
Испитни програм	Једна лествица, четвртина=76	На крају школске године
	Једна етида	
	Једна полифона композиција	
	Једна циклична композиција или две композиције различитог карактера	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри и на Годишњем испиту на крају првог полугодишта и на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за хармонику води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	В. В. Терзић	Избор етида и композиција, прва свеска
	З. Ракић	Хармоника за четврти разред основне музичке школе
	З. Ракић	Хрестоматија за хармонику
	З. Ракић	Композиције за хармонику
	А. Факин	Школа за хармонику, трећа свеска
	Л. Међери	Избор композиција за хармонику, друга свеска
	М. Барачков	Избор композиција за хармонику, друга свеска
	З. Вукосављевић	Избор композиција за хармонику за трећи и четврти разред, прва и друга свеска
Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом и захтевима.		

Пети разред**Оперативни задаци**

- Детаљније упознавање елемената полифоније (глас, тема, имитација, одговор итд.) и техничких средстава којима се она остварује, уз евентуалну употребу баритон-баса.
- Рад на анализи облика: тема са варијацијама, свита, сонатни облик, сонатина.
- Упознавање и детаљнија примена већег броја ознака за динамику и темпо
- Рад на сложенијим захтевима вођења меха (тремоло, тремоландо, рикошет мехом).
- Примена и промене регистра у односу на стил и карактер композиције (подела на три групе у односу на могућности транспонованја).
- Упућивање ученика на самостално решавање лакших проблема у примени прстореда, разних начина извођења појединих врста артикулације, вођењу меха и примени регистара.
- Читање с листа одговарајућих вежби, етида и комада

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Лествице и трозвуци	5	46	70	Дурске и молске лествице са четири и пет предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању, трозвуци у великом разлагању и симултано.	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Четворозвуци (Доминантни са обртајима)	5			Доминантни септакорд у малом разлагању и симултано, октаве симултано и разложено.			
III	Осам етида	4			Техничко вежбање			
IV	Четири композиције различитих епоха и садржаја	4			Примена технике уз музикалност и			
V	Једна циклична композиција	3			карактер композиције			

Јавни наступи, смотре и годишњи испит		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Обавезна смотра	Једна композиција по слободном избору	На крају првог полугодишта
	Једна етида	
Испитни програм	Једна лествица	На крају школске године
	Једна полифона композиција	
	Једна етида	
	Један став сонатине	
	Једна циклична композиција	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри и на Годишњем испиту на крају првог полугодишта и на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за хармонику води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	В. В. Терзић	Избор етида и композиција, друга и трећа свеска
	З. Ракић	Хармоника за пети разред основне музичке школе
	З. Ракић	Хрестоматија за хармонику
	З. Ракић	Композиције за хармонику
	З. Ракић	Хармоника-албум за младе
	А. Факин	Марљиви хармоникаш
	Л. Међери	Избор композиција за хармонику, трећа свеска
	М. Барачков	Избор композиција за хармонику, трећа свеска
	З. Вукосављевић	Избор композиција за хармонику за пети и шести разред, прва и друга свеска
Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Шести разред**Оперативни задаци**

- Стицање основних појмова о стиловима преко литературе која се обрађује.
- Обрада сложенијих двогласних и једноставнијих трогласних полифоних композиција, уз евентуалну употребу баритон-баса.
- Рад на даљем усавршавању техничких и музичких елемената као нераздвојне целине.
- Постизање ритмичке стабилности у вези са техничком сигурношћу у одређеном темпу.
- Укључивање регистра на краћим нотним вредностима без претходне припреме и сложенија примена регистра у циљу бољег музичког изражавања. Транспоновање регистрима.
- Проверавање стеченог знања и самосталности ученика у раду. Примена разних начина извођења појединих врста артикулације, динамике и регистара у зависности од стила и карактера композиције.
- Читање с листа етида и комада евентуално, импровизација пратње.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Лествице и трозвуци	2	50	70	Техничко вежбање	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Четворозвуци (Доминантни са обртајима)	2						
III	Шест етида	2						
IV	Четири композиције различитих епоха и садржаја	4			Примена технике уз музикалност и карактер композиције	Схватање литерарног текста.		
V	Једна циклична композиција	4						

Јавни наступи, смотре и годишњи испит		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Обавезна смотра	Једна композиција по слободном избору	На крају првог полугодишта
	Једна етида	
Испитни програм	Једна лествица	На крају школске године
	Једна етида	
	Једна полифона композиција	
	Једна циклична композиција	
	Једна композиција вируозног карактера	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри и на Годишњем испиту на крају првог полугодишта и на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за хармонику води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	В. В. Терзић	Избор етида и композиција, друга и трећа свеска
	З. Ракић	Хармоника за шести разред основне музичке школе
	З. Ракић	Хрестоматија за хармонику
	З. Ракић	Композиције за хармонику
	З. Ракић	Хармоника-албум за младе
	А. Факин	Марљиви хармоникаш
	Л. Међери	Избор композиција за хармонику, трећа свеска
	М. Барачков	Избор композиција за хармонику, трећа свеска
	З. Вукосављевић	Избор композиција за хармонику за пети и шести разред, прва и друга свеска
Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Дувачки инструменти

Циљ
Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

Задаци
▪ Развијање љубави према музици и унапређење музичке културе. ▪ Упознавање историјског развоја флауте, техничких могућности и примене. ▪ Стварање потребе код ученика за сталним стицањем нових сазнања у области флаутске музике и литературе. ▪ Развијање жеље за слушањем флаутске музике, као и потребе за сталним праћењем флаутских токова, како у нашој земљи тако и у свету. ▪ Развој креативности и индивидуалности. ▪ Стицање техничког и тонског нивоа у складу са учениковим способностима за успешан завршетак основне музичке школе. ▪ Стварање потребе код ученика да кроз свирање флауте искажу свој свет, способности и знање кроз разне видове јавних наступа. ▪ Постављање темеља за развој музичке и естетске личности. ▪ Изградња навике посеђивања концерата класичне музике. ▪ Слободно изражавање свог унутарњег света језиком музике. ▪ Развијање потребе слушања музике. ▪ Упознавање са вишеструком применом флауте у оркестру, камерним саставима, као и солистички. ▪ Овладавање правилном техником дисања. ▪ Контрола тона и владање елементима тона: контрола интонације, динамика f-p, p-f, вибрато. ▪ Свирање у шеснаестинама у различитим артикулацијама и ритмизацијама. ▪ Владање дневним тонским и техничким вежбама и свим лествицама. ▪ Упознавање са различитим стиловима, композицијама различитог карактера и значајем њиховог правилног интерпретирања. ▪ Развој способности да се примени стечено знање на новом музичком материјалу. ▪ Оспособљеност за самостални рад (вежбање).

Начин остваривања програма

У настави флауте посебну пажњу треба усмерити на обликовање тона и његову правилну поставку кроз упознавање са основама технике дисања и правилну импостацију. Од самог почетка применити све елементе који се односе на правилно узимање ваздуха и његово рационално коришћење кроз одговарајуће обликовање усана. Посебну пажњу обратити на тонске вежбе у дужим нотним вредностима преко којих ученик треба током школовања у основној музичкој школи да овлада тоновима флауте подједнако звучно и квалитетно. Упоредо са тонским радити и на техничким вежбама које почев од једноставнијих ка сложенијим, доприносе развоју свих техничких елемената владања инструментом. Посебну пажњу усмерити на свирање вежби у различитим артикулацијама. У току школовања обрадити све тоналитете како дурске тако и молске. У раду на етидама, без обзира на годину учења, увек и до краја инсистирати на потпуном овладавању сваким техничким и тонским захтевом који је садржан у нотном тексту. Упутити ученика на аналитичан приступ рада који се односи на тоналитет и евентуалне предзнаке у току саме вежбе, сложеније ритмичке, техничке и тонске елементе као и рад на појединим пасажима који захтевају посебну пажњу. Код ученика преко етида разноврсног садржаја и захтева развијати уредност у вежбању, поштовање сваке ноте и ознаке у нотном тексту које се односе на темпо, динамичко и агогичко нијансирање. У раду са комадима уз пратњу клавира, од самог почетка код ученика развијати осећање за интерпретацију која у себи садржи основне стилске карактеристике композиције и кроз правилно усмеравање омогућити ученику развијање његове способности да у потпуности изрази своју музикалност. Неопходно је пажњу ученика усмерити на интонацију и чисто свирање које може омогућити само правилна поставка инструмента и правилна примена технике дисања.

Флаута

Први циклус шестогодишњег основног музичког образовања и васпитања (Први-Други-Трећи разред)

Први разред

Оперативни задаци

Упућивање ученика у основе свирања на флаути и то:
--

■	правилном поставком инструмента;
■	вежбањем технике дисања и емитовања тона
■	овладавањем прсторедом и тоновима из прве и дела друге октаве преко одговарајућих вежби
■	као и краћих композиција уз клавирску пратњу одговарајућег садржаја и тежине.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Лествице	20	50	70	У оквиру савладаног тонског опсега; Различите артикулације у целим нотама, половинама и четвртинама.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Вежбе/етиде/комади сличног садржаја и тежине				Прилагођено узрасту ученика		Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија	
III	Једноставни комади				Уз клавирску пратњу		Демонстрација	

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна лествица	На крају школске године
	Једна етида или виртуозни композиција.	
	Једна композиције по слободном избору	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за дувачке инструменте води записник. Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	М. Мојс	Флаутиста почетник од 1 до 3
	Љ. Димитријевић	Школа за флауту за први разред
	Тафанел и Гобер	Комплетна метода за флауту
		Хрестоматија
Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Други разред

Оперативни задаци	
■	Стални рад на контроли исправно постављеног дисања.
■	Рад на квалитету тона, проширивању тонског обима и чистој интонацији.
■	Рад на артикулацијама.
■	Остваривање техничког напредовања ученика.
■	Савлађивање дела из литературе.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Лествице	20	50	70	У оквиру савладаног тонског опсега; Различите артикулације у целим нотама, половинама и четвртинама.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Вежбе/етиде/комади сличног садржаја и тежине				Прилагођено узрасту ученика		Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија	
III	Једноставни комади				Уз клавирску пратњу		Демонстрација	

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полуугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полуугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна лествица	На крају школске године
	Једна етида или виртуозни композиција.	
	Једна композиције по слободном избору	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за дувачке инструменте води записник. Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	М. Мојс	Флаутиста почетник од 3 до 7
	Љ. Димитријевић	Школа за флауту за први разред
	Г. Гариболди	Комплетна метода за флауту
		Хрестоматија I
Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Трећи разред

Оперативни задаци	
■	Стабилизација тона друге октаве и поставка дела треће октаве.
■	Започети са континуираним радом на тонским и техничким вежбама.
■	Упознати ученика са одговарајућом припремом за јавни наступ, као и са низом композиција за извођење уз пратњу клавира одговарајућег садржаја и тежине.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Лествице	20	50	70	Дурске и молске до три предзнака и Т квинтакорд са обртајима у савладаном тонском обиму у две октаве.	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Вежбе/етиде/комади сличног садржаја и тежине				Различита артикулација у четвртинама и осминама.		Усмеравање	
III	Једноставни комади				Прилагођено узрасту ученика		Мотивација	
					Уз клавирску пратњу	Схватање литерарног текста.	Објашњење	
							Дискусија	
							Демонстрација	

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Једна дурска лествица са T_3^5 у четвртинама	На крају школске године
	Једна молска лествица са T_3^5 у четвртинама	
	Две етида различитог карактера.	
	Једна композиције са пратњом клавира.	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за дувачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	М. Мојс	Флаутиста почетник од 7 до 10
	Љ. Димитријевић	Школа за флауту за први разред
	Г. Гариболди	Прве вежбе
	Г. Ф. Телеман	Менует II из свите у а-mollu.
	Ј. Л. Дусек	Менует
	П. Николић	Андантино
		Хрестоматија I
Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Други циклус (Четврти-Пети-Шести разред)

Четврти разред

Оперативни задаци	
■	Овладати целокупним регистром инструмента;
■	Основно динамичко нијансирање;
■	Вибрато;
■	Рад на квалитету тона, и чистој интонацији;
■	Рад на артикулацијама
■	Остваривање техничког напредовања ученика;
■	Савлађивање дела из литературе.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Лествице	20	50	70	Дурске и молске до четири предзнака и Т квинтакорд са обртајима у савладаном тонском обиму у две октаве.	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Вежбе/етиде/комади сличног садржаја и тежине				Различита артикулација у осминама и шеснаестинама.		Усмеравање	
III	Комади и сонате сличног садржаја и тежине				Прилагођено узрасту ученика		Мотивација	
					Уз клавирску пратњу	Схватање литерарног текста.	Објашњење	
							Дискусија	
							Демонстрација	

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Једна дурска лествица са T_3^5 у осминама и шеснестинама.	На крају школске године
	Једна молска лествица са T_3^5 у осминама и шеснестинама.	
	Две етида различитог карактера.	
	Једна композиције са пратњом клавира.	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за дувачке инструменте води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
Школе	Аутор	Уџбеник
	М. Мојс	Флаутиста почетник од 10 и даље.
	М. Мојс	24 мале етиде
	М. Мојс	Тонске вежбе
	М. Мојс	Сарабанда
	М. Мојс	Гопак
	Љ. Димитријевић	Школа за флауту
	Г. Гариболди	Мињон етиде, оп. 131
	В. Поп	Арабела
	В. Поп	Шпанска игра
	Б. А. Моцарт	Арија Тамина из опере "Чаробна фрула"
	К. М. Вебер	Цигански Капричо
	Г. Тихоморов	Мала корачница
	Е. Келер	Мазурка
Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Пети разред

Оперативни задаци	
■	Рад на квалитету тона и чистој интонацији
■	Рад на артикулацијама
■	Остваривање техничког напредовања ученика
■	Савлађивање дела из литературе

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Лествице	20	50	70	Дурске и молске до пет предзнака и Т квинтакорд са обртајима у савладаном тонском обиму у две октаве. Различита артикулација у осминама и шеснаестинама. Хроматика Свирање двостриког језика. Динамика. Вибрато.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Техничке вежбе/етиде				Прилагођено узрасту ученика			
III	Комади и сонате сличног садржаја и тежине				Уз клавирску пратњу			

Јавни наступи и смотре		
Наступи	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Једна дурска лествица са T_3^5 у осминама и шеснестинама.	На крају школске године
	Једна молска лествица са T_3^5 у осминама и шеснестинама.	
	Две етида различитог карактера.	
	Једна композиције са пратњом клавира.	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за дувачке инструменте води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
	М. Мојс	Тонске вежбе
	М. Мојс	25 мелодијских етиде
	Љ. Димитријевић	Школа за флауту
	Г. Гариболди	20 малих етида, оп. 132
	В. Поп	Шпанска серенада
	М. Пот	Сичилијана
	К. Дебиси	Мали црнац
	А. Томазо	Мали козикански пастир
	М. Јеличанин	Ноктурно и скерцо
	Ј. Андерсен	Скерцо
	Моњушко	Преслица
	Ј. Донжон	Пан
	Л. Вајнер	Игра лисице
	Р. Валентајн	12 соната (избор)
	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Шести разред

Оперативни задаци	
■	Упознати ученика са начином свирања двоструког и троструког језика
■	Обновити све научене тоналитете са новим техничким захтевима
■	Обрадити етиде у свим тоналитетима, које по својим захтевима омогућавају даљи развој тонских и техничких могућности ученика
■	Наставити рад на тонским и техничким вежбама

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Лествице	20	50	70	Све дурске и молске предзнака и Т квинтакорд са обртајима у савладаном тонском обиму у две октаве. V ⁷ и VII ⁷ са обртајима. Различита артикулација у осминама и шеснаестинама развијено. Хроматика Свирање двостриког језика. Динамика. Вибрато.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Техничке вежбе/етиде				Прилагођено узрасту ученика			
III	Комади и сонате сличног садржаја и тежине				Уз клавирску пратњу			

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Једна дурска лествица са T_3^5 и V^7 са обртајима у шеснаестинама и хроматика.	На крају школске године
	Једна молска лествица са T_3^5 и VII^7 са обртајима у шеснаестинама и хроматика.	
	Две етида различитог карактера.	
	Једна композиције са пратњом клавира.	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају првог полугодишта и на годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за дувачке инструменте води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
✍	М. Мојс	Тонске вежбе
✍	Тафанел и Гобер	Техничке вежбе
✍	Љ. Димитријевић	Школа за флауту, четврти разред
✍	Г. Гариболди	20 распеваних етида, оп. 88
✍	К. В. Глук	Арија из опере "Орфеј"
✍	Ф. Госек	Тамбурин
✍	Е. Песар	Андалузија
✍	Е. Келер	Романса
✍	Г. Форе	Сичилијана, оп. 78
✍	Б. Годар	Алегрето, оп. 116
✍	Ж. Демерсман	Венецијански карневал
✍	М. Логар	Пасторала
✍	Г. Ф. Хендл	Соната F-dur
✍	Г. Ф. Хендл	Соната g-moll
✍	Б. Марчело	Соната B-dur
✍	Б. Марчело	Соната d-moll
✍	Г. Ф. Телеман	Соната F-dur
✍	А. Вивалди	Концерт бр. 5, F-dur, оп. 10
✍	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Кларинет

Циљ
Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

Задаци
▪ Развијање љубави и интересовања ученика према: музици, инструменту, књизи. ▪ Развијање радних навика код ученика. ▪ Формирање музичких критеријума. ▪ Развијање љубави према музици. ▪ Развијање љубави према свом инструменту. ▪ Развој навике слушања музике. ▪ Развој навике активног скупљања нотног материјала. ▪ Стварање сопствене фонотеке. ▪ Развој навике редовног посеђивања концерата. ▪ Стицање основних предзнања о квалитетној музици. ▪ Оспособљеност за правилно вежбање. ▪ Развој способности самосталног вежбања. ▪ Наступања. ▪ Брзо и квалитетно напредовање.

Начин остваривања програма

У настави дувачких инструмената посебну пажњу треба усмерити на обликовање тона, његову правилну поставку кроз упознавање са основама технике дисања и правилну импостацију усника или писка.

Од самог почетка, у оквиру регистра који омогућава најлакшу емисију тона, применити све елементе који се односе на правилно узимање ваздуха и његово рационално коришћење кроз одговарајуће обликовање усана код инструмената са трском.

Посебну пажњу у настави дувачких инструмената обратити на тонске вежбе преко којих ученик треба током школовања у основној музичкој школи да овлада тоновима свог инструмента подједнако звучно и квалитетно у различитим регистрима.

Упоредо са тонским, радири и на техничком вежбама које, почев од једноставних ка сложеним, доприносе развоју свих техничких елемената владања инструментом. Посебну пажњу усмерити на свирање вежби у различитим артикулацијама.

У току школовања обрадити све дурске и молске тоналитете и њихове тонишне трозвуче. Примрењивати разложено свирање доминантног септакорд у дурским лествицама и вођичног (умањеног) септакорда у молским лествицама.

Лествице увек свирати напамет у одређеном ритму и темпу од почетка до краја, без убрзавања и успоравања.

У току школовања у раду на етидама, без обзира на годину учења, увек до краја инсистирати на потпуном овладавању свог техничког и тонског захтева који је задат у нотном тексту.

Упутити ученика на аналитичан приступ рада који се односи на тоналитет и предзнаке у току саме вежбе, сложеније ритмичке техничке и тонске елементе, као и рад на појединим пасажима који захтевају посебну пажњу. Код ученика, преко етида разноврсног садржаја и захтева, развијати уредност у вежбању, поштовање сваке ноте и ознаке у нотном тексту који се односи на темпо, динамику и агогично нијансирање.

У раду са комадима за извођење уз пратњу клавира, од самог почетка ко ученика развијати осећањ за интерпретацију која у себи садржи основне стилске карактеристике композиције и коз правилно усмеравање омогућити сваком ученику развијање његове способности и музикалности.

У оквиру свих елемената који чине наставни процес (тонске и техничке вежбе, лествице, етиде и комади за извођење уз пратњу клавира), неопходно је пажњу ученика усмерити на интонацију и чисто свирање које може омогућити само правилна поставка инструмента и правилна примена техника дисања.

Први циклус шестогодишњег основног музичког образовања и васпитања (Први-Други разред)

Први разред

Оперативни задаци	
■	Упознати ученике са карактеристикама, деловима и одржавцањем кларинета
■	Обратити пажњу на примену усника и трске за свирање као и њихово одежавање
■	Формирање амбажуре
■	Поставка технике дисања
■	Рад језика
■	Вежбање дугих тонова и интервала од е до g1
■	Упознавање вредности целе ноте, половине, четвртине и осмине

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Две лествице G-dur и F-dur	2	52	70	Дурске и молске до два предзнака и Т трозвук. Свирати у четвртинама кроз две октаве.	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Петнаест етида	15			Прилагођено узрасту ученика		Усмеравање Мотивација	
III	Једна композиција по слободном избору	1			Уз клавирску пратњу Примена технике и музикалности		Објашњење Дискусија Демонстрација	

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна дурска лествица са T_3^5 .	На крају школске године
	Једна молска лествица са t_3^5 .	
	Две етида различитог карактера.	
	Једна композиције са пратњом клавира.	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за дувачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
✍	Бруно Брун	Школа за кларинет, прва свеска (прва половина свеске)
✍	Бруно Брун	Избор малих комада
✍	Храшовец	Млади кларинетисти, прва свска
✍	Шот, 4715	Мали комади
✍	Будимпешта, 3. 6851	Музика за кларинет
✍	Шири литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Други разред

Оперативни задаци	
■	Вежбање дугих тонова и интервала од е до с3
■	Упознавање и рад са шеснаестинама
■	Упознавање и рад са ритмичким фигурама (триола и синкопа)

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Четири дурске и две молске лествице	6	45	70	Дурске и молске до три предзнака и Т трозвук. Свирати у четвртинама кроз две октаве.	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Двадесет етида	17			Прилагођено узрасту ученика		Усмеравање Мотивација	
III	Две композиција по слободном избору	2			Уз клавирску пратњу Примена технике и музикалности		Објашњење Дискусија Демонстрација	

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Једна дурска лествица са T_3^5 .	На крају школске године
	Једна молска лествица са t_3^5 .	
	Две етида различитог карактера.	
	Једна композиције са пратњом клавира.	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за дувачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
✍	Бруно Брун	Школа за кларинет, прва свеска (друга половина свеске)
✍	Бруно Брун	Избор малих комада
✍	Храшовец	Млади кларинетисти, друга свеска
✍	Будимпешта, З. 6851	Музика за кларинет
✍	Радивој Лазић	Учим кларинет, прва и друга свеска (прва половина друге свеске)
✍	Р. Лазић и В. Перичић	Распевани кларинет, прва свеска
✍	Р. Лазић и В. Перичић	Ведри дани у музичкој школи
✍	Р. Лазић и В. Перичић	Лаки кларинетски дуети, прва свеска
✍	Милош Герић	Мали комади
✍	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Други циклус (Трећи-Четврти разред)
--

Трећи разред

Оперативни задаци	
--------------------------	--

■	Вежбање дугих тонова и интервала од е до е3
■	Дањи рад на развоју технике

Програм рада									
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци	
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника		
I	Десет лествице	10	47	70	Дурске и молске до четири предзнака и Т трозвук. Доминанрни и вођични (умањени)септакорд. Хроматска лествица. Свирати у четвртинама кроз две октаве.	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења	
II	Двадесет етида	10			Прилагођено узрасту ученика				Схватање литерарног текста.
III	Три композиција по слободном избору	3			Уз клавирску пратњу Примена Технике у музикалности				

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Једна дурска лествица са T_3^5 и V^7 .	На крају школске године
	Једна молска лествица са t_3^5 и VII^7	
	Две етида различитог карактера.	
	Једна композиције са пратњом клавира.	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за дувачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
✍	Бруно Брун	Школа за кларинет, друга свеска (друга половина свеске)
✍	Бруно Брун	Избор малих комада
✍	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Четврти разред**Оперативни задаци**

■	Вежбање дугих тонова и интервала од е до g3
■	Дањи рад на развоју технике

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Шест дурских и шест молских лествица E-dur, F-dur, G-dur, Fis-dur	6	45	70	Све дурске и молске и Т трозвук. Доминантни и вођични (умањени)септакорд. Хроматска лествица. Свирати у четвртинама кроз три октаве.	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа Усмеравање Мотивација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Тридесет етида	14			Прилагођено узрасту ученика		Објашњење	
III	Пет композиција по слободном избору	5			Уз клавирску пратњу Примена технике и музикалност		Дискусија Демонстрација	

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Једна дурска лествица са T_3^5 и V^7 .	На крају школске године
	Једна молска лествица са t_3^5 и VII^7	
	Две етида различитог карактера.	
	Једна композиције са пратњом клавира.	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за дувачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
✍	Бруно Брун	Школа за кларинет, трећа свеска
✍	Бруно Брун	Избор малих комада
✍	Ј. Ланселот и А. Класенс	Класични кларинер
✍	Шири литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Саксофон

Циљ
Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

Задаци
▪ Упознавање историјског развоја саксофона, техничких могућности и примене у свим музичким жанровима. ▪ Учење технике дусања ▪ Поставка саксофонске амбажуре. ▪ Поставка прстију и правилног држања саксофона. ▪ Развијање радних навика код ученика. ▪ Формирање музичких критеријума. ▪ Развијање љубави према музици. ▪ Развијање љубави према свом инструменту. ▪ Развој навике слушања музике. ▪ Развој навике активног скупљања нотног материјала. ▪ Стварање сопствене фонотеке. ▪ Развој навике редовног посеђивања концерата. ▪ Стицање основних предзнања о квалитетној музици. ▪ Оспособљеност за правилно вежбање. ▪ Развој способности самосталног вежбања. ▪ Наступања. ▪ Брзо и квалитетно напредовање. ▪ Упознавање са различитим стиливима, композицијама различитог карактера и значај његовог правилног интерпретирања. ▪ Упознавање са вишеструком применом саксофона у оркестру, камерним саставима, као и солистички. ▪ Примена саксофона у џез и забавној музици. ▪ Поставка основе импровизације. ▪ Могућност колективног музицирања у камерној музици и ансамблима. ▪ Упознавање са свим врстама саксофона.

Начин остваривања програма

У настави дувачких инструмената посебну пажњу треба усмерити на обликовање тона, његову правилну поставку кроз упознавање са основама технике дисања и правилну импостацију усника или писка.

Од самог почетка, у оквиру регистра који омогућава најлакшу емисију тона, применити све елементе који се односе на правилно узимање ваздуха и његово рационално коришћење кроз одговарајуће обликовање усана код инструмената са трском.

Посебну пажњу у настави дувачких инструмената обратити на тонске вежбе преко којих ученик треба током школовања у основној музичкој школи да овлада тоновима свог инструмента подједнако звучно и квалитетно у различитим регистрима.

Упоредо са тонским, радири и на техничком вежбама које, почев од једноставних ка сложеним, доприносе развоју свих техничких елемената владања инструментом. Посебну пажњу усмерити на свирање вежби у различитим артикулацијама.

У току школовања обрадити све дурске и молске тоналитете и њихове тонишне трозвуче. Примрењивати разложено свирање доминантног септакорд у дурским лествицама и вођичног (умањеног) септакорда у молским лествицама.

Лествице увек свирати напамет у одређеном ритму и темпу од почетка до краја, без убрзавања и успоравања.

У току школовања у раду на етидама, без обзира на годину учења, увек до краја инсистирати на потпуном овладавању свог техничког и тонског захтева који је задат у нотном тексту.

Упутити ученика на аналитичан приступ рада који се односи на тоналитет и предзнаке у току саме вежбе, сложеније ритмичке техничке и тонске елементе, као и рад на појединим пасажима који захтевају посебну пажњу. Код ученика, преко етида разноврсног садржаја и захтева, развијати уредност у вежбању, поштовање сваке ноте и ознаке у нотном тексту који се односи на темпо, динамику и агогично нијансирање.

У раду са комадима за извођење уз пратњу клавира, од самог почетка ко ученика развијати осећањ за интерпретацију која у себи садржи основне стилске карактеристике композиције и коз правилно усмеравање омогућити сваком ученику развијање његове способности и музикалности.

У оквиру свих елемената који чине наставни процес (тонске и техничке вежбе, лествице, етиде и комади за извођење уз пратњу клавира), неопходно је пажњу ученика усмерити на интонацију и чисто свирање које може омогућити само правилна поставка инструмента и правилна примена техника дисања.

**Први циклус шестогодишњег основног музичког образовања и васпитања
(Први-Други разред)**

Први разред

Оперативни задаци	
■	Упознати ученике са карактеристикама, деловима и могућностима саксофона
■	Вежбе дисања
■	Поставка амбажуре
■	Поставка прстију и правилног држања саксофона
■	Упознати ученока са начинима одржавања инструмента
■	Врста артикулације (стакато и легато)
■	Тонске вежбе (издржавање тонова)
■	Упознавање вредности целе ноте, половине, четвртине и осмине
■	Пунктиран ритам
■	Тонски опсег од c1 до c3 (e3)

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Две лествице	2	52	70	Дурске и молске до два предзнака и Т трозвук-мало разлагање. Свирати у четвртинама кроз две октаве, стакато и легато.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Петнаест етида	15			Прилагођено узрасту ученика			
III	Једна композиција по слободном избору	1			Уз клавирску пратњу Примена технике и музикалности			

Јавни наступи и смотре		
Наступи	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полуугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полуугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна дурска лествица са T_3^5 и мало разлагање.	На крају школске године
	Једна молска лествица са t_3^5 и мало ралагање.	
	Две етида различитог карактера.	
	Једна композиције са пратњом клавира.	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за дувачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
✍	Јан Бан Бекум	Школа за почетнике
✍	Клод Делангл	Методe за почетнике
✍	Перени	Saksofon A-B-C
✍	Пол Херис	Збирка композиција (репертоар I)
✍	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Други разред

Оперативни задаци	
■	Тонске вежбе
■	Вежбање дугих тонова и интервала од е до с3
■	Упознавање и рад са шеснаестинама
■	Упознавање и рад са ритмичким фигурама (триола и синкопа)
■	Свирање дуета
■	Развијање опсега од В до f ^{is} 3

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Четири дурске и две молске лествице	6	45	70	Дурске и молске до три предзнака и Т трозвук-мало разлагање и терце. Свирати у четвртинама кроз две октаве.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Двадесет етида	17			Прилагођено узрасту ученика			
III	Две композиција по слободном избору	2			Уз клавирску пратњу Примена технике и музукалност			

Јавни наступи и смотре		
Наступи	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Једна дурска лествица са T_3^5 .	На крају школске године
	Једна молска лествица са t_3^5 .	
	Две етида различитог карактера.	
	Једна композиције са пратњом клавира.	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за дувачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
✍	Јан Бан Бекум	Школа за почетнике, друга свеска (етиде)
✍	Клод Делангл	Методe за почетнике бр. 2
✍	Иван Рот	Свеска бр.1
✍	Перени	Saksofon A-B-C, други део
✍	Амелер	Ла плата
✍	Мортари	Мелодија
✍	Ши́ра литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Други циклус (Трећи-Четврти разред)
--

Трећи разред

Оперативни задаци	
■	Тонске вежбе (издржавање тонова и за вибрато)
■	Свирање дуета, трија или камерно музицирање
■	Увод у триолски фразирунг
■	Упознавање са модусима

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Десет лествице	10	47	70	Дурске и молске до четири предзнака и Т трозвук-велико разлагање, терце. Доминантни и вођични (умањени) септакорд. Хроматска лествица. Свирати у четвртинама кроз две октаве.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Двадесет етида	10			Прилагођено узрасту ученика		Објашњење Дискусија	
III	Три композиција по слободном избору	3			Уз клавирску пратњу Примена технике и музикалности		Демонстрација	

Јавни наступи и смотре		
Наступи	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Једна дурска лествица са T_3^5 и V^7 .	На крају школске године
	Једна молска лествица са t_3^5 и VII^7	
	Две етида различитог карактера.	
	Једна композиције са пратњом клавира.	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за дувачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
✍	Руди Јетл	Техничке етиде
✍	Иван Рот	Мелодијске етиде, друга свеска
✍	Џејмс Ре	Лаке студије за џез и рок саксофон
✍	Џон Харле	Збирка композиција за саксофон и клавир
✍	Петренко	Валцер
✍	Перин	Берсеза
✍	Елгар	Љубавни поздрав
✍		Теме из џез стандарда (2-3 теме)
✍	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Четврти разред

Оперативни задаци	
■	Тонске вежбе (издржавање тонова и за вибрато)
■	Свирање дуета, трија или камерно музицирање
■	Увод у триолски фразирунг
■	Упознавање са модусима

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Шест дурских и шест молских лествица	6	45	70	Све дурске и молске и Т трозвук-велико разлагање и терце. Доминантни и вођични (умањени)септакорд. Хроматска лествица. Свирати у четвртинама кроз три октаве.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Тридесет етида	14			Прилагођено узрасту ученика		Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија	
III	Пет композиција по слободном избору	5			Уз клавирску пратњу Примена технике и музикалности		Демонстрација	

Јавни наступи и смотре		
Наступи	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Једна дурска лествица са T_3^5 и V^7 .	На крају школске године
	Једна молска лествица са t_3^5 и VII^7	
	Две етида различитог карактера.	
	Једна композиције са пратњом клавира.	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за дувачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
✍	Рене Дикло	35 техничких етида
✍	Клозе	Етиде, прва свеска
✍	Џејмс Ре	Модерне студије за саксофон
✍	Џејмс Ре	Збирка композиција за саксофон и клавир
✍	Лакур	Етиде
✍	Лени Нихаус	Лаке џез етиде
✍	Левин	22 комада за саксофон и клавир
✍	Пол Херис	Концертни репертоар за саксофон и клавир
✍	Лантијер	Сичилијана
✍	Руеф	Шансона и паспиједа
✍	Авигнон	Спиритуал и егзотичне игре
✍		Теме из џез стандарда (2-3 теме)
✍	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Соло певање

Циљ
Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

Задаци
▪ Развијање заинтересованости за ширење вокалног потенцијала. ▪ Развијање навика слушања вокалне уметничке музике. ▪ Позитивно доживљавање и вредновање наставе соло певања.

Начин остваривања програма

На пријемно испиту кандидати морају показати здрав гласовни материјал, чисту интонацију, музичку меморију и поседовање ритма.

У зависности од напредовања ученика у вокалној техници, кад год је могуће обађивати и дела домаћих композитора.

При савладавању вокалне технике требало би предности дати оним метода које се усвоје својим основним начелима ослањају на италијански белканто.

У настави соло певања треба увек тежити да ученици остварују садржај програма према својим способностима, почевши од техничких вежби-вокализа, па према сложенијим деловима вокалне литературе. У тим захтевима, пракса је показала, да је боље ићи и нешто мало испод оптималних могућности ученика, него их оптеретити претешким делима у даљем савладавању вокалне технике.

**Први циклус шестогодишњег основног музичког образовања и васпитања
(Први- разред)**

Први разред

Оперативни задаци	
Упознавање са певачким апаратом (важност механизма који учествују у формирању тона)	
■	Делови вокалног апарата
■	Функција дијафрагме
■	Разумевање значаја резонатора
■	Разумевање положаја гласница и њиховог значаја
■	Формирање тона
Упознавање правилног дисања, вежби дисања и правилног певачког става	
■	Разликовање правилног и неправилног дисања
■	Вежбе дисања
■	Разумевање важности свакодневног вежбања даха
■	Правилно држање тела
Упознавање са правилним емитовањем тона кроз лаке техничке вежбе	
■	Разликовање правилне од неправилне емисије тона
■	Разумевање важности правилног говора
■	Разумевање важности импостираног певања
■	Певање лаких техничких вежби кроз промену вокала
■	Певање лаких вокализа
■	Певање лаких композиција старих мајстора и лаких соло песама

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Шест вокализа	6	58	70	Техника	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Четири песме стари мајстора	4			Прилагођено узрасту ученика		Усмеравање	
III	Две лакше песме	2			Уз клавирску пратњу		Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	

Јавни наступи и смотре		
Наступ	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна вокализа са текстом	На крају школске године
	Једна вокализа без текста	
	Једна песма старог мајстора	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за соло певање води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Други циклус (Други разред)
--

	Други разред
--	---------------------

	Оперативни задаци
•	Даљи рад на вежбама за правилно дисање
•	Рад на усавршавању правилне емисије тона
•	Усавршавање правилног изговора
•	Певање лаких техничких вежби кроз промену вокала
•	Певање лаких вокализа
•	Певање композиција старих мајстора и лаких соло песама

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Шест вокализа	6	54	70	Техника	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Четири песме старих мајстора	4			Прилагођено узрасту ученика		Усмеравање	
III	Две песме класичара или романтичара	2			Уз клавирску пратњу		Мотивација	
	Две песме српских или словенских композитора	4			Техника и музикалност		Објашњење Дискусија Демонстрација	

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полуугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полуугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Испитни програм	Једна вокализа	На крају школске године
	Једна арија старог мактора	
	Једна песма по слободном избору	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за соло певање води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

	Аутор	Уџбеник
✍	Конконе	Техничке вежбе и вокализе
✍	Абт	Техничке вежбе и вокализе
✍	Вакаи	Техничке вежбе и вокализе
✍	Пановка	Техничке вежбе и вокализе
✍	Литген	Техничке вежбе и вокализе
✍	Зајдлер	Техничке вежбе и вокализе
✍	Мирзојева	Техничке вежбе и вокализе
✍	Стари мајстори	Избор лакших композиција
✍	Класичари (Хајдн, Моцарт, Бетовен)	Избор лакших композиција
✍	Романтичари (Шуберт, Шуман, Менделсон...)	Избор лакших композиција
✍	Векерлин	Избор лакших композиција
✍	Српски композитори (Ђорђевић, Коњовић, Бајић, Јенко, Христић, З. Јовановић...)	Избор лакших композиција
✍	Словенски композитори (Глинка, Даргомижски, Пребанда...)	Избор лакших композиција
✍	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Упоредни клавир

Циљ
Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

Задаци
▪ Развијање љубави и интересовања према клавиру и умтничкој музици. ▪ Остваривање доброг контакта са инструментом. ▪ Једноставније и брже долажење до квалитетног тона. ▪ Препознавање регистра на клавиру. ▪ Правилно интерпретирање нотног текста, одговарајуће тежине, у виолинском и бас кључу. ▪ Усвајање основних нотних вредности и ритмичкох мотива. ▪ Препознавање мотива, фразе, реченице и музичке мисли. ▪ Разликовање динамичких термина. ▪ Разликовање елемената артикулације. ▪ Коришћење правилног прстореда. ▪ Препознавање основа орнаментике. ▪ Разумевање законитости метрике. ▪ Познавања основних темпа и ознака за агогику. ▪ Савладавање ознака за педал. ▪ Разликовање врсте основних удара (стакато, легато, портато, тенуто, нон легато). ▪ Уједначено извођење ниа тоновау различитим темпима, посједнако у обе руке. ▪ Усвајање основе извођењаинтервала и акорада у низу, као и репетиције и скокова. ▪ Развој способности да се одреди карактер мелодије. ▪ Усвајање основне технике полифоније. ▪ Оспособљавање ученика да сма себе прати на клавиру док пева.

Начин остваривања програма

На првим часовима ученика треба упознати са кратким историјским развојем инструмента, начином функционисања механизма и саставним деловима клавира. Ученика треба правилно поставити за инструментводећи рачуна о удаљености и висини клавирске столице у односу на инструмент.

Непосредан контакт почиње поставком руке на клавијатуру и извођењем првих тонова портаменту начином свирања, сваком руком посебно. Ученик постепено упознаје клавијатуру и нотни текст.

Развијање унутрашњег слуха код ученика је веома важан задатак и корисно је налажење мелодије по слуху.

Сваки нови задатак потребно је остварити на високо професионалном нивоу, поштујући индивидуална својства сваког ученика, интелектуалне потенцијале, мотивисаност за самостални рад, уз јасно постављене захтева. Упоредо радити на техничком и музичком развоју ученика и развијати његове слабије стране.

У раду са ученицима водити рачуна о различитим могућностима ученика у зависности од њиховог талента. Свако дело треба најпре правилно прочитати, објаснити, анализирати са свих страна и поставити високе уметничке захтеве. Добро припремљен ученик са већом сигурношћу и личним задовољством излази на јавни наступ. Педагог треба да одабере програм према могућностима сваког ученика. Међусобно поверење и поштовање личности и атмосфера сарадње на часу доприносе правилном и успешном развијању свих потенцијала које ученик поседује.

Основни циљ учења упоредног клавира за ученике соло певања је њихово оспособљавање за самостално праћење и анализирање не само облика композиције коју савладавају, него и за препознавање стила са свим његовим карактеристикама. Такође је неопходно да ученик, радећи на клавирској композицији, уме да препозна основне хармонске токове, модулације, полифонију и друге музичке елементе, што ће му само помоћи да лакше савлада и разуме репертоар соло певања.

Први циклус двогодишњег основног музичког образовања и васпитања (Први разред)

Први разред

Оперативни задаци	
■	Упознавање са инструментом, правилан положај за клавиром и природна поставка руку
■	Усвајање основа нотног писма и музичке терминологија
■	Упознавање са елементима музичке форме у циљу садржајног изражавања
■	Оспособљавање ученика за самоконтролу звука
■	Осамостаљивање за корепетицију

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Лествице и трозвуци	3	47	70	Најмање три дурске лествице у четвртинама у обиму једне октаве Тонишни квинтакорд са обртајима разложено и симлтано, трогласно у четвртинама.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Педесет композиција	20			Прилагођено узрасту ученика		Дискусија Демонстрација	

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна лествица	На крају првог полугодишта
	Једна етида	
	Три композиције разлишног карактера по слободном избору	На крају школске године
Напомена: Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет. Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота. Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет. Стручно веће за соло певање води записник. Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
✍	Јела Кршић	Почетна школа за клавир
✍	Бајер	Почетна школа за клавир
✍	Николајев	Почетна школа за клавир
✍	Диверноа	Основне вежбе за клавир, оп. 176
✍	Раули	Опус 36 и 37
✍	В. Миланковић	Дечије приче-25 минијатура за први и други разред
✍		Наши композитори за младе пијанисте
✍	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

**Други циклус двогодишњег основног музичког образовања и васпитања
(Други разред)**

Други разред

Оперативни задаци	
▪	Овладавање појмовима музичке форме (мотив, двотакт, четвортакт, реченица, дводелна и троделна песма, сонатни облик, рондо)
▪	Усвајање фразирања као основе музичког мишљења
▪	Развој способности да се визуелна представа спроведе у аудио представу
▪	Разумевање значења нијансе у звуку
▪	Правилно слушање свог извођења
▪	Развој критичког мишљења о тренутној реализацији музичке мисли
▪	Развој способности да се уочавају грешке
▪	Уочавање разлике односа леве и десне руке
▪	Схватање важности мелодије у односу на пратњу

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Лествице и трозвуци	3	56	70	Најмање три дурске лествице у осминама у обиму две октаве. Најмање две молске лествице у четвртинама у обиму једне октаве. Тонични квинтакорд са обртајима разложено и симлтано, у обиму две октаве.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Четири етиде	4			Прилагођено узрасту ученика			
III	Четири композиција различитог карактера	4			Техника и музикалност			
IV	Две полифоне композиције	2						
V	Једна цела сонатина	1						

Јавни наступи и смотре		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна лествица	На крају првог полугодишта
	Једна етида	
Испитни програм	Једна лествица	На крају школске године
	Једна полифона композиција	
	Један став сонатине	
	Једна композиција по слободном избору	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за соло певање води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
✍	Јела Кршић	Клавирска читанка
✍	Диверноа	Основне вежбе за клавир, оп. 176
✍	Лемоан	Дечије етиде, оп. 37
✍	Ј. С. Бах	Мале композиције
✍	Г. Ф. Хендл	Избор композиција
✍	В. Миланковић	Дечије приче-25 минијатура за први и други разред
✍	М. Тајчевић	За мале
✍	Шуман	Албум за младе, оп. 68
✍	Мајкапар	24 лаке композиције, оп. 16
✍	Џилок	Прелиди у романтичном стилу
✍		Избор сонатина
✍	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Теоретска настава

Солфеђо

(Једногодишње музичко образовање и васпитање-Припремни предшколски програм)

Припремним разредом су обухваћена деца млађег узраста.

Група предшколског узраста има до 15 ученика.

Циљ
• Развијање музикалности, интересовања и љубави према музици и уметности уопште. • Музичко описмењавање и слушање музике. • Усвајање великог броја песама са текстом. • Упознавање са елементарним појмовима из теорије музике. • Развијање смисла за импровизацију и способност активног слушања музичког садржаја

Задаци
• Стицање спознаје да је пут од звука ка слици само обрнут процес од слике ка звуку. • Савладавање нотног писма, виолинског кључа, тактирања. • Развијање слуха и гласовног опсега, развијање музичке меморије. • Богаћење музичког фонда (дечје песме различитог карактера и садржаја и народне песме).

Начин остваривања програма

Примери се обрађују по слуху, или из нотног текста, наравно, уз помоћ наставника, а и певањем солмизационим слоговима уз тактирање. Свака нова наставна област праћена је наведеним поступцима, који се потом преносе на опажање појединачних и више тонова, ритмичких фигура, метричких врста и усмених мелодијско-ритмичких диктата. Кроз развијање музикалности, интересовања и љубави према музици и уметности уопште, уз музичко описмењавање и слушање музике, припремни разред упућује децу млађег узраста ка основном музичком образовању и васпитању. Развијајући слух, гласовни опсег и музичку меморију, деца обогаћују сопствени музички фонд дечјих песама различитог карактера и садржаја, као и народне песме. Боравак овакве деце у музичкој школи у току припремног разреда, пружа им прилику и за боље упознавање са музичким инструментима, како би били у могућности да, када дође време за то, одаберу управо онај инструмент који им се допада и који им највише одговара.

Стицање спознаје да је пут од звука ка слици само обрнут процес од слике ка звуку. - Савладавање нотног писма, виолинског кључа, тактирања. - Развијање слуха и гласовног опсега, развијање музичке меморије. - Богаћење музичког фонда (дечје песме различитог карактера и садржаја и народне песме

Оперативни задаци

- МЕЛОДИКА
 - Дечје песме примереног садржаја и карактера са текстом - по слуху.
 - Народне песме.
 - Песме модели за тонове у Це-дуру.
 - Транспоноване мотива-„померање”.
 - Слушање музике:
 - Дечје песме и инструментална литература.
 - Кретање уз слушање музике, корачање, тапшање, а уз свирање музике стицање навике за променом темпа.
 - Рад на импровизацији.
- РИТАМ**
- Четвртина и осмина.
 - Тактирање и бројање на два, три и четири.
 - Нотне вредности од целе до осмине ноте и паузе.
 - Препознавање дводела, тродела и четвородела.
 - На крају школске године ученици полажу пријемни испит за I циклус, односно за упис у I разред шестогодишњег, четворогодишњег и двогодишњег основног музичког образовања, који обухвата следеће елементе: - ритам; - музичку меморију; - слух; - хармонски слух.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Мелодика	50	20	70	Певање по слуху и из нотног текста	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Ритам				Куцање и читање		Усмеравање Мотивација	
III	Слушање музике				Развијање музикалности		Објашњење Дискусија	
IV	Теорија музике				Учење мизичке појмове		Демонстрација	

Јавни наступи, смотре и испити		
Наступи	Програм	Време реализације
Јавни наступ	По договору	У току школске године
Напомена:		
Стручно веће за солфеђо води записник.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	Зорислава М. Васиљевић	Музички буквар
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Солфеђо (Двогодишње музичко образовање и васпитање)

Први циклус двогодишњег основног музичког образовања и васпитања (Први разред)

Циљ

Развијање музикалности и писмености кроз прожимање васпитног и образовног процеса.
--

Задаци

• Развијање музичких способности (музичке меморије, способности праћења мелодијског, полифоног и хармонског тока). • Развој схватања музике и музичког писма са развојем музичког мишљења. • Усађивање звучних представа и њихово везивање са сликом, односно слике са звуком кроз стицање знања и вештина (мелодика, ритам, диктати). • Упознавање музичке литературе, интерпретације и основних елемената музичких стилова. • Осамостаљивање ученика и развој њихових креативних способности.

Начин остваривања програма

Основни дидактичко-методички поступци обухватају развијање звучних представа с нотом сликом, како за област мелодике тако и за област ритма. Овим се наставним смером усклађује рад на диктатима с певањем и ритмичким читањем. Звучне представе су, по правилу, мелодијски примери (песме са текстом и примери из литературе), мелодијски мотиви (за транспоноване, ради учвршћивања скокова у поједине ступњеве; за певање увек у оригиналном тоналитету ради постављања боје тоналитета и за постављање метричких врста и ритмичких фигура) и, тек на трећем месту, лествични низови (распевавање ученика, ширење обима гласа, упознавање лествица). Примери се обрађују по слуху, у почетним разредима, или из нотног текста, наравно, уз помоћ наставника, а и певањем солмизационим слоговима уз тактирање. Свака нова наставна област праћена је наведеним поступцима, који се потом преносе на опажање појединачних и више тонова, ритмичких фигура, метричких врста и усмених мелодијско-ритмичких диктата. Остале дисциплине, теорија, опажање, интонирање са диктатом, уско се повезују са наставним градивом из мелодике и ритма, нарочито у прва два разреда. За све годишње испите, шестогодишњег, четворогодишњег и двогодишњег образовања испитне вежбе и задатке не пише предметни наставник већ су истоветне за све ученике и задаје их актив наставника солфеђа.

РАСПОРЕД ГОДИШЊЕГ ГРАДИВА Приликом планирања наставе за целу годину, полугодиште и тромесечје, треба предвидети време за обнављање већ постављених методских јединица, као и њихово даље разрађивање. После одређења када ће се припремати и поставити један тоналитет треба имати у виду то да се у последња два месеца школске године не постављају нове лествице. То исто важи и за ритмичке поставке јер је и за мелодику и за ритам потребно одређено време како би се звучне представе усвојиле и надоградиле новим захтевима (више скокова, тежи захтеви за ритмичко читање, примена вокалне и инструменталне литературе из градива тог разреда, писмени диктати, певање примера са листа) - а ради припремања ученика за што самосталније извођење и опажање музичког тока. Када се у оквиру методске јединице планира ново градиво из ритма треба користити певање у већ познатом тоналитету, а када је поставка нове лествице у питању, треба користити познате ритмичке фигуре и метричке врсте. Ново градиво увек прати - после поставке - рад на препознавању, као најелементарнијем виду учења. Писмени диктати и певање са листа (без претходне припреме) следе касније, на другим часовима, као и приликом обнављања претходних поставки, али са већим захтевима. Тиме се гарантује постојање концентричних кругова, познатих у свим педагошким дисциплинама у школама општег образовања.

ОПАЖАЊЕ - ИНТОНИРАЊЕ - ДИКТАТИ Опажање појединачних тонова основа је памћења звука сваког ступња у лествици. Опажање појединачних тонова треба почети са неколико тонова (најбоље три) и то у једној до две октаве (мала и прва октава). Постепено се брзина свираних тонова повећава и шири обим (до три октаве), с тим да се идентификовани тонови певају солмизацијом када се изводе у гласовном регистру, а изговарају или записују када се примењује већи обим. Овоме треба додати препознавање интервала, односно препознавање два симулативно одсвирана тона, која ученици најпре препознају певањем, а потом утврђују који је интервал (у зависности од програма одређеног разреда). Усмене диктате (мелодијске и ритмичке) ученици изводе групно и појединачно, нарочито непосредно после учињене грешке у певању или писању диктата. Певањем диктираног мотива ученици развијају меморију, а она се даље усавршава техником рада на самодиктату (записивање научене песме или певање мелодијског примера са табле и његовог записивања после брисања). Интонирање тонова према усменом диктату наставника треба да се избегава (осим када се припрема неки детаљ). Треба користити нотну слику - табулатор јер се тако више везује звук са нотном сликом. Интонирање интервала и акорада треба што више везивати за тоналитет, односно лествицу која се тада обрађује у мелодици. Интонирање и опажање акорада, дакле, има за ослонац каденцу, као и однос трозвука на главним ступњевима. Као допуна ових поступака интонирају се акорди и од слободних датих тонова, али увек са именовањем тонова. Диктати као резултат

постављених звучних представа су обавезни на сваком часу. Писмене диктате не могу успешно да раде ученици који нису вежбали писање нота и преписивање вежби из уџбеника и на тај начин савладали читко и брзо читање и, нарочито, правилну ортографију. Ритмички диктати и записивање појединачних тонских висина претходе свакој појави мелодијско-ритмичких диктата. Опажање апсолутних висина, област која је, као нова, уведена приликом конципирања претходних Наставних планова и програма, планирана је да се ради од II разреда. Дакле, ради се на опажању свих хроматских тонова од V до II ступња а-мола и демола, с тим да се опажени тонови не певају већ се изговарају абecedом или записују. Даљи развој се преноси у средњу школу с тенденцијом убрзавања диктирања, али са обавезном паузом између сваке тонске висине. Овиме се убрзава рад на мелодици и диктатима.

МЕЛОДИКА Новину представља савлађивање лествица у неколико етапа. Припрема тоналитета, у почетним разредима, изводи се учењем песама по слуху, прво са текстом, а потом солмизацијом, опажањем диктираних тонова сличних кретању мелодије у песми (по узору на многе стране школе), приказивањем и теоријским тумачењем лествице. Поставка подразумева обнављање научене песме, утврђивање лествице абecedним изговором у секундама и терцама, изговором тоничног трозвука и каденце, препознавањем мотива, певањем инструктивних вежби и лакших примера из литературе и савлађивањем једног канона. Опажање тонова и касније интервала и акорада из каденци, певање тежих примера из литературе и двогласних примера одвија се у облику обнављања тоналитета обично следеће године. Тада се утврђују тежи скокови. Ова фаза обраде тоналитета праћена је писаним диктатима, док је претходна базирана на усменим диктатима, од писмених је тражено записивање само појединачних тонова и више тонова. У старијим разредима, када ученици имају довољно усвојене функционалне односе, односно стабилне ступњеве, припрема и поставка следе непосредно једна иза друге. Оне лествице које имају велики број предзнака савлађују се теоријски или упоређивањем и изводе се певањем лествица и каденце и илуструју примером из литературе (Цис-дур на пример). Ритам је изражен у садржајима програма кроз постављање ритмичких фигура и метричких врста. Ове поставке, као и у мелодици, прати коришћење одговарајућих примера песама са текстом или из литературе. Наставник својим извођењем поставља звучне представе (фигуре, врсте), а ученици уче примере напамет и користе их за даљу поставку ритма. Она се одвија на следећи начин: препознавање мотива, извођење кратких ритмичких мотива са новим градивом, мануелно извођење, учење ритмичких примера без тонских висина, савлађивање ритмичких етида - парлато уз помоћ наставника ради правилног акцентовања, испитивање наученог градива, самостално извођење нових задатака са сличним садржајем, писмени диктати и читање примера из вокалне и инструменталне литературе. Опажање врста такта стално прати рад на ритму и преноси се на записивање ритмичких окосница наших народних песама и игара. Пре рада на парлату, али и касније (вежбе са променом кључа), користи се читање у једнаком трајању исписаних нота, са или без обележене метричке врсте. Равномерним читањем ученици савлађују континуирано праћење нотног текста са обележеним темпом а тиме и технику читања литературе коју свирају, односно певају (без враћања код учињене грешке). Домаћи задатак треба да садржи: преписивање нота, вежбе из ортографије, утврђивање научених ритмичких етида, вежбе равномерног читања, утврђивање добро научених примера за поставку мелодике и ритма (песме са текстом и примери из литературе), евентуално, утврђивање оних мелодијских вежби које су обрађене на часу.

**Први циклус двогодишњег основног музичког образовања и васпитања
(Први разред)**

Први разред

Оперативни задаци

МЕЛОДИКА

- Тоналитети: C-dur, a-moll, c-moll, G-dur, F-dur.
- Обрада мутација: C-dur-c-moll.
- Транспоновање мотива тоничних квинтакорада у паралелне молске тоналитете: a-moll, e-moll, d-moll.
- Каденце.
- Припрема: певање дурских и молских квинтакорада на основним тоновима у обрађеним тоналитетима.
- Обрада вокализе и соло песме.
- Певање лествица у паралелним терцама.
- Певање 10 српских народних песама и 5 канона.

РИТАМ

- Тактирање и бројање. Мере: 2/4, 3/4, 4/4, 3/8 и 6/8.
- Нотне вредности од целе до шеснаестине ноте.
- Дводелна и четвороделна подела ритмичке јединице (основне фигуре), синкопа-контртан и триола.
- Мануелна репродукција.
- Равномерно и ритмичко читање у виолинском и бас кључу. –
- Ритмичко читање инструктивних примера на утврђеним позицијама солмизационих слогова.
- Обрада примера из литературе са означеним темпом, агогиком, динамиком и артикулацијом.
- Темпа: Модерато, Анданте, Аллегро, Виво, Адагио.

ОПАЖАЊЕ-ИНТОНИРАЊЕ-ДИКТАТИ

- Опажање и интонирање у обрађеним тоналитетима.
- Опажање и интонирање штимова.
- Опажање и интонирање дурског и молског квинтакорда.
- Препознавање исписаних мелодијских и ритмичких мотива и њихово извођење и писмени ритмички диктат и усмени мелодијско-ритмички диктат.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Мелодика	50	55	105	Певање по слуху и из нотног текста	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Ритам				Куцање и читање		Усмеравање Мотивација	
III	Опажање Интонирање Диктат				Препознавање, Певање и Записивање		Објашњење Дискусија	
IV	Теорија музике				Учење мизичке појмове		Демонстрација	

Јавни наступи, смотре и испити		
Наступи	Програм	Време реализације
Јавни наступ	По договору	У току школске године
Смотре	По договору	У току школске године
Годишња смотра	Писмени део: Тест из теорије (лествице, интервали и консонантни квинтакорди). Диктат (у оквиру градива) Усмени део: Мелодијска вежба (у оквиру градива дијатонике), Парлато (пример у бас кључу).	На крају школске године
Напомена: Стручно веће за солфеђо води записник. Ученике оцењује комисија и даје коментар.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	Пандуровић, Александровић и Јелић	Солфеђо за I и II разред четворогодишње и I разред двогодишње основне музичке школе
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

**Други циклус двогодишњег основног музичког образовања и васпитања
(Други разред)**

Други разред

Оперативни задаци

МЕЛОДИКА

- Обнављање и утврђивање тоналитета из I разреда.
- Обрада: D-dur, As-dur, f-moll, A-дур, fis-moll, g-moll, B-dur, Es-dur, E-dur, cis-moll.
- Обрада 10 српских народних песама.
- Технички део: певање свих лествица до 7 предзнака.
- Секундно и терцно кретање.
- Певање тоничних квинтакорада, каденци и штимова.
- Двогласно певање кратких мотива и примера из литературе.
- Обрада канона и певање народних песама у два гласа.
- РИТАМ Метричке врсте 2/2, 3/2, 9/8, 6/4, 6/16.
- Народних ритмова 5/8, 7/8 и 9/8 преко певања народних песама.
- Ритмичке фигуре: триола у сукобу са пунктираном фигуром.
- Мануелна репродукција.
- Теже фигуре четвороделне поделе, паузе и лукови.
- Подела тродела у такту 6/8, сићилијана и тирана.
- Остале ритмичке фигуре само информативно.
- ОПАЖАЊЕ-ИНТОНИРАЊЕ-ДИКТАТИ
- Опажање и записивање тонова, интонирање мелодијских мотива.
- Опажање и интонирање интервала свих квинтакорада обртаја дурског и молског, доминантног и умањеног септакорда са разрешењем.
- Опажање и интонирање штимова.
- Опажање апсолутних висина a1-d2 и од e1-a1.
- Писмени ритмички диктат, а усмени мелодијско-ритмички диктат.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Мелодика	30	40	70	Певање по слуху и из нотног текста	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Ритам				Куцање и читање		Усмеравање Мотивација	
III	Опажање Интонирање Диктат				Препознавање, Певање и Записивање		Објашњење Дискусија	
IV	Теорија музике				Учење мизичке појмове		Демонстрација	

Јавни наступи, смотре и испити		
Наступи	Програм	Време реализације
Јавни наступ	По договору	У току школске године
Смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Писмени део: Мелодијски диктат (до два предзнака). Усмени део: Мелодијски пример (до три предзнака). Парлато (бас и виолински кључ).	На крају школске године
Напомена: Стручно веће за солфеђо води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	Александровић	Солфеђо за IV разред четворогодишње и II разред двогодишње основне музичке школе
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Солфеђо

(Четворогодишње музичко образовање и васпитање)

Циљ
Развијање музикалности и писмености кроз прожимање васпитног и образовног процеса.

Задаци
• Развијање музичких способности (музичке меморије, способности праћења мелодијског, полифоног и хармонског тока). • Развој схватања музике и музичког писма са развојем музичког мишљења. • Усађивање звучних представа и њихово везивање са сликом, односно слике са звуком кроз стицање знања и вештина (мелодика, ритам, диктати). • Упознавање музичке литературе, интерпретације и основних елемената музичких стилова. • Осамостаљивање ученика и развој њихових креативних способности.

Начин остваривања програма

Основни дидактичко-методички поступци обухватају развијање звучних представа с нотом сликом, како за област мелодике тако и за област ритма. Овим се наставним смером усклађује рад на диктатима с певањем и ритмичким читањем. Звучне представе су, по правилу, мелодијски примери (песме са текстом и примери из литературе), мелодијски мотиви (за транспоноване, ради учвршћивања скокова у поједине ступњеве; за певање увек у оригиналном тоналитету ради постављања боје тоналитета и за постављање метричких врста и ритмичких фигура) и, тек на трећем месту, лествични низови (распевавање ученика, ширење обима гласа, упознавање лествица). Примери се обрађују по слуху, у почетним разредима, или из нотног текста, наравно, уз помоћ наставника, а и певањем солмизационим слоговима уз тактирање. Свака нова наставна област праћена је наведеним поступцима, који се потом преносе на опажање појединачних и више тонова, ритмичких фигура, метричких врста и усмених мелодијско-ритмичких диктата. Остале дисциплине, теорија, опажање, интонирање са диктатом, уско се повезују са наставним градивом из мелодике и ритма, нарочито у прва два разреда. За све годишње испите, шестогодишњег, четворогодишњег и двогодишњег образовања испитне вежбе и задатке не пише предметни наставник већ су истоветне за све ученике и задаје их актив наставника солфеђа. РАСПОРЕД ГОДИШЊЕГ ГРАДИВА Приликом планирања наставе за целу годину, полугодиште и тромесечје, треба предвидети време за обнављање већ постављених методских јединица, као и њихово даље разрађивање. После одређења када ће се припремати и поставити један тоналитет треба имати у виду то да се у последња два месеца школске године не постављају нове лествице. То исто важи и за ритмичке поставке јер је и за мелодику и за ритам потребно одређено време како би се звучне представе усвојиле и надоградиле новим захтевима (више скокова, тежи захтеви за ритмичко читање, примена вокалне и инструменталне литературе из градива тог разреда, писмени диктати, певање примера са листа) - а ради припремања ученика за што самосталније извођење и опажање музичког тока. Када се у оквиру методске јединице планира ново градиво из ритма треба користити певање у већ познатом тоналитету, а када је поставка нове лествице у питању, треба користити познате ритмичке фигуре и метричке врсте. Ново градиво увек прати - после поставке - рад на препознавању, као најелементарнијем виду учења. Писмени диктати и певање са листа (без претходне припреме) следе касније, на другим часовима, као и приликом обнављања претходних поставки, али са већим захтевима. Тиме се гарантује постојање концентричних кругова, познатих у свим педагошким дисциплинама у школама општег образовања.

ОПАЖАЊЕ - ИНТОНИРАЊЕ - ДИКТАТИ Опажање појединачних тонова основа је памћења звука сваког ступња у лествици. Опажање појединачних тонова треба почети са неколико тонова (најбоље три) и то у једној до две октаве (мала и прва октава). Постепено се брзина свираних тонова повећава и шири обим (до три октаве), с тим да се идентификовани тонови певају солмизацијом када се изводе у гласовном регистру, а изговарају или записују када се примењује већи обим. Овome треба додати препознавање интервала, односно препознавање два симулативно одсвирана тона, која ученици најпре препознају певањем, а потом утврђују који је интервал (у зависности од програма одређеног разреда). Усмене диктате (мелодијске и ритмичке) ученици изводе групно и појединачно, нарочито непосредно после учињене грешке у певању или писању диктата. Певањем диктираног мотива ученици развијају меморију, а она се даље усавршава техником рада на самодиктату (записивање научене песме или певање мелодијског примера са табле и његовог записивања после брисања). Интонирање тонова према усменом диктату наставника треба да се избегава (осим када се припрема неки детаљ). Треба користити нотну слику - табулатор јер се тако више везује звук са нотном сликом. Интонирање интервала и акорада треба што више везивати за тоналитет, односно лествицу која се тада обрађује у мелодици. Интонирање и опажање акорада, дакле, има за ослонац каденцу, као и однос трозвука на главним ступњевима. Као допуна ових поступака интонирају се

акорди и од слободних датих тонова, али увек са именовањем тонова. Диктати као резултат постављених звучних представа су обавезни на сваком часу. Писмене диктате не могу успешно да раде ученици који нису вежбали писање нота и преписивање вежби из уџбеника и на тај начин савладали читко и брзо читање и, нарочито, правилну ортографију. Ритмички диктати и записивање појединачних тонских висина претходе свакој појави мелодијско-ритмичких диктата. Опажање апсолутних висина, област која је, као нова, уведена приликом конципирања претходних Наставних планова и програма, планирана је да се ради од II разреда. Дакле, ради се на опажању свих хроматских тонова од V до И ступња а-мола и демола, с тим да се опажени тонови не певају већ се изговарају абecedом или записују. Даљи развој се преноси у средњу школу с тенденцијом убрзавања диктирања, али са обавезном паузом између сваке тонске висине. Овиме се убрзава рад на мелодици и диктатима. МЕЛОДИКА Новину представља савлађивање лествица у неколико етапа. Припрема тоналитета, у почетним разредима, изводи се учењем песама по слуху, прво са текстом, а потом солмизацијом, опажањем диктираних тонова сличних кретању мелодије у песми (по узору на многе стране школе), приказивањем и теоријским тумачењем лествице. Поставка подразумева обнављање научене песме, утврђивање лествице абecedним изговором у секундама и терцама, изговором тоничног трозвука и каденце, препознавањем мотива, певањем инструктивних вежби и лакших примера из литературе и савлађивањем једног канона. Опажање тонова и касније интервала и акорада из каденци, певање тежих примера из литературе и двогласних примера одвија се у облику обнављања тоналитета обично следеће године. Тада се утврђују тежи скокови. Ова фаза обраде тоналитета праћена је писаним диктатима, док је претходна базирана на усменим диктатима, од писмених је тражено записивање само појединачних тонова и више тонова. У старијим разредима, када ученици имају довољно усвојене функционалне односе, односно стабилне ступњеве, припрема и поставка следе непосредно једна иза друге. Оне лествице које имају велики број предзнака савлађују се теоријски или упоређивањем и изводе се певањем лествица и каденце и илуструју примером из литературе (Цис-дур на пример). Ритам је изражен у садржајима програма кроз постављање ритмичких фигура и метричких врста. Ове поставке, као и у мелодици, прати коришћење одговарајућих примера песама са текстом или из литературе. Наставник својим извођењем поставља звучне представе (фигуре, врсте), а ученици уче примере напамет и користе их за даљу поставку ритма. Она се одвија на следећи начин: препознавање мотива, извођење кратких ритмичких мотива са новим градивом, мануелно извођење, учење ритмичких примера без тонских висина, савлађивање ритмичких етида - парлато уз помоћ наставника ради правилног акцентовања, испитивање наученог градива, самостално извођење нових задатака са сличним садржајем, писмени диктати и читање примера из вокалне и инструменталне литературе. Опажање врста такта стално прати рад на ритму и преноси се на записивање ритмичких окосница наших народних песама и игара. Пре рада на парлату, али и касније (вежбе са променом кључа), користи се читање у једнаком трајању исписаних нота, са или без обележене метричке врсте. Равномерним читањем ученици савлађују континуирано праћење нотног текста са обележеним темпом а тиме и технику читања литературе коју свирају, односно певају (без враћања код учињене грешке). Домаћи задатак треба да садржи: преписивање нота, вежбе из ортографије, утврђивање научених ритмичких етида, вежбе равномерног читања, утврђивање добро научених примера за поставку мелодике и ритма (песме са текстом и примери из литературе), евентуално, утврђивање оних мелодијских вежби које су обрађене на часу.

**Први циклус четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања
(Први-Други- разред)**

Први разред

Оперативни задаци

МЕЛОДИКА

- Тоналитети Це, Ге, Еф-дур и а-мол, де-мол. Детаљна обрада.
- Лествично кретање и скокови у тонове тоничног трозвука, вођицу и субдоминанту.
- Обрада примера из литературе за дуваче.
- Певање каденци свих обрађених тоналитета.
- Примена ознака за темпо, динамику, артикулацију и фразирање.
- Двогласно певање мотива, двогласа бордунског типа и обрада неколико канона.
- Певање српских народних песама са текстом и солмизацијом.
- Припрема: е-мол. Певање лествице и каденце; примери из литературе; опажање тонова.

РИТАМ

- Метричке врсте и ритмичке фигуре: тактови 2/4, 3/4, 4/4, 2/2, 3/8 и 6/8 (такт 6/8 без поделе јединице);
- фигуре двodelне поделе са паузама и луковима, основне фигуре четворodelне поделе и пунктиране фигуре на две и једној ритмичкој јединици; синкопа.
- Равномерно читање у виолинском и бас кључу умереним и брзим темпом.
- Ритмичко читање на на утврђеним позицијама солмизационих слогова и читање одговарајућих инсерата из инструменталне литературе.
- Мануелна репродукција.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

- Опажање, интонирање и записивање појединачних и више тонова у обрађеним тоналитетима.
- Усмени мелодијско ритмички диктат, а писмени ритмички диктати (ритмички мотиви).
- Опажање метра, певаних песама са текстом.
- Интонирање интервала и тоничних квинтакорада у свим наведеним тоналитетима.
- Појмови и термини везани за нотно писмо, лествицу, интервале и трозвуке.
- Тон и тонске особине.
- Основни тонови и хроматски знаци.
- Интервали до октаве и постављање у линијском систему.
- Штимови лествица који се обрађују

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

- Теоријско упознавање са дурским лествицама до четири предзнака и молским лествицама а, де, е и це-мол.
- Конструкција дурских и молских квинтакорада на основним тоновима обрађених лествица у првом разреду.
- Основне ознаке за темпо, динамику, артикулацију и агогику из музичке литературе.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Мелодика	50	20	70	Певање по слуху и из нотног текста	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Ритам				Куцање и читање		Усмеравање Мотивација	
III	Опажање Интонирање Диктат				Препознавање, Певање и Записивање		Објашњење Дискусија	
IV	Теорија музике				Учење мизичке појмове		Демонстрација	

Јавни наступи, смотре и испити		
Наступи	Програм	Време реализације
Јавни наступ	По договору	У току школске године
Смотре	По договору	У току школске године
Напомена:		
Стручно веће за солфеђо води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	Пандуровић, Александровић и Јелић	Солфеђо за I и II разред четворогодишње и I разред двогодишње основне музичке школе
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Други разред

Оперативни задаци

МЕЛОДИКА

- Обнављање и утврђивање тоналитета обрађених у I разреду са тежим ритмичко мелодијским склоповима.
- Поставка: е-мол, А-дур, це-мол, Де-дур.
- Транспоноване мотива.
- Припрема: упоређивање тоничних квинтакорада и тетрахорада, певање лаких мелодијских вежби у дуру и истоименом молу (а-А, Це-це, де-Де).
- Припрема: ге-мол, Бе-дур, ха-мол. Певање каденци наведених тоналитета.
- Технички део: хроматске скретнице и пролазнице, уз хармонизацију на клавиру.
- Двогласно певање мотива, канона, једноставних примера и једногласне композиције са клавирском пратњом.
- Одговарајући примери из инструменталне литературе и националне музичке традиције.

РИТАМ

- Метричке врсте и ритмичке фигуре.
- Обнављање метричких врста и проширивање фигура четвороделне поделе - синкопа и пунктиране фигуре на ритмичкој јединици.
- Нове мере: $3/2$ и $3/8$.
- Триола у основним мерама $2/4$ и $3/4$, $4/4$.
- Равномерно читање у виолинском, бас и тенор кључу (за инструменталисте који га користе).
- Парлато вежбе и читање одговарајућих примера из литературе.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

- Опажање тонова и мотива и њихово интонирање.
- Опажање апсолутних висина.
- Интонирање 2 до 3 мале терце у низу.
- Опажање и интонирање штимова обрађених тоналитета.
- Опажање и интонтирање дурског и молског трозвука из каденце и од основних тонова.
- Интонирање хроматских скретница.
- Опажање метричких врста преко песама са текстом.
- Ритмички диктати, кратки мотиви, писмени и мелодијски диктати из мелодике, усмено опажање мотива, а записивање појединачних тонова и мелодијско-ритмичких диктата.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

- Све дурске и молске лествице које су обрађене.
- Упоредивање паралелних и истоимених лествица и њихових тоничних квинтакорада а-Це-це, де-Де-ха, ге-Ге-е, а-А итд.
- Изговор малих и великих терци у низу.
- Конструкција свих квинтакорада.
- Лествични квинтакорди у хармонском молу.
- Интервали до октаве и увод у обртаје интервала без врсте само имена.
- Нове ознаке за темпо, динамику, артикулацију и агогику.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Мелодика	50	20	70	Певање по слуху и из нотног текста	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Ритам				Куцање и читање		Усмеравање Мотивација	
III	Опажање Интонирање Диктат				Препознавање, Певање и Записивање		Објашњење Дискусија	
IV	Теорија музике				Учење мизичке појмове		Демонстрација	

Јавни наступи, смотре и испити		
Наступи	Програм	Време реализације
Јавни наступ	По договору	У току школске године
Смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	1. Писмени део: мелодијски диктат до два предзнака. 2. Тест из теорије: лествице, интервали трозвуци, тетрахорди. 3. Усмени део: - Мелодијски пример, тоналитети из градива I и II разреда; - Парлато - виолински и бас кључ..	На крају школске године
Напомена: Стручно веће за солфеђо води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	Пандуровић, Александровић и Јелић	Солфеђо за I и II разред четворогодишње и I разред двогодишње основне музичке школе
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

**Други циклус двогодишњег основног музичког образовања и васпитања
(Трећи и Четврти разред)**

Трећи разред

Оперативни задаци

МЕЛОДИКА

- Обнављање утврђивање обрађених тоналитета из II разреда.
- Обрада: ха-мол, ге-мол, Бе-дур, фис-мол и Е-дур.
- Примена хроматских скретница и пролазница уз хармонизацију наставника на клавиру.
- Транспоновање мотива.
- Певање мелодија у дуру и истоименом молу - мутација
- Информативно: дијатонска модулација из дура на доминанту (Еф-Це-Еф итд.).

РИТАМ

- Утврђивање обрађених метричких врста и ритмичких фигура, парлато, диктати, посебно триоле.
- Нове метричке врсте 9/8, 12/8, 5/8 и 7/8.
- Равномерно и ритмичко читање као и мануелно извођење ритма према наведеном градиву.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

- Опажање тонова мотива и двозвука у тоналитету, усмено и писмено.
- Опажање апсолутних висина - усмено и писмено.
- Опажање акорада из каденци обрађених тоналитета.
- Писмени ритмички диктат у оквиру градива и једноставни мелодијско-ритмички диктат.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

- Све дурске и молске лествице и лествични интервали у дуру и хармонском молу, тетракорди.
- Поставка прекомерног и умањеног квинтакорда, обртаји интервала и консонантних квинтакорада, доминантни септакорд и умањени септакорд.
- Проширивање знања из терминологије коришћењем инструменталне литературе.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Мелодика	50	20	70	Певање по слуху и из нотног текста	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Ритам				Куцање и читање		Усмеравање Мотивација	
III	Опажање Интонирање Диктат				Препознавање, Певање и Записивање		Објашњење Дискусија	
IV	Теорија музике				Учење мизичке појмове		Демонстрација	

Јавни наступи, смотре и испити		
Наступи	Програм	Време реализације
Јавни наступ	По договору	У току школске године
Смотре	По договору	У току школске године
Напомена:		
Стручно веће за солфеђо води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	Александровић и Јелић	Солфеђо за III разред четворогодишње и II разред двогодишње основне музичке школе
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Четврти разред

Оперативни задаци
МЕЛОДИКА • Утврђивање свих обрађених тоналитета са тежим скоковима. • Обрада: Ес-дур, цис-мол, А-дур, еф-мол. • Само теоретски Ха-дур, Фис-дур, бе-мол и ес-мол. • Транспоноване мотива, двогласни примери и композиције уз клавирску пратњу. Информативно: модулације у паралелни и доминантни тоналитет. • Мутације - лаки мелодијски примери. РИТАМ - Квинтола, секстола и септола на ритмичкој јединици и триола на половини јединице. • Нове метричке врсте: 8/8 и 9/8, остали народни ритмови у примерима из музичког фолклора. • Парлато: читање примера из одговарајуће инструменталне литературе и инструктивне вежбе. • Примена умерено лаганих, умерено брзих и брзих темпа. • Познавање свих ознака које прате инструменталну литературу. • Опажање интонирања диктати. ОПАЖАЊЕ И ИНТОНИРАЊЕ • Опажање основних тонова и апсолутних висина у обиму - усмено и писмено. • Опажање штимова и њихово интонирање. • Интонирање и опажање доминантног и умањеног септакорда и њихово везивање за тоналитет. • Ритмички и мелодијски диктати у оквиру градива.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Мелодика	50	20	70	Певање по слуху и из нотног текста	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Ритам				Куцање и читање		Усмеравање Мотивација	
III	Опажање Интонирање Диктат				Препознавање, Певање и Записивање		Објашњење Дискусија	
IV	Теорија музике				Учење мизичке појмове		Демонстрација	

Јавни наступи, смотре и испити		
Наступи	Програм	Време реализације
Јавни наступ	По договору	У току школске године
Смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	1. Писмени део: диктат до четири предзнака. 2. Усмени део: Мелодијска вежба, тоналитети до четири предзнака (скретнице, пролазнице и мутација); Парлато - промена кључа, виолински и бас, са свим ритмичким фигурама.	На крају школске године
Напомена: Стручно веће за солфеђо води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	Александровић	Солфеђо за IV разред четворогодишње и II разред двогодишње основне музичке школе
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Солфеђо (Шестогодишње музичко образовање и васпитање)

Циљ
Развијање музикалности и писмености кроз прожимање васпитног и образовног процеса.

Задаци
• Развијање музичких способности (музичке меморије, способности праћења мелодијског, полифоног и хармонског тока). • Развој схватања музике и музичког писма са развојем музичког мишљења. • Усађивање звучних представа и њихово везивање са сликом, односно слике са звуком кроз стицање знања и вештина (мелодика, ритам, диктати). • Упознавање музичке литературе, интерпретације и основних елемената музичких стилова. • Осамостаљивање ученика и развој њихових креативних способности.

Начин остваривања програма

Основни дидактичко-методички поступци обухватају развијање звучних представа с нотом сликом, како за област мелодике тако и за област ритма. Овим се наставним смером усклађује рад на диктатима с певањем и ритмичким читањем. Звучне представе су, по правилу, мелодијски примери (песме са текстом и примери из литературе), мелодијски мотиви (за транспоноване, ради учвршћивања скокова у поједине ступњеве; за певање увек у оригиналном тоналитету ради постављања боје тоналитета и за постављање метричких врста и ритмичких фигура) и, тек на трећем месту, лествични низови (распевавање ученика, ширење обима гласа, упознавање лествица). Примери се обрађују по слуху, у почетним разредима, или из нотног текста, наравно, уз помоћ наставника, а и певањем солмизационим слоговима уз тактирање. Свака нова наставна област праћена је наведеним поступцима, који се потом преносе на опажање појединачних и више тонова, ритмичких фигура, метричких врста и усмених мелодијско-ритмичких диктата. Остале дисциплине, теорија, опажање, интонирање са диктатом, уско се повезују са наставним градивом из мелодике и ритма, нарочито у прва два разреда. За све годишње испите, шестогодишњег, четворогодишњег и двогодишњег образовања испитне вежбе и задатке не пише предметни наставник већ су истоветне за све ученике и задаје их актив наставника солфеђа. РАСПОРЕД ГОДИШЊЕГ ГРАДИВА Приликом планирања наставе за целу годину, полугодиште и тромесечје, треба предвидети време за обнављање већ постављених методских јединица, као и њихово даље разрађивање. После одређења када ће се припремати и поставити један тоналитет треба имати у виду то да се у последња два месеца школске године не постављају нове лествице. То исто важи и за ритмичке поставке јер је и за мелодику и за ритам потребно одређено време како би се звучне представе усвојиле и надоградиле новим захтевима (више скокова, тежи захтеви за ритмичко читање, примена вокалне и инструменталне литературе из градива тог разреда, писмени диктати, певање примера са листа) - а ради припремања ученика за што самосталније извођење и опажање музичког тока. Када се у оквиру методске јединице планира ново градиво из ритма треба користити певање у већ познатом тоналитету, а када је поставка нове лествице у питању, треба користити познате ритмичке фигуре и метричке врсте. Ново градиво увек прати - после поставке - рад на препознавању, као најелементарнијем виду учења. Писмени диктати и певање са листа (без претходне припреме) следе касније, на другим часовима, као и приликом обнављања претходних поставки, али са већим захтевима. Тиме се гарантује постојање концентричних кругова, познатих у свим педагошким дисциплинама у школама општег образовања. ОПАЖАЊЕ - ИНТОНИРАЊЕ - ДИКТАТИ Опажање појединачних тонова основа је памћења звука сваког ступња у лествици. Опажање појединачних тонова треба почети са неколико тонова (најбоље три) и то у једној до две октаве (мала и прва октава). Постепено се брзина свираних тонова повећава и шири обим (до три октаве), с тим да се идентификовани тонови певају солмизацијом када се изводе у гласовном регистру, а изговарају или записују када се примењује већи обим. Овоме треба додати препознавање интервала, односно препознавање два симулативно одсвирана тона, која ученици најпре препознају певањем, а потом утврђују који је интервал (у зависности од програма одређеног разреда). Усмене диктате (мелодијске и ритмичке) ученици изводе групно и појединачно, нарочито непосредно после учињене грешке у певању или писању диктата. Певањем диктираног мотива ученици развијају меморију, а она се даље усавршава техником рада на самодиктату (записивање научене песме или певање мелодијског примера са табле и његовог записивања после брисања). Интонирање тонова према усменом диктату наставника треба да се избегава (осим када се припрема неки детаљ). Треба користити нотну слику - табулатор јер се тако више везује звук са нотном сликом. Интонирање интервала и акорада

треба што више везивати за тоналитет, односно лествицу која се тада обрађује у мелодици. Интонирање и опажање акорада, дакле, има за ослонац каденцу, као и однос трозвука на главним ступњевима. Као допуна ових поступака интонирају се акорди и од слободних датих тонова, али увек са именовањем тонова. Диктати као резултат постављених звучних представа су обавезни на сваком часу. Писмене диктате не могу успешно да раде ученици који нису вежбали писање нота и преписивање вежби из уџбеника и на тај начин савладали читко и брзо читање и, нарочито, правилну ортографију. Ритмички диктати и записивање појединачних тонских висина претходе свакој појави мелодијско-ритмичких диктата. Опажање апсолутних висина, област која је, као нова, уведена приликом конципирања претходних Наставних планова и програма, планирана је да се ради од II разреда. Дакле, ради се на опажању свих хроматских тонова од V до И ступња а-мола и демола, с тим да се опажени тонови не певају већ се изговарају абecedом или записују. Даљи развој се преноси у средњу школу с тенденцијом убрзавања диктирања, али са обавезном паузом између сваке тонске висине. Овиме се убрзава рад на мелодици и диктатима. МЕЛОДИКА Новину представља савлађивање лествица у неколико етапа. Припрема тоналитета, у почетним разредима, изводи се учењем песама по слуху, прво са текстом, а потом солмизацијом, опажањем диктираних тонова сличних кретању мелодије у песми (по узору на многе стране школе), приказивањем и теоријским тумачењем лествице. Поставка подразумева обнављање научене песме, утврђивање лествице абecedним изговором у секундама и терцама, изговором тоничног трозвука и каденце, препознавањем мотива, певањем инструктивних вежби и лакших примера из литературе и савлађивањем једног канона. Опажање тонова и касније интервала и акорада из каденци, певање тежих примера из литературе и двогласних примера одвија се у облику обнављања тоналитета обично следеће године. Тада се утврђују тежи скокови. Ова фаза обраде тоналитета праћена је писаним диктатима, док је претходна базирана на усменим диктатима, од писмених је тражено записивање само појединачних тонова и више тонова. У старијим разредима, када ученици имају довољно усвојене функционалне односе, односно стабилне ступњеве, припрема и поставка следе непосредно једна иза друге. Оне лествице које имају велики број предзнака савлађују се теоријски или упоређивањем и изводе се певањем лествица и каденце и илуструју примером из литературе (Цис-дур на пример). Ритам је изражен у садржајима програма кроз постављање ритмичких фигура и метричких врста. Ове поставке, као и у мелодици, прати коришћење одговарајућих примера песама са текстом или из литературе. Наставник својим извођењем поставља звучне представе (фигуре, врсте), а ученици уче примере напамет и користе их за даљу поставку ритма. Она се одвија на следећи начин: препознавање мотива, извођење кратких ритмичких мотива са новим градивом, мануелно извођење, учење ритмичких примера без тонских висина, савлађивање ритмичких етида - парлато уз помоћ наставника ради правилног акцентовања, испитивање наученог градива, самостално извођење нових задатака са сличним садржајем, писмени диктати и читање примера из вокалне и инструменталне литературе. Опажање врста такта стално прати рад на ритму и преноси се на записивање ритмичких окосница наших народних песама и игара. Пре рада на парлату, али и касније (вежбе са променом кључа), користи се читање у једнаком трајању исписаних нота, са или без обележене метричке врсте. Равномерним читањем ученици савлађују континуирано праћење нотног текста са обележеним темпом а тиме и технику читања литературе коју свирају, односно певају (без враћања код учињене грешке). Домаћи задатак треба да садржи: преписивање нота, вежбе из ортографије, утврђивање научених ритмичких етида, вежбе равномерног читања, утврђивање добро научених примера за поставку мелодике и ритма (песме са текстом и примери из литературе), евентуално, утврђивање оних мелодијских вежби које су обрађене на часу.

**Први циклус шестогодишњег основног музичког образовања и васпитања
(Први-Други-Трећи)**

Први разред

Оперативни задаци

МЕЛОДИКА

- C-dur,
 - G-dur,
 - F-dur:
- (детаљна обрада, лествично и терцно кретање, скокови у све ступњеве, посебно скок у доминанту, вођицу, терцу тонике и субдоминанту).
- Припрема тоналитета кроз дечије песмице са текстом.
 - Виолински и бас кључ.
 - Примери из литературе (за сваки тоналитет по 2 до 3 примера).
 - Припреме молских тоналитета, учење песмица са текстом (a-moll, d-moll и e-moll) и певање солмизацијом по слуху, без теоријског тумачења.
 - Дечје музичко стваралаштво - импровизација.
 - Звучна припрема мутација.
 - Певање двогласа бордунског типа.

РИТАМ

- Тактирање и бројање на 2, 3 и 4.
- Врсте такта: 2/4, 3/4 и 4/4.
- Нотне вредности: од целе до шеснаестине ноте и одговарајуће паузе.
- Ритмичке фигуре: поделе јединице на два (све фигуре једноставнијег изгледа, синкопа и контртан) и четири (без пауза и лукова), узмах и предтакт, лукови корона.
- Равномерно читање: виолински и бас кључ у једном и два линијска система, као и читање вертикално исписаних акорада.
- Мануелно извођење ритмичких вежби.
- Читање примера на на утврђеним позицијама солмизационих слогова уз обележен темпо и уз тактирање.
- Читање примера из градива инструменталне наставе.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

- Усмени диктати:
- Опажање појединачних тонова и мотива (клавир или глас наставника) и певање тих тонова

солмизацијом.

- Интонирање тонова (табулатор - нотна слика) солмизацијом.
- Опажање метра у песмама са текстом.
- Препознавање записаних ритмичких и мелодијских мотива.
- Писмени диктати:
- Записивање појединачних или више тонова.
- Записивање ритмичких или мелодијских мотива.
- Записивање напамет научених песама и лакших мелодијских примера (у зависности од напредовања групе).

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

- Термини и појмови из мелодике и ритма без дефиниција, у оквиру садржаја програма.
- Нотни и тонски систем, од велике до треће октаве, са вежбањем писања и читања.
- Именовање тонова солмизацијом и абecedом, хроматски знаци, тетрачорд, лествица, имена интервала до октаве (представљени у линијском систему).
- Лествице: Це, Ге, Еф, Де-дур и њихови тонични квинтакорди.
- Основне ознаке темпа и карактера (Анданте, Модерато, Виво, Аллегро) динамику (ф, п, мф, мп, цресцендо и децресцендо), фразирање (лук, обележан дах) и артикулацију (стакато, легато, тенуто).

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Мелодика	50	20	70	Певање по слуху и из нотног текста	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Ритам				Куцање и читање		Усмеравање Мотивација	
III	Опажање Интонирање Диктат				Препознавање, Певање и Записивање		Објашњење Дискусија	
IV	Теорија музике				Учење мизичке појмове		Демонстрација	

Јавни наступи, смотре и испити		
Наступи	Програм	Време реализације
Јавни наступ	По договору	У току школске године
Смотре	По договору	У току школске године
Напомена:		
Стручно веће за солфеђо води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	Б. Поповић	Солфеђо за први разред ниже музичке школе
•	Ј. Михаљица и В. Цветковић	Солфеђо за први разред основне музичке школе
•	В. Јовановић	Солфеђо за први разред основне музичке школе
•	З.Васиљевић	Солфеђо ритам за први разред основне музичке школе
•	Р. Смиљаннић	Распевани ритам I
•	Љ. Пантовић	Солфеђо кроз песму
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Други разред

Оперативни задаци

МЕЛОДИКА

- Обнављање и утврђивање пређених тоналитета, C-dur, G-dur и F-dur (примери из литературе и песме са текстом).
- Поставка: a-molla, d-molla и e-molla. (тумачење све три врсте мола уз утврђивање скокова у све ступњеве).
- Припрема: D-dura и B-dura – (илустративни примери из литературе).
- Примери из литературе (градиво за II разред) и композиције са клавирском пратњом.
- Певање двогласа бордунског типа и у паралелном кретању.

РИТАМ

- Метричке врсте и ритмичке фигуре: јединица бројања четвртина, осмина и четвртина са тачком.
- Нови тактови 2/8, 3/8, 4/8, 2/2 (само дводелна подела)
- 6/8 припрема само основних фигура путем певања одговарајућих песама.
- Даља обрада четвороделне поделе (ритмичка јединица - четвртина) и обнављање основних фигура (ритмичка јединица осмина), примена лукова, пауза, узмаха и предтакта.
- Промена врсте такта у децјим песмама са текстом.
- Пунктирана и обрнуто пунктирана фигура на ритмичкој јединици.
- Начин извођења: равномерно и ритмичко читање, мануелна репродукција ритма, читање одговарајућих инсерата из инструменталне литературе.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

- Опажање и интонирање тонова и мотива у обновљеним и новим тоналитетима.
- Рад са табулатором.
- Опажање и интонирање дурског и молског квинтакорда - интонирање свих дурских и молских квинтакорада на основним тоновима.
- Опажање и интонирање мале и велике терце и чисте квинте са тенденцијом везивања за тоналитет.
- Опажање дурског, молског и хармонског тетракорда и њихово интонирање. –
- Увод у опажање апсолутних висина од a1-d2 и e1-a1, као сублимација доминантних тетракорда a-molla и d-molla.
- Препознавање ритмичких и мелодијских мотива (према градиву).
- Записивање лакших мелодијских и ритмичких диктата.
- Опажање метра песама са текстом и у примерима из литературе.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

- Утврђивање градива из првог разреда усменим и писменим вежбама - интервали, тетракорди и лествице.
- Врсте интервала до квинте, дурски и молски квинтакорд на основним тоновима.
- Принцип изградње дурских и молских лествица.
- Доминантни тетракорд у молу, усмене и писмене вежбе.
- Проширивање знања из музичке терминологије и увођење једноставних дефиниција.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Мелодика	50	20	70	Певање по слуху и из нотног текста	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Ритам				Куцање и читање			
III	Опажање Интонирање Диктат				Препознавање, Певање и Записивање			
IV	Теорија музике				Учење мизичке појмове			

Јавни наступи, смотре и испити		
Наступи	Програм	Време реализације
Јавни наступ	По договору	У току школске године
Смотре	По договору	У току школске године
Напомена:		
Стручно веће за солфеђо води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	Б. Поповић	Солфеђо за други разред ниже музичке школе
•	Ј. Михаљица и В. Цветковић	Солфеђо за други разред основне музичке школе
•	В. Јовановић	Солфеђо за други разред основне музичке школе
•	З.Васиљевић	Солфеђо ритам за други разред основне музичке школе
•	Р. Смиљаннић	Распевани ритам II
•	Љ. пантовић	Солфеђо кроз песму I
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Трећи разред

Оперативни задаци

МЕЛОДИКА

- Обнављање и утврђивање обрађених тоналитета (скокови у тонове доминанте и субдоминанте, вођицу, терцу тонике и II ступањ кроз инструктивне вежбе и примере из литературе). –
 - Композиције са клавирском пратњом, певање двогласа.
 - Импровизације.
 - Обрада: B-dur, g-moll, D-dur, h-moll и A-dur лествице.
 - Припрема: c-molla, E-dura, f-molla.
- (Певање лествица, каденце, мелодијских мотива и једноставних примера у дуру и истоименом молу (Ге-дур и ге-мол, Це-дур и це-мол, Дедур и де-мол и А-дур и а-мол)).
- Илустративни примери из литературе.
 - Техничке вежбе: певање хроматских скретница и пролазница уз хармонизацију наставника.
 - Транспоноване мотива кроз све пређене тоналитете. (Видети методско упутство).

РИТАМ

- Метричке врсте и ритмичке фигуре: 6/8 - све основне комбинације и примена лукова и пауза (без поделе тродела).
- Информативно поређење 2/4 са 6/8.
- Обнављање и проширивање знања из дводелне и четвороделне поделе синкопа на две и на једној јединици, четвороделна подела осмине и половине као ритмичке јединице.
- Триола.
- Утврђивање пунктираног ритма.
- Равномерно и ритмичко читање: равномерно повећање брзине читања уз обележен темпо. Мануелна репродукција.
- Умерен и умерено брзи темпо.
- Ритмичко читање инсерата из одговарајуће инструменталне литературе.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

- Опажање и интонирање тонова и мотива из мелодике.
- Препознавање и записивање ритмичких мотива, одређивање метра и записивање ритмичке окоснице.
- Мелодијско-ритмички диктат једноставне фактуре по двотактима.
- Интонирање доминантног септакорда у обрађеним тоналитетима са разрешењем у тонику.
- Опажање апсолутних висина у првој и другој октави - усмено и писмено.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

- Дурске лествице до четири предзнака, а молске до два и c-moll.
- Квинтакорди на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима.
- Интервали - имена, врсте, звучност до октаве. Утврђивање дурских и молских квинтакорда на свим основним тоновима.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Мелодика	50	20	70	Певање по слуху и из нотног текста	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Ритам				Куцање и читање			
III	Опажање Интонирање Диктат				Препознавање, Певање и Записивање			
IV	Теорија музике				Учење мизичке појмове			

Јавни наступи, смотре и испити		
Наступи	Програм	Време реализације
Јавни наступ	По договору	У току школске године
Смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Писани део Мелодијски диктат у тоналитетима до два предзнака Тест из теорије: лествице, тетрахорди, имена и врста интервала, дурски и молски квинтакорд Усмени део Мелодијска вежба (тоналитети пређени у I, II и III разреду) Парлато-виолински и бас кључ. Пређено градиво из I, II и III разреда.	На крају школске године
Напомена: Стручно веће за солфеђо води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	Б. Поповић	Солфеђо за трећи разред ниже музичке школе
•	А. Јовић-Милетић, З. Николић	Солфеђо за трећи разред основне музичке школе
•	В. Јовановић	Солфеђо за трећи разред основне музичке школе
•	З.Васиљевић	Солфеђо ритам за трећи разред основне музичке школе
•	Р. Смиљаннић	Распевани ритам III
•	Љ. пантовић	Солфеђо кроз песму III
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

**Други циклус шестогодишњег основног музичког образовања и васпитања
(Четврти-Пети-Шести разред)**

Четврти разред

Оперативни задаци

МЕЛОДИКА

- Обнављање: тоналитети из претходних разреда са применом скокова, лаганих и брзих темпа, дужих музичких фраза.
- Вишегласни примери, композиције са клавирском пратњом и из литературе.
- Импровизација.
- Обрада: fis-moll, Es-dur, c-moll, E-dur, cis-moll, As-dur и f-moll уз примену инструктивних вежби и примера из литературе.
- Обрада хроматских скретница и пролазница, тонално стабилне алтерације.

РИТАМ

- Утврђивање градива трећег разреда кроз парлато и диктат.
- Нове мере и фигуре: 6/8 са простом деобом тродела,
- 6/4 без деобе.
- Синкопирани ритам у врстама парне дистрибуције.
- Двоструко пунктирана и обрнуто пунктирана фигура на две ритмичке јединице.
- Сукобљавање триоле и пунктираних фигура на јединици бројања.
- Равномерно читање у два система и у једном са променама кључа.
- Ритмичко читање етида и примера из литературе са применом свих темпа.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

- Опажање и интонирање лествичних тонова и мотива из мелодике и њихово записивање.
- Опажање и записивање апсолутних висина у првој, другој и малој октави.
- Опажање доминантног септакорда и умањеног.
- Опажање и интонирање консонантних квинтакорада и њихових обртаја као и опажање и интонирање штимова.
- Ритмички и мелодијски диктат у оквиру градива.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

- Утврђивање обртаја интервала до октаве.
- Обрада молских лествица до четири предзнака.
- Поставка лествичних квинтакорада у природном, хармонском и мелодијском молу.
- Утврђивање лествичних квинтакорада у дурској лествици.
- Мали дурски септакорд на доминанти у дуру и молу, а умањени септакорд у молу са разрешењем све у обрађеним тоналитетима.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Мелодика	50	20	70	Певање по слуху и из нотног текста	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Ритам				Куцање и читање		Усмеравање Мотивација	
III	Опажање Интонирање Диктат				Препознавање, Певање и Записивање		Објашњење Дискусија	
IV	Теорија музике				Учење мизичке појмове		Демонстрација	

Јавни наступи, смотре и испити		
Наступи	Програм	Време реализације
Јавни наступ	По договору	У току школске године
Смотре	По договору	У току школске године
Напомена:		
Стручно веће за солфеђо води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	Б. Поповић	Солфеђо за четврти разред ниже музичке школе
•	А. Јовић-Милетић, Г. Стојановић и З. Николић	Солфеђо за четврти разред основне музичке школе
•	В. Јовановић	Солфеђо за четврти разред основне музичке школе
•	З.Васиљевић	Солфеђо ритам за четврти разред основне музичке школе
•	Р. Смиљаннић	Распевани ритам IV
•	Љ. пантовић	Солфеђо кроз песму IV
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Пети разред

Оперативни задаци

МЕЛОДИКА

- Обнављање: утврђивање тоналитета од два до четири предзнака, мелодијске вежбе и примери из литературе.
- Вишегласно певање и композиције са клавирском пратњом.
- Информативно: модулације у доминантне дурске тоналитете и паралелни мол, почетни тоналитет са једним предзнаком: Це-Ге-Це-дур, Еф-Це-Еф-дур, а-це-а-мол.
- Нове лествице: Ха-дур, Дес-дур и бе-мол.
- Певање мелодијских примера у дуру и истоименом молу (мутација).
- Певање народних песама са текстом у основним мерама и народним ритмовима.
- Транспоновање мотива.
- Рад са табулатором приликом поставке нових тоналитета.

РИТАМ

- Метричке врсте и ритмичке фигуре: сложенија подела тродела у тактовима 6/8 и 9/8 са луковима и паузама.
- Пунктиране фигуре троделних ритмова (сићилијана и тирана).
- Упоредивање 6/4 са 3/2.
- Утврђивање триоле, узмаха и предтакта.
- Поставка триоле на половини ритмичке јединице.
- Народни ритам 5/8, 7/8 и 9/8 са једним троделом.
- Равномерно и ритмичко читање.
- Мануелна репродукција приликом обраде нових ритмичких врста и фигура.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

- Опажање појединачних тонова мотива и штимова у свим тоналитетима.
- Опажање и интонирање умањеног и прекомерног квинтакорда са разрешењем и везивањем за тоналитет.
- Опажање интонирање прекомерне и умањене квинте са разрешењем.
- Интонирање доминантног септакорда и умањеног септакорда.
- Ритмички и мелодијски диктати из градива ритма мелодике.
- Опажање и записивање апсолутних висина у различитим регистрима.
- Све лествице и лествични квинтакорди.
- Каденце дура и све врсте мола.
- Поставка мол-дура.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

- Утврђивање и проширивање знања обртај консонантних квинтакорада, а поставка умањеног и прекомерног квинтакорда.
- Доминантни септакорд и обртаји.
- Термини и орнаментика.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Мелодика	50	20	70	Певање по слуху и из нотног текста	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Ритам				Куцање и читање			
III	Опажање Интонирање Диктат				Препознавање, Певање и Записивање			
IV	Теорија музике				Учење мизичке појмове			

Јавни наступи, смотре и испити		
Наступи	Програм	Време реализације
Јавни наступ	По договору	У току школске године
Смотре	По договору	У току школске године
Напомена:		
Стручно веће за солфеђо води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	Б. Поповић	Солфеђо за пети разред ниже музичке школе
•	А. Јовић-Милетић, Г. Стојановић З. Николић	Солфеђо за пети разред основне музичке школе
•	В. Јовановић	Солфеђо за пети разред основне музичке школе
•	З. Васиљевић	Солфеђо ритам за пети разред основне музичке школе
•	Р. Смиљаннић	Распевани ритам V
•	Љ. пантовић	Солфеђо кроз песму V
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Шести разред

Оперативни задаци

МЕЛОДИКА

- Обнављање и утврђивање обрађених тоналитета.
- Обрада: Фис-дур, Гес-дур и ес-мол.
- Певање лествичних квинтакорда, штимова и каденци свих тоналитета до седам предзнака.
- Хроматске скретнице и пролазнице, мутације у мелодијским примерима (дијатонска модулација и даље информативно).
- Вишегласни примери и канони, композиције са клавирском пратњом.
- Импровизација.
- Певање српских народних песама.

РИТАМ

- Ритмичко читање етида инструменталног типа из градива VI разреда.
- Примена промене кључа или два система.
- Мануелно извођење ритма поставка дуоле.
- Ново градиво: народни ритмови 8/8 уз обнављање 5/8, 7/8 и 9/8 (упознавање са народним ритмовима 10/8, 11/8, 12/8).
- Ритмичка јединица шеснаестина, 6/16.
- Супротстављање 5/4 са 6/4 и 2/2 у умереном лаганом темпу.

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ

- Опажање и интонирање комплетног обрађеног градива од првог разреда.
- Опажање и интонирање умањеног квинтакорда са обртајима.
- Опажање и интонирање малог дурског септакорда са обртајима и умањеног септакорда са разрешењем.
- Опажање и интонирање повезати за тоналитет.
- Опажање и бележење апсолутних висина уз повезивање низова.
- Ритмички и мелодијски диктат.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ

1. Писмени део: - диктат до четири предзнака.
2. Усмени део: - мелодијска вежба - тоналитети до четири предзнака (скретнице, пролазнице и мутација); - парлато - промена кључа, виолински и бас, са свим ритмичким фигурама.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Мелодика	50	20	70	Певање по слуху и из нотног текста	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Ритам				Куцање и читање		Усмеравање Мотивација	
III	Опажање Интонирање Диктат				Препознавање, Певање и Записивање		Објашњење Дискусија	
IV	Теорија музике				Учење мизичке појмове		Демонстрација	

Јавни наступи, смотре и испити		
Наступи	Програм	Време реализације
Јавни наступ	По договору	У току школске године
Смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Писани део Диктат до четири предзнака Усмени део Мелодијска вежба - тоналитети до четири предзнака (скретнице, пролазнице и мутација); - Парлато - промена кључа, виолински и бас, са свим ритмичким фигурама.	На крају школске године
Напомена: Стручно веће за солфеђо води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	Б. Поповић	Солфеђо за шести разред ниже музичке школе
•	Ј. Михаљица и В. Цветковић	Солфеђо за шести разред основне музичке школе
•	В. Јовановић	Солфеђо за шести разред основне музичке школе
•	З.Васиљевић	Солфеђо ритам за шести разред основне музичке школе
•	Р. Смиљаннић	Распевани ритам VI
•	Љ. пантовић	Солфеђо кроз песму VI
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Теорија музике

Циљ
Теоријско обједињавање свих музичких појмова и израза, као и повезивање теоријске наставе са солфеђом и наставом инструмента, односно певања.

Задаци
• Упознавање музичких појмова и појава. • Владање законитости теорије музике. • Остваривање функционалних задатака - стицање брзине у схватању тонских односа (лествице, интервали и акорди). • Владање музичком ортографијом

Начин остваривања програма

Теорија музике је посебан предмет у завршном разреду шестогодишње школе. Од првог до петог разреда шестогодишње школе теорија музике прати сваку поставку и обраду методске јединице, како у мелодици и ритму, тако и у интонирању, опажању и диктатима. У почетним разредима тежиште рада је на описмењавању ученика у оквиру домаћих задатака - преписивање примера из уџбеника и именовање исписаних нота и нотних записа, по диктату наставника, дакле, овладавање нотним писмом у виолинском и бас кључу (обележавање нотних трајања и пауза, врсте такта). Редослед нотних тонова, изговор солмизацијом и абecedом успешно је савладан када ученици нижу све тонове узлазно и силазно од било ког почетног тона у секундама, а затим у терцама у обиму две октаве. Иако се квинтакорд теоријски обрађује у другом разреду, у првом разреду је предвиђена припрема како би се лакше усвојио кроз изговор терци и трозвука на главним ступњевима обрађених дурских лествица (каденца). Основне појмове наставник објашњава примерено узрасту ученика. У почетним разредима ће то бити једноставна објашњења, а потом ће се усложњавати зависно од развоја схватања ученика и методске јединице. Све основне појмове: ступањ, степен, полустепен, предзнаци, тетрахорд, лествица, трозвук, каденца, такт, тактица, темпо и друго, требало би исписивати на табли речима и нотном сликом, а и показивати и одсвирати на инструменту. Изградња тетрахорда од било ког основног тона и проналажење полустепена изванредна је вежба за схватање лествица. Увиђањем распореда целих степена и полустепена у тетрахорду ученици су спремни за теоријску изградњу свих дијатонских лествица. Већ у II разреду се може поставити принцип изградње дурских лествица: на познати горњи (доминантни) тетрахорд Це-дура додавањем навише тетрахорда са полустепеном на крају низа, добија се Ге-дур лествица (квинтни круг навише), и супротан смер - од тоничног тетрахорда Це-дура спуштањем још једног тетрахорда са истим распоредом целих степена и полустепена добијамо Еф-дур (квинтни круг наниже). Хроматске промене основних тонова догађају се у смеру кретања - код лествица са повисилицама у горњем тетрахорду (вођица), а код лествица са снизилицама у доњем тетрахорду (субдоминанта). Молске лествице се постављају као лествице са истим тоновима паралелног дура. Ради очувања и даљег учвршћивања већ претходно постављених хармонских функција (Т-СД-Д) у почетном разреду обрађивати каденцу хармонског мола. Обрада свих врста молске лествице утврђује се доминантни тетрахорд абecedним изговором. Изговарањем свих тонова доминантних тетрахора молске лествице улази се у област хроматике. Промену у хармонском молу објаснити хармонским разлозима (дурска доминанта), а у мелодијском молу мелодијским разлозима (елиминисање прекомерне секунде). Квинтне кругове треба обрадити у III разреду као и низање повисилица (последња повисилица - вођица) и снизилица (претпоследња снизилица - име тоналитета). У каснијим разредима упоређивати, теоријски и звучно, истоимени дур и мол, паралелне лествице, лествице удаљене за хроматски полустепен и енхармонске лествице. Препоручују се писмена вежбања: исписивање предзнака задате лествице у оба кључа, исписивање лествичног низа са предзнацима испред нота, препознавање лествице на основу исписаног низа (не увек од првог ступња), упоређивање лествичних тетрахорда, проналажење једног тетрахорда у више лествица, и друго.

**Други циклус основног музичког образовања и васпитања
(завршни разред)**

Завршни разред

Оперативни задаци

- Појмови и дефиниције.
- Постављање и упоређивање лествица.
- Тоналитети.
- Обрада интервала.
- Постављање акорада.
- Многостраност тонова.
- Орнаменти.
- Утврђивање појмова и термина обрађених у претходним разредима, њихово дефинисање и систематизација (линијски систем, кључеви, тон и његове особине, метар и метричке ознаке, односно врсте такта, интервал, акорд-трозвук и четворозвук, тетрахорд, лествица, тоналитет).
- Ново градиво: музичка фраза, фразирање, агогика, артикулација, динамика, темпо с одговарајућим италијанским називима.
- Лествице: теоријско обнављање свих дијатонских лествица, упоређивање истоимених и паралелних тоналитета, упоређивањем лествица удаљених за хроматски полистепен (Де-дес, Це-цис) и енхармонских лествица (Дес-Цис, Гес-Фис, Бе-Аис).
- Поставка мол-дура.
- Лествични квинтакорди.
- Интервали: интервали до октаве и њихови обртаји.
- Сложени интервали.
- Хроматске промене интервала и њихова разрешења (умањени и прекомерни инетрвали).
- Карактеристични лествични интервали.
- Трозвучи и четворозвучи: обнављање консонантних квинтакорада и њихових обртаја и поставка умањеног и прекомерног квинтакорда.
- Основни облик и обртаји MD7-везати у тоналитету за доминанту.
- Умањени, полуумањени и мали молски септакорд на одговарајућим ступњевима у тоналитету.
- Поставка септакорада у основној дурској и молској лествици.
- Многостраност тонова и дурског квинтакорда.
- Ортографија и орнаментика: вежбе правилног писања.
- Основни украси и фигуре.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Појмови и дефиниције	15	20	35	Дефиниције	Анализа и схватање сеоретских елемената	Анализа	Неговање смисла и способности за рад и креативно развијање музичког мишљења
II	Лествице				Примена знања		Усмеравање	
					Дефиниције		Мотивација	
					Примена знања		Објашњење	
III	Интервали				Дефиниције		Дискусија	
IV	Акорди	Примена знања	Демонстрација					

Јавни наступи, смотре и испити		
Наступи	Програм	Време реализације
Јавни наступ	По договору	У току школске године
Смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Писани део интервали, лествице, акорди и ортографија Усмени део Интервали и акорди и њихови обртаји; многостраност тонова и дурског квинтакорда; Познавање термина и дефиниција; познавање свих ознака које прате нотни текст.	На крају школске године
Напомена: Стручно веће за солфеђо води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	И. Дробни и З. М. Васиљевић	Теорија музике
•	М. Тајчевић	Основе теорије музике
•	Д. Деспић	Теорија музике
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Групно музицирање

Циљ
• Анимирати и оспособити ученика за групно музицирање. • Усагласити индивидуално извођење са потребама групног. • Усагласити интонацију и артикулацију свих ученика у свим видовима групног музицирања. • Развијати перцепцију слушања осталих чланова. • Развијати жељу за успехом и радом у групном музицирању.

Задаци
• Оспособљавање за даље музицирање. • Усаглашавање индивидуалног са групним музицирањем. • Усаглашавање интонације и артикулације са осталим члановима у групном раду. • Развијање интонације и артикулације у складу са осталим члановима у групном раду и слушање других. • Оспособљавање за даљи рад и школовање у оквиру наставе групног музицирања. • Оркестар је обавезан за ученике IV, V, и VI разреда шестогодишњег и III и IV разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања. • Хор је обавезан за ученике IV, V, и VI разреда клавира, као и за оне ученике који нису укључени у рад оркестра или камерне музике. • Камерна музика је музике обавезна за ученике IV, V, и VI разреда шестогодишњег и III и IV разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања који нису укључени у рад оркестра или хора. Организује се у групама од три ученика.

Начин остваривања програма

Групно музицирање се у школи организује према могућностима извођења наставе. Ученицима инструменталне наставе, првенствено је потребно омогућити да буду организовани у рад оркестра и камерне музике. Ученици могу бити истовремено обухваћени и радом оркестра као и учешћем у раду камерног ансамбла. У школама у којима постоји хор укључити све ученике који нису обухваћени радом оркестра и камерног музицирања, а према Правилнику о наставном плану и програму. Приликом одабира програма у групном музицирању, обратити пажњу да одговара техничким и музичким способностима свих учесника, нарочито када нису у питању ученици истих разреда и узраста. Програм треба да буде подстицајан и прихватљив да би се код ученика развила жеља и позитивна мотивација за рад у оркестру, хору и камерним ансамблима.

Хор

Оперативни задаци
Програм рада са хором треба да садржи: вежбе дисања, вокализе за уједначавање боје гласова, певање канона, певање двогласних и трогласних композиција.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Три трогласне композиције	20	50	70	Различите стилске епохе	Анализа и схватање сеоретских елемената	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за рад и креативно развијање музичког мишљења

Јавни наступи		
Наступи	Програм	Време реализације
Јавни наступ	Дан школе	Прво полугодиште Новембар
	Школска слава-Свети Сава	Прво полугодиште Јануар
	По договору	У току школске године
	Напомена: Стручно веће за Теоретских предмета води записник.	

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	Ренесансни композитори	Збирке композиција
•	Барокни композитори	Збирке композиција
•	Класичарски композитори	Збирке композиција
•	Романтичарски композитори	Збирке композиција
•	Композитори XX века	Збирке композиција
•	Словенски композитори	Збирке композиција
•	Домаћи композитори	Збирке композиција
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Оркестар

Оперативни задаци
• У школи се формира гудачки оркестар према могућностима. • Уколико нема ученика који свирају виолу, могу их заменити ученици који свирају деоницу треће виолине. • Рад са гудачима треба да обухвати усклађивање прстореда, потеза и положаја гудала. • Дувачки оркестар се формира самостално, уколико школа има довољан број ученика, или се може прикључити гудачком оркестру. • Рад са оркестром обухвата увежбавање деоница, ритмичко и интонативно усклађивање, фразирање и динамичку обраду. • Оркестар хармоника формира се самостално и обично се дели на четири деонице. – • Оркестар тамбура формира се самостално и то у оквиру могућности школе. – • Ансамбли ренесансних инструмената, као и оркестри народне, забавне и џез музике формирају се самостално. • Ради бољег и бржег савладавања програма неопходно је да наставници инструмента на часовима главног предмета са ученицима прочитају и технички обраде деонице које се извиде на часовима оркестра.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Три краћа дела или једно у више ставова	20	50	70	Различите стилске епохе, тј. различити карактери ставова.	Анализа и схватање сеоретских елемената	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за рад и креативно развијање музичког мишљења

Јавни наступи		
Наступи	Програм	Време реализације
Јавни наступ	Дан школе	Прво полугодиште Новембар
	Школска слава-Свети Сава	Прво полугодиште Јануар
	По договору	У току школске године
Напомена:		
Стручно веће за теоретских предмета води записник.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	Ренесансни композитори	Збирке композиција
•	Барокни композитори	Збирке композиција
•	Класичарски композитори	Збирке композиција
•	Романтичарски композитори	Збирке композиција
•	Композитори XX века	Збирке композиција
•	Словенски композитори	Збирке композиција
•	Домаћи композитори	Збирке композиција
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Камерна музика

Оперативни задаци
• Две композиције из периода барока или једно дело из периода преткласицизма, класицизма, романтизма и савремене музике, или три комада из различитих стилских епоха. • Наставник је обавезан да сваки камерни ансамбл припреми ученике за најмање један јавни наступ у току школске године.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Две композиције	20	50	70	Из доба барока	Анализа и схватање сеоретских елемената	Анализа	Неговање смисла и способности за рад и креативно развијање музичког мишљења
II	Једна композиција				Из доба класицизма, романтизма и савремене музике		Усмеравање Мотивација Објашњење	
III	Три комада				Различите стилске епохе		Дискусија Демонстрација	

Јавни наступи		
Наступи	Програм	Време реализације
	По договору	У току школске године
Напомена:		
Стручно веће за теоретских предмета води записник.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	Ренесансни композитори	Збирке композиција
•	Барокни композитори	Збирке композиција
•	Класичарски композитори	Збирке композиција
•	Романтичарски композитори	Збирке композиција
•	Композитори XX века	Збирке композиција
•	Словенски композитори	Збирке композиција
•	Домаћи композитори	Збирке композиција
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Програм изборних предмета по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање

Изборни одсек-одсек за народну и џез музику

На овом одсеку, образовно-васпитни рад се одвија за ученике који већ прате програм образовања и васпитања на обавезном одсеку за класичну музику..

Изборни одсек за народну музику

Овај одсек изучавају следећи ученици у оквиру јеног школског часа у трајању од 45 минута:

- V и VI разред виолине, гитаре и флауте;
- IV, V и VI разред хармонике;
- III и IV разред кларинета.
- Певање народне музике могу изучавати ученици завршних разреда било ког нструмента и свих врста образовања и васпитања.

Гудачки инструменти

Виолина

Циљ
Оспособљавање ученика за самостално бављење народном музиком и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

Задаци
• Упознавање ученика са народном музиком. • Овладавање основном техником и начинима свирања народне музике на виолини. • Овладавање карактеристичним народним ритмовима. • Неговање осећаја за звук, боју и динамичке могућности инструмента, као и за подржавање народне песме. • Оспособљавање за самостално вежбање. • Стицање искуства јавног наступања, посебно у ансамблу. • Изградња навике редовног слушања квалитетне народне музике. • Развијање естетских музичких критеријума.

Начин остваривања програма

Виолина је незаобилазни инструмент који се користи у народној музици. Може да изводи главну мелодију или да буде пратећи инструмент, односно да се налази у улози ритмичко-хармонске пратње свирајући у двохватима на нижим жицама тзв. "виолинску контру". Због специфичности у овој врсти музике, да би могао да буде успешан извођач, ученик мора да покаже нарочити афинитет према народној музици, као и да поседује скоро апсолутан слух и одличан ритам. Формална структура народне музике гради се у тесном садејству текста и мелодије. Да би се народна музика на виолини добро изводила, музичар мора да зна напамет мелодију, па и текст. Због тога је врло важно посветити нарочиту пажњу слушању народне музике. Пошто се народна музика углавном свира "на слух", у програму наставе треба одредити један број часова на којима ће ученик свирати уз неки оркестар или инструмент. У зависности од броја пређених позиција, ученик треба да посвети нарочиту пажњу свирању лествица. Добро познавање акорада и хармоније омогућава ученику већу слободу у музицирању. Техника свирања гудалом је иста као у класичној школи, с тим што и ту има извесних одступања. Овај програм треба остваривати паралелно са редовном наставом за виолину.

Прва година учења**Оперативни задаци**

- Рад на савлађивању лествица.
- Упознавање са карактеристичним народним ритмовима.
- Савлађивање литературе.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Лествице и ритам	10	25	35	Вежбати лествице за народну музику, до III, евентуално IV позиције са квинтакордима, сектакордима и септакордима (и умањеним).	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Осам народних песама				Утврђивати лествице за народну музику и упознати ритам 5/8, 11/8, 13/8.			
III	Пет староградских песама и романси				Упознавање са ритмовима 7/8 и 9/8.			
IV	Четири кола				Испољавање музикалности уз савласану технику.			

Јавни наступи, смотре и испити		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна народна песма	На крају школске године
	Једна староградска песма	
	Једна романса	
	Два кола	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за гудачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература			
	Аутор	Уџбеник	
•	И. Ценерић	Збирка народних композиција	
•	Ђ. Караклајић	Збирка народних композиција	
•	Ж. Петровић	Збирка народних композиција	
•	Н. Секулић	Збирка народних композиција	
•	М. Васиљевић	Збирка народних композиција	
•	Народне песме	Ах, мој Доро Анђелија воду лила Ајд' д' идемо, Радо Чај горо - лане моје Ој, јаворе, јаворе Ој, девојче, Пироћанче Аој, Гроцко, варошице мала Ој, девојко, ђинђо моја Мој Милане, јабуко са гране Широк Дунав, раван Срем	Разгранала Бећарац (сремачки) С' оне стране Мораве Саградићу шајку Има дана Седи Мара на камен студенцу Обраше се виногради Још не свиће рујна зора Ој, Мораво, моје село равно Миљено, цвеће шарено Шано, душо
•	Староградске песме	Тихо ноћи Ајде Като Фијакер стари Има дана Пред Сенкином кућом	Ој, Јело, Јело Крај језера једна кућа мала Ој, споменче Јеси л' чуо, мили роде

•	Романсе	Рузмарине, мој зелени Соња	Те твоје очи зелене Златан прстен
•	Народна кола	Моравац Жикино коло Свилен конач Врачарка Бркино коло Прелаз Прекид	Србијанка Драгишино коло Ужичко Београђанка Симфонијско коло Марш на Дрину
•	Евергрин мелодије	Гвантанамера О, соле мио Бесаме мућо Валцер "Преко валова"	Врати се у Соренто Валцер "Дунавски валови"
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Друга година учења**Оперативни задаци**

- Даље продубљивање стечених знања
- Рад на савлађивању лествица.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Лествице и ритам	10	25	35	Вежбати лествице за народну музику, до III, евентуално IV позиције са квинтакордима, сектакордима и септакордима (и умањеним).	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Осам народних песама				Утврђивати лествице за народну музику и упознати ритам 5/8, 11/8, 13/8.			
III	Пет староградских песама и романси				Упознавање са ритмовима 7/8 и 9/8.			
IV	Четири кола				Испољавање музикалности уз савласану технику.			

Јавни наступи, смотре и испити		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Две народна песма	На крају школске године
	Једна староградска песма	
	Једна романса	
	Једно коло по избору	
	Монти чардааш	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за гудачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература			
	Аутор	Уџбеник	
•	И. Ценерић	Збирка народних композиција	
•	Ђ. Караклајић	Збирка народних композиција	
•	Ж. Петровић	Збирка народних композиција	
•	Н. Секулић	Збирка народних композиција	
•	М. Васиљевић	Збирка народних композиција	
•	Народне песме	Расло ми је бадем дрво Димитријо, сине Митре Симбил цвеће Запевала сојка птица Никнало бело цветиче Што ми је мерак пољак да будам Земи ме, земи Златиборе, мој зелени боре	Шта то ниче кроз шибљиче Што град Смедерево Ој, девојко, Смедеревко Стани, стани, Ибар водо Јеси л' чуо, мили роде Море бел' пелине
•	Староградске песме	Хладан ветар пољем пири Тамо далеко Креће се лађа француска	У рану зору Где си душо, где си рано Хај ђи, хај ђи Већ давно спремам свог Мркова
•	Романсе	Очи чорније Ја некога волим Тужна је недеља Беле руже, нежне руже	Рјабинушка Тамно вишњеве боје шал Заклећу се ја пред Богом
•	Народна кола	Жирино	Денино

		Македонско оро (7/8 H-dur) Пашана Цицварића колољеште Стара Шапчанка	Бисерка Ресавка Граганац
•	Евергрин мелодије	Ла кумпариста Тика-така То давно беше На лепом плавом Дунаву Гранада	Жалузи Монти-чардаш Девојко мала Београд волим кад свиће Јестреј
•	Оркестарски одломци и сплетови	Чувам овце три године Низамски растанак	Ој, бога ти, сива 'тицо Свилен конач
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Жичани инструменти

Гитара

Циљ
Оспособљавање ученика за самостално бављење народном музиком и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

Задаци
• Упознавање ученика са народном музиком. • Овладавање основном техником и начинима свирања народне музике на гитари. • Овладавање карактеристичним народним ритмовима. • Неговање осећаја за звук, боју и динамичке могућности инструмента, као и за подржавање народне песме. • Оспособљавање за самостално вежбање. • Стицање искуства јавног наступања, посебно у ансамблу. • Изградња навике редовног слушања квалитетне народне музике. • Развијање естетских музичких критеријума.

Начин остваривања програма

Примарни задатак коме наставници, примењујући овај програм, треба да стреме јесте развој љубави ка музици и стварање потребе за музицирањем. Овако стечено музичко образовање мора постати важан део опште културе сваког ученика. Следећи задатак је да се талентованим и амбициознијим ученицима постави здрава и чврста основа за наставак школовања и то не само техничка (рад прстију), већ права музичка, која подразумева музички израз. Највећу важност у свирању техничких вежби треба дати разговетности и правилној ритмизацији, па тек потом лепоти тона и брзини. До доброг звучања композиција мора се доћи не само конкретним изражајним захтевима (динамиком боја, артикулација), већ и непрекидном анимацијом која мора прво оживети, а потом одржати ученикову жељу за музицирањем. Програм дозвољава велику слободу избора за све врсте композиција. Идеја је да се програм природније представи сваком ученику, а у зависности од његових способности и жеља. Слобода избора мора обезбедити квалитет свирања (ритмичност, тонска јасноћа, правилан избор темпа), а не број или тежина пређених композиција. Пошто је примарна наставникова улога да негује учеников таленат, то неизбежно ограничава његов критицизам на веома уско подручје крајње неопходности - једино у којем се он може сматрати конструктивним. Квалитет првог и неколицине наредних часова (педагошка пракса ово потврђује) најчешће пресудно утиче на даљи развој учениковог интересовања за музику. Наставнику се, из тог разлога, препоручује да посвети повишену пажњу овој проблематици, изналажењем и практичном применом најподстицајнијих и најинспиративнијих могућих наставних метода. Да би се свирала народна музика, ученик мора да покаже нарочити афинитет према тој музици. За свирање народне музике ученик мора да поседује скоро апсолутан слух и одличан ритам. Формална структура народне музике гради се у тесном садејству текста и мелодије. Да би се народна музика добро изводила, музичар мора да зна напамет мелодију, па и текст. Зато је врло важно посветити нарочиту пажњу слушању народне музике. Обавезно треба организовати часове слушања музике, синхронизовати програм гитаре са радом на осталим инструментима за народну музику и рад у оркестру.

Прва година учења**Оперативни задаци**

- Оспособити ученика да свира трзалицом (плектрумом) и то у два правца:
свирање акорада (хармонска пратња и солистички)
свирање мелодије на једној жици.
- Упознавање шифри и обележавање акорда.
- Свирање акорда у разним позицијама.
- Комбинације акорда.
- Начин свирања акорда у тремоланду.
- Обрадити ритам 2/4, 3/4, 4/4.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Десет народних игара	10	25	35	Испољавање музикалности уз савласану технику.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Двадесет песама						Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	

Јавни наступи, смотре и испити		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Две староградске или изворне народне песме, једна у рубату - тремоло, друга трзајући (мелодија)	На крају школске године
	Две староградске или изворне народне песме, гедна у рубату, друга у ритму (хармонска пратња)	
	Три народне игре (хармонска пратња)	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свир из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за гитару води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература			
	Аутор	Уџбеник	
•	Ј. Јовичић	Школа за гитару, III, IV и V	
•	Ј. Јовичић - D. Јовичић	Акорди	
•	И. Ценерић	Песме из "Коштане"	
•	И. Ценерић	Бисери народне музике I и II	
•	И. Ценерић	Царевчева лира	
•	И. Ценерић	Народна кола	
•	Б. Караклајић	На те мислим	
•	Б. Караклајић	Сто кола I, II, III и IV	
•	Ж. Петровић	Песме које вечно живе I-X	
•	Ж. Петровић	Солунске песме	Тамо далеко
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Друга година учења**Оперативни задаци**

- Солистичко увежбавање свирања на две жице.
- Увежбавање ритмова 5/8, 7/8, 9/8, 11/8, 13/8. Увежбавање мешовитих ритмова.
- Упознавање са музиком националних мањина република бивше Југославије и суседних земаља (Мађарска, Румунија, Бугарска, Албанија) и њиховим утицајем на наш фолклор.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Двадесет изворних народних или староградских песама и романси	10	25	35	Испољавање музикалности уз савласану технику.	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа Усмеравање Мотивација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Игре				По три игре у сваком од наведених ритмова Неколико игара са мешовитим ритмом		Објашњење Дискусија Демонстрација	

Јавни наступи, смотре и испити		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Две староградске или изворне песме у двогласу, једна тремоло, друга трзајући	На крају школске године
	Две староградске изворне народне песме или романсе једна у ритму, друга у тремолу (хармонска пратња)	
	Три игре у разним ритмовима (хармонска пратња)	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за гитаре води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		
Испитни програм се изводи напамет и обавезно се полаже уз једног мелодијског инструмента (виолина, флаута, кларинет, хармоника).		

Литература			
	Аутор	Уџбеник	
•	Ј. Јовичић	Школа за гитару, III, IV и V	
•	Ј. Јовичић - Д. Јовичић	Акорди	
•	И. Ценерић	Песме из "Коштане"	
•	И. Ценерић	Бисери народне музике I и II	
•	И. Ценерић	Царевчева лира	
•	И. Ценерић	Народна кола	
•	Б. Караклајић	На те мислим	
•	Б. Караклајић	Сто кола I, II, III и IV	
•	Ж. Петровић	Песме које вечно живе I-X	
•	Ж. Петровић	Солунске песме	Тамо далеко
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Инструменти са диркама

Хармоника

Циљ
Оспособљавање ученика за самостално бављење народном музиком и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

Задаци
• Упознавање ученика са народном музиком. • Овладавање основном техником и начином свирања народне музике на хармоници. • Овладавање карактеристичним народним ритмовима. • Неговање осећаја за звук, боју и динамичке могућности инструмента, као и за подржавање народне песме. • Оспособљавање за самостално вежбање. • Стицање искуства јавног наступања, посебно у ансамблу. • Изградња навике редовног слушања квалитетне народне музике. • Развијање естетских музичких критеријума.

Начин остваривања програма

Индивидуалну наставу треба максимално користити у раду са ученицима, без обзира на њихове способности. То је неопходно код овог инструмента, а у складу са физичким могућностима почетника. Приликом постављања односа између програмских захтева и планираног градива треба имати у виду све основне карактеристике ученика. Прилагођавање наведених програмских захтева способностима ученика и његовом интересовању усмерава ка квалитетнијој литератури и слушању одговарајућих композиција на нивоу узраста. Тако се формира будући активни слушалац свих жанрова музике. Детаљнијим упознавањем личности ученика, његових општих психофизичких способности и интересовања долази до примене поступног усавршавања јединства музичког и техничког развоја уз помоћ прецизних поставки наставног програма. Све захтеве треба остварити кроз мањи или већи број једноставнијих, односно сложенијих примера, зависно од могућности ученика. Техничке елементе лествица и акорда, разних вежби и етида треба користити за одговарајуће поступно напредовање и овладавање основним облицима техничке поставке. Постизање одређеног темпа десном и левом руком, кроз уједначен рад прстију у техничким вежбама у етидама, уједно ће послужити и квалитетнијем музичком доживљају, а рад на техници меха се прилагођава одређеној артикулацији, стилу и комплетном музичком изражавању, адекватно узрасту ученика. Транскрибоване композиције старих мајстора користе се, путем упознавања стила, као припрема за полифонију и каснији развој сложеније слушне контроле, уз независност прстију и руку. Разни комади и једноставне цикличне форме су потребне за почетни развој музичке маште, смисао за облик, тонске боје и развој концентрације код ученика. Употреба регистара треба да буде правилно постављена у односу на поједине музичке и техничке захтеве. Неговање квалитета тона, ритмичко-метричке стабилности, меморије, динамичко-агогичких односа и осталих елемената чак и код најједноставнијих примера школске литературе је важно за формирање комплетне музичке личности ученика на нивоу његовог узраста и његових могућности.

Прва година учења**Оперативни задаци**

- Савлађивање посебних етида са сложеним орнаментичким фигурама.
- Рад на артикулацијама, посебно са легатом и са стакатом.
- Обрада сложених ритмова.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Вежбе и етиде	10	25	35	До двадесет вежби и четири етиде К. Махра Обрадити одређен број етида у триолама, шеснаестинама. Такође обрадити етиде техником произвођења тона у легату са тушеом из преног зглоба. Затим исте етиде обрадити у стакату са цизелираним тушеом из преног зглоба и зглоба шаке - хоризонтална и вертикална ротација. Следи обрада партије орнамената у легату, прва фаза рада, предударац горњи трилер, доњи трилер, двоструки трилер, терцини трилер, које треба применити на одабране етиде, а потом обрада на посебним музичким примерима са елементима из минијатура народног стваралаштва. Уводити ученике у прве композиције из области народног стваралаштва. Обрадити сложене ритмичке поделе: 7/8, 9/8 и 11/8.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Народне песме				пет народних песама различитог темпа и карактера			
	Српска кола				три српска кола различитих подручја, изворна и компонована, три кола балканских народа (Румунија, Бугарска, Македонија, Грчка).			

Јавни наступи, смотре и испити		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна лествица из градива за класичну хармонику у легату и стакату са разлагањем	На крају школске године
	Етиде Махра	
	Једно коло	
	Једно компоновано коло из Шумадије или изворно из било ког краја Србије	
	Хора Букурести	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за нармонику води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	Факин	Етиде I свеска (бр. 242-247)
•	Факин	Етиде II свеска (бр. 255-257, 261-263, 281-282)
•	К. Мар	Етиде I свеска (бр. 1-20)
•	М. Тодоровић и Крњевац	Азањско коло
•	М. Тодоровић и Крњевац	Шумадијски вез
•	М. Тодоровић и Крњевац	изворна народна игра
•	М. Крњевац	Дреплет - инструментална минијатура
•	Б. Милошевић	Брезничко оро, 7/8
•	Б. Милошевић	Велико народно оро- изворно 9/8
•	К. Петроваки	Скопско оро, 11/8
•	Т. Миљић	Косачко коло
•	Љ. Павковић	Космајски бисер
•	М. Аранђеловић	Кемшпево коло, е-мол
•	Панделеску	Хоро Букурести, h-moll
•	Верхорен	Мизет d-moll
•	Р. Емабл	Виртуозни мизет
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Друга година учења**Оперативни задаци**

- Обрада посебних етида са сложеним орнаментичким фигурама (иста техника извођења за клавирску и хроматску-дугметару хармонику), са посебно артикулисаним стакатом, без одвајања врха прста од површине дирке или дугмета.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Народне песме	10	25	35	пет народних песама различитих темпа, тактова и стилова	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Кола				три српска кола, народна изворна или компонована средње тежине са обавезном карактеристичном орнаментиком; три кола (ора, хора) балканских народа различитих темпа и тактова првенствено непарни тактови са карактеристичном орнаментиком; Бугарска (обрада орнаментичких елемената): - Треба посветити посебну пажњу бугарским орнаментичким мотивима јер су грађени као веома сложене стилске и ритмичке фигуре, а користе се у свим регијама и подручјима "јужне пруге". Те стилске орнаментичке фигуре у неким сегментима имају понекад и призив оријенталног мелоса, али су творевина православног народа који је за исток запад, а за запад исток. Ови орнаментички елементи се данас, такође, користе и у грађењу и креирању форшпила за такозване новокомпоноване песме, а то је још један разлог да се упозна и анализира њихова структура. Анализа орнаментичке грађе код модерних ромских минијатура: М. Николић, Р. Јовановић, Перица Јовановић.			
III	Етиде				озбиљније етиде из програма редовног школовања			

Јавни наступи, смотре и испити		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Две етиде из редовног школовања са артикулацијом прилагођеном народном свирању	На крају школске године
	Једно народно коло по избору са непарним тактовима	
	М. Аранђеловић: Дадино коло или коло по избору одговарајуће тежине	
	Ибро Лолов: Радомирска реченица или друго коло одговарајуће тежине у такту 7/8	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за хармонику води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	Б. Димић	Ромски цез
•	П. Јовановић	Предскозорје
•	М. Аранђеловић	Дадино коло
•	М. Аранђеловић	Змија Влашка (орнаментичка обрада)
•	Сл. Божиновић	Паунова игра
•	Сл. Божиновић	Борско коло
•	Сл. Божиновић	Влашки бисер
•	Б. Милошевић	Влашка олуја
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Трећа година учења**Оперативни задаци**

- Анализа и обрада виртуозних композиција у жанру народне, програмске и цез музике.
- Транспонованье.
- Обрада двоструког трилера - контратрилера.
- Двоструки рикошет.
- Анализа и вежбање импровизације.
- Да би се произвео, односно репродуковао тон са каквим се у свом мајсторству служе врхунски професионалци, потребно је научити једну нову технологију произвођења тона. Та техника заснива своју ефикасност добро изнијансираном тушеу из прсног зглоба, у комбинацији са радом меха и у корелацији са зглобом шаке. Задатак меха је да "пошаље" тон који ће тек туше да уобличи и артикулише. Циљ је да сваки прст добије кроз туше сопствени мотор, тј. погонску снагу и да отвори могућност апсолутне контроле и артикулације над сваким тоном у задатом тонском низу, односно материјалу.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
	Лествице	10	25	35	из програма VI године редовног школовања	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
I	Народне песме				пет народних песама сложеније грађе (ритмичка подела, хармоника подлога) различитих стилова (подручја) и без мизика			
II	Кола				три српска кола са обавезном сложеност орнаментиком (петоле и секстол); - три игре (коло, оро, хоро) балканских народа са парним и непарним тактовима, са обавезном карактеристичном орнаментиком.			
III	Етиде/игре				две етиде из градива VI године редовног школовања са карактеристичном артикулацијом народног свирања, стилски прилагођене народне артикулације			

Јавни наступи, смотре и испити		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Ч. Љубеновић: Шумадијски бисер	На крају школске године
	Факин: 27. и 31. етида	
	Хора стакато	
	Једно коло по слободном избору са обавезним тактовима сложенијег састава (пентоле, секстоле)	
	С. Божиновић: Борско коло или друго коло исте тежине, технике и карактеристичне проблематике	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за хармонику води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	К. Мар	I свеска
•	Факин	II свеска
•	Динику	Хора стакато
•		Хора мартишор
•	Јовица Петковић	Влашка игра у fis-moll
•	Б. Милошевић	Танино оро
•	Ј. Петковић	Македонско оро
•	Б. Бокић	Лептир
•	Монти	Чардаш
•	Миљавака	Виртуоза мазурка
•	Хачатуријан	Игра сабљама
•	Јос. Базели	Виртуозни мизет
•	Римски-Корсаков	Бумбаров лет
•	Арт Ван Дам	Џез копозиције
•	М. Азола	Џез копозиције
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом.	

Дувачки инструменти

Флаута и Кларинет

Циљ
Оспособљавање ученика за самостално бављење народном музиком и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

Задаци
• Упознавање ученика са народном музиком. • Овладавање основном техником и начинима свирања народне музике на дувачким инструментима. • Овладавање карактеристичним народним ритмовима. • Неговање осећаја за звук, боју и динамичке могућности инструмента, као и за подржавање народне песме. • Оспособљавање за самостално вежбање. • Стицање искуства јавног наступања, посебно у ансамблу. • Изградња навике редовног слушања квалитетне народне музике. • Развијање естетских музичких критеријума.

Начин остваривања програма

Формална структура народне музике гради се у тесном садејству текста и мелодије. Да би се народна музика на дувачким инструментима добро изводила, музичар мора да зна напамет мелодију, па и текст. Зато је врло важно посветити нарочиту пажњу слушању народне музике. Преко разноврсног садржаја и захтева, код ученика треба развијати уредност у вежбању, јер је један од предуслова за успешно извођење народне музике поседовање добре и чисте технике свирања. Такође, потребно је инсистирати на поштовању сваке ноте и ознаке у нотном тексту које се односе на темпо, динамичко и агогичко нијансирање. Код ученика треба развијати осећање за интерпретацију која у себи садржи основне стилске карактеристике и кроз правилно усмеравање омогућити ученику развијање његове способности да у потпуности изрази своју музикалност. Народна музика се углавном свира "на слух". Зато у програму наставе треба одредити један број часова где ће ученик свирати уз неки оркестар или инструмент.

Флаута (прва година учења)

Оперативни задаци

• Рад на развоју тона.• Рад на артикулацијама.• Рад на техничком напредовању ученика.• Савлађивање народних ритмова.• Савлађивање народне литературе.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Осам изворних народних или староградских песама	10	25	35	Испољавање музикалности уз савласану технику.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Пет романси						Усмеравање Мотивација	
III	Четири кола						Објашњење Дискусија Демонстрација	

Јавни наступи, смотре и испити		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна изворна или староградска песма	На крају школске године
	Једна романса	
	Једна игра или коло	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за дувачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература			
	Аутор	Уџбеник	
•	Гордана Ђурђевић-Вардалић	Почетна школа за флауту за I разред народне музике	
•	Игре и кола	Моравац Марш на Дрину Бранково коло	Пашона Свилен канац Низамски растанак
•	Романсе	Руска романса Тешко ми је заборавит тебе Сад знанци смо стари (руска) Не јурите, коњи	Беле руже, нежне руже (мађарска) Кад ми пишеш, мила мати (мађарска) Рузмарине мој зелени
•	Изворне народне и староградске песме	Кад би ове руже мале Да су мени очи твоје Ђувегије, где сте, да сте Тихо ноћи Јесење лишће	Хеј, салаши Расло ми је бадем дрво Дивна, Дивна Разгранала грана јоргована Мара, Ресавкиња
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Флаута (Друга година учења)
--

Оперативни задаци

• Даљи рад на развоју тона. - Унапређивање артикулација. - Рад на техничком напредовању ученика. - Савлађивање сложене ритмичке поделе. - Савлађивање народне литературе.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Осам изворних народних или староградских песама	10	25	35	Испољавање музикалности уз савласану технику.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Пет романи						Усмеравање Мотивација	
III	Четири кола						Објашњење Дискусија Демонстрација	

Јавни наступи, смотре и испити		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Једна изворна или староградска песма	На крају школске године
	Једна романса	
	Једна игра или коло	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за дувачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература			
	Аутор	Уџбеник	
•	Гордана Ђурђевић-Вардалић	Почетна школа за флауту за II разред народне музике	
•	Игре и кола	Коло Чачак Кукуњеште Казачок	Симфонијско коло Жирино коло Дарино коло
•	Романсе	Ноћас нису сјале Опрости ми, мила мати Ко лепи сан (румунска) Да смо се раније срели (руска)	Јесен стиже, дуњо моја (мађарска) Циганка сам мала (руска) Стари Циганин (мађарска)
•	Изворне народне и староградске песме	Химна Светом Сави Боже правде Кад се сетим, Мила душо На крај села чађава механа Ајд идемо, Радо Леле дуње ранке Запевала сојка птица Где си душо, где си рано Саградићу шајку На левој страни крај срца Коленике	Нишка бања Јечам жњела Косовка девојка Русе косе цуро имаш Шано душо Седи Мара на камен студеницу Сећаш ли се оног сата Ој, Мораво Ој, јесење дуге ноћи Играле се делије Мој Милане Ој, голубе Ој, девојче Пироћанче
•	Шири литература по избору наставника, а у складу са програмом.		

Кларинет
(прва година учења)**Оперативни задаци**

- Рад на развоју тона.
- Рад на артикулацијама.
- Рад на техничком напредовању ученика.
- Савлађивање народних ритмова.
- Савлађивање народне литературе.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	пет народних кола	10	25	35	Испољавање музикалности уз савласану технику. из збирке Балканске импресије	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	три изворне народне песме						Усмеравање	
III	пет народних песама по избору						Мотивација	
IV	три староградске песме						Објашњење	
V	три романсе						Дискусија	
VI	три композиције по избору						Демонстрација	

Јавни наступи, смотре и испити		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једно народно коло	На крају школске године
	Једна изворна народна песма	
	Једна староградска песма или романса	
	Једна композиција из збирке Балканске импресије	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за дувачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	Б. Милошевић	Балканске импресије
•	И. Цанерић	Бисери народне музике I и II
•	Б. Караклајић	Сто кола I, II, III и IV
•	Ж. Петровић	Песме које вечно живе
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Кларинет (Друга година учења)
--

Оперативни задаци

• Даљи рад на развоју тона.• Унапређивање артикулација.• Рад на техничком напредовању ученика.• Савлађивање сложене ритмичке поделе.• Савлађивање народне литературе.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	пет народних кола	10	25	35	Испољавање музикалности уз савласану технику. по избору из збирке Балканске импресије	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	пет изворних народних песама						Усмеравање	
III	пет народних песама						Мотивација	
IV	три староградске песме						Објашњење	
V	три романсе						Дискусија	
VI	пет композиција						Демонстрација	

Јавни наступи, смотре и испити		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Једно народно коло	На крају школске године
	Једна народна песма	
	Једна староградска песма или романса	
	Једна композиција из збирке Балканске импресије	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за дувачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	Б. Милошевић	Балканске импресије
•	Б. Милошевић	Сутон на југу
•	Б. Милошевић	Брезничко коло
•	Б. Милошевић	Влашка олуја
•	Б. Милошевић	Танино коло
•	І. Ценерић	Народна кола
•	Б. Караклајић	На те мислим
•		
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Певање народне музике

Циљ
Оспособљавање ученика за самостално бављење народном музиком и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

Задаци
• Упознавање ученика са народном музиком. • Овладавање основном техником певања народне музике. • Овладавање карактеристичним народним ритмовима. • Оспособљавање за самостално вежбање. • Стицање искуства јавног наступања. • Изградња навике редовног слушања квалитетне народне музике. • Развијање естетских музичких критеријума.

Начин остваривања програма
Тежиште деловања на почетку треба да буде усмерено на проучавање и упознавање изворних народних песама и њихових ритмичких и стилских карактеристика. Следи упознавање са основним интерпретативним елементима и доступном литературом, повезивање са другим музичким областима, информисање о историјском развоју и слушање музике. Приступ ученику треба да буде кроз практичну презентацију, пружање доступних аудиовизуелних материјала сарадњу са другим одсецима и кроз семинарска предавања.

Певање (прва година учења)

Оперативни задаци

• Настава певања на овом одсеку траје једну годину и могу је похађати ученици свих одсека који се налазе на последњој години главног предмета, а заинтересовани су и имају смисла за ову врсту певања.• Циљ ове наставе је универзалније упознавање ученика са овим видом музицирања, а посебно другачији прилаз у интерпретативним елементима који су карактеристични за ову врсту музике.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	пет народних песама	10	25	35	Током једног часа радио би се историјат, слушање музике и практична настава.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	пет староградских песама						Усмеравање Мотивација	
III	пет романи						Објашњење Дискусија Демонстрација	

Јавни наступи, смотре и испити		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна народна песма	На крају школске године
	Једна староградска песма	
	Једна романса	

Напомена:

Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.

Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да пева из нота.

Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.

Стручно веће за соло певање води записник.

Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.

Литература			
	Аутор	Уџбеник	
•	Народне песме	Играли се врани коњи Расло ми је бадем дрво Разгранала грана јоргована (3/4) Ој, јаворе, јаворе Оро се вије крај манастира Широк Дунав, раван Срем	Гором језде кићени сватови С' оне стране Мораве Све се кунем и преклињем Саградићу шајку Јоване, сине (Врање) Шано, душо Бећарац (Срем, Банат, Бачка, Славонија)
•	Староградске песме	Ти би хтела песмом да ти кажем За тобом моје срце жуди Седи Мара на камен студенцу Сунце јарко Што се боре мисли моје Лепа Јања	Ја љубим Милу Осам тамбураша Не плачи, душо (Моја је драга сваку ноћ сама) Мансарда, мали стан Милкина кућа на крају Има дана Ој, споменче Била једном Ружа једна
•	Романсе	К'о лепи сан Лакше, лакше мој коњићу Мој споменче Нестаћеш из мог живота Кад' ми пишеш, мила мати Беле руже, нежне руже Шолигва је за ме Без бола, без туге	Кад' не буде мене више Сто румених ружа Балада о старом Циганину Хтео бих те видет' Рузмарине мој зелени Цура биће жена Не куни ме, не ружи ме, мајко Гранчице мирисне
•	Шири литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Певање (Друга година учења)
--

Оперативни задаци

• Даљи рад на развоју тона. - Унапређивање артикулација. - Рад на техничком напредовању ученика. - Савлађивање сложене ритмичке поделе. - Савлађивање народне литературе.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Осам изворних народних или староградских песама	10	25	35	Испољавање музикалности уз савласану технику.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Пет романи						Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	

Јавни наступи, смотре и испити		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Једна изворна или староградска песма	На крају школске године
	Једна романса	
	Једна игра или коло	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да пева из нота.		
Ученик на годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
Стручно веће за соло певање води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература			
	Аутор	Уџбеник	
•	Гордана Ђурђевић-Вардалић	Почетна школа за флауту за II разред народне музике	
•	Игре и кола	Коло Чачак Кукуњеште Казачок	Симфонијско коло Жирино коло Дарино коло
•	Романсе	Ноћас нису сјале Опрости ми, мила мати Ко лепи сан (румунска) Да смо се раније срели (руска)	Јесен стиже, дуњо моја (мађарска) Циганка сам мала (руска) Стари Циганин (мађарска)
•	Изворне народне и староградске песме	Химна Светом Сави Боже правде Кад се сетим, Мила душо На крај села чађава механа Ајд идемо, Радо Леле дуње ранке Запевала сојка птица Где си душо, где си рано Саградићу шајку На левој страни крај срца Коленике	Нишка бања Јечам жњела Косовка девојка Русе косе цуро имаш Шано душо Седи Мара на камен студеницу Сећаш ли се оног сата Ој, Мораво Ој, јесење дуге ноћи Играле се делије Мој Милане Ој, голубе Ој, девојче Пироћанче
•	Шири литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.		

Изборни одсек за џез музику

Овај одсек изучавају следећи ученици:

- V и VI разред клавира, флауте и гитаре;
- III и IV разред кларинета и саксофона.
- Певање џез музике могу изучавати ученици завршних разреда било ког нструмента и свих врста образовања и васпитања.

Опште начело изборног одека за џез музику

Програм Одсека за џез музику треба да, паралелно са редовном наставом на Одсеку за класичну музику предвиђеном наставним планом и програмом, развије неке специфичне облике музичког знања и свирачког умећа који су својствени џез музици.

Жичани инструменти

Гитара

Циљ
Оспособљавање ученика за самостално бављење народном музиком и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

Задаци
• Интензиван и континуиран рад на развоју ученикових музичких способности - спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, осећаја за ритам, музичку меморију и музичку фантазију. • Упознавање ученика са историјатом цеза. • Овладавање основном техником цез свирања на гитари. • Постизање разумевања значења и важности специфичних музичких изражајних средстава (артикулације и регистрације) у складу са техничким захтевима инструмента, а у циљу изражавања властитих музичких способности. • Неговање осећаја за звук и боју и динамичке могућности инструмента. • Оспособљавање за самостално учење и вежбање. • Стицање искуства јавног наступања - самосталног и у ансамблу. • Изградња навике редовног слушања цез музике. • Развијање естетских музичких критеријума.

Начин остваривања програма
Основни задатак је да се ученицима постави здрава и чврста основа за наставак школовања и то не само техничка (рад прстију), већ права музичка, која подразумева цез израз. Темелј остваривања програма представљају алтеровани акорди, скале алтерованих акорада, модуси, целостепена и пентатонска лествица, вежбе технике леве и десне руке, развијање музичке меморије, побољшање слушне способности и развијање осећаја за стил и фразирање. Разноврстан избор композиција подстаћи ће машту, осећајност, темперамент и духовитост, што је основни предуслов за бављење цезом.

Гитара
(прва година учења)**Оперативни задаци**

- Етиде са трзалицом у C-duru и G-duru са скоковима на жицама, етиде у триолама, све са употребом трзалице на прави начин.
- Упознавање са променом акорда ако се било који тон лествице снизи или повиси (доминантина доминанта).
- Промена молске доминанте у дурску.
- Упознавање са тринаестицом, облицима доминантног септакарда (6/7/9/11/13) и њиховим лествицама.
- Упознавање са импровизацијом (дијатонски приступ) I - VI - II - V, учење џез прогресија.
- Ритам: бегин, ча-ча, мамбо, босанова.
- Хроматске вежбе: "Бумбаров лет", обрада.
- Скале у свим тоналитетима и позицијама.
- Нови акорди.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Скале нових акорада	10	25	35	Развој технике свирања.	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Доминантни септакорд и обртаји						Усмеравање	
III	Четири етиде						Мотивација	
IV	По једна композиција у сваком ритму				Испољавање музикалности уз савласану технику.		Схватање литерарног текста. Објашњење Дискусија Демонстрација	

Јавни наступи, смотре и испити		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна лествица и положаји десне руке	На крају школске године
	Једна импровизација по жељи ученика	
	Једна прогресија по жељи ученика	
	Једна композиција по жељи ученика	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
По могућности свирати у двоје.		
Стручно веће за гитару води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	В. Левит	Модерна метода за гитару
•	Т. Грин	Џез гитару
•	Д. Краљић	Дела домаћих аутора
•	П. Ивановић	Дела домаћих аутора
•	М. Котлић	Играм самбу
•	В. Белошевић	Мачкице
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Гитара
(Друга година учења)**Оперативни задаци**

- Упознавање са новим, алтерованим акордима и скалом алтерованих акорада (заједничка лествица за више акорада).
- Вежбање целотонских лествица и лествица цео тон - полутон.
- Вежбе технике леве и десне руке.
- Обрада самбе и других јужноамеричких ритмова.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Лествице	10	25	35	Све дијатонске једна целостепена лествица. Једна лествица цео степен - полу степен.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	По једна композиција				За сваки нови орађени ритам. Испољавање музикалности уз савласану технику.			

Јавни наступи, смотре и испити		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Једна лествица по избору	На крају школске године
	Три композиције различитог ритма по избору ученика	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на Годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
По могућности свирати у двоје		
Стручно веће за гитару води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	В. Левит	Студија читања
•	Т. Грин	Џез гитара
•	Т. Менеган	Тонални и ритмички принцип
•	Џ. Пас	Гитара стил
•	М. Бој	Модерна гитара
•	А. Дупланчић	Бразилске песме
•	Д. Краљић	Љубав и мода
•	Д. Краљић	Поведи ме на месец
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Инструменти са диркама

Клавир

Циљ
Оспособљавање ученика за самостално бављење народном музиком и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

Задаци
• Интензиван и континуиран рад на развоју ученикових музичких способности • спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, осећаја за ритам, музичку меморију и музичку фантазију. • Упознавање ученика са историјатом цеза. • Овладавање основном техником цез свирања на клавиру. • Постизање разумевања значења и важности специфичних музичких изражајних средстава (артикулације и регистрације) у складу са техничким захтевима инструмента, а у циљу изражавања властитих музичких способности. • Неговање осећаја за звук и боју и динамичке могућности инструмента. • Оспособљавање за самостално учење и вежбање. • Стицање искуства јавног наступања - самосталног и у ансамблу. • Изградња навике редовног слушања цез музике. • Развијање естетских музичких критеријума.

Начин остваривања програма

Од наставника се очекује да се редовно, савесно припрема за часове и пажљиво прати и планира развој сваког свог појединог ученика. Ова припрема обухвата читав спектар активности - од детаљног проучавања композиција са учениковог репертоара (аналитичким просвиравањем или, евентуално, припремањем за извођење на концерту), преко упоређивања различитих издања и допуњавања одабраних редакција, до континуираног вођења обимне евиденције о учениковом раду и напретку. Током читавог периода учениковог рада на остваривању програма, наставник ће се трудити да му пренесе своје знање о: кратком историјату (свинг, би-бап и афро-кубан) уз слушање карактеристичних извођења у ансамблу, ритмичкој и хармонској антиципацији акорада, акордским симболима (шифрама) у полушироком и широком слогу у обе руке, свирању акорада у обе руке без основног тона, обртајима полушироког и широког слога у обе руке, замени акорада, рехармонизацији стандардних цез тема, ритмичкој и хармонској антиципацији као основној карактеристици цеза, положају синкопа у такту с обзиром на разлике у фразирању које зависе од темпа, развоју пратње солисте са обе руке уз примену ритмичких антиципација и синкопа, развоју пратње теме и сопствене импровизације левом руком уз примену ритмичких антиципација и синкопа, импровизацији, балади у цез музици, би-бап правцу и афро-кубану.

Клавир (прва година учења)

Оперативни задаци

• Стицање основних знања из блуза.• Стицање основних знања из блуза.• Основи импровизације.• Музичирање у ансамблу.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Осам блуз композиција	10	25	35	Кратак историјат блуза уз слушање карактеристичних извођења најзначајнијих пијаниста. Упознавање дванаестотактовне форме блуза. Упознавање акордских симбола (шифара) основних акорада са практичним структурама за клавир. Уски, полушироки и широки слог у основном положају. Типични ритмови и карактеристично фразирање у блузу са слушањем. Теме у блузу и цезу са акордским симболима (шифрама). Начин извођења теме (улога леве и десне руке код солистичког свирања) са практичним радом. Ритам секција у ансамблу. Начин извођења тема у ансамблу. Улога клавира у ансамблу и пратња солисте. Слушање са анализом и практичан рад у ансамблу. Основе импровизације на задату тему. Уводи и крајеви. Слушање уз анализу. Практичан рад на импровизацији. Рад на солистичком извођењу теме са једноставним импровизацијама. Рад у ансамблу на извођењу теме уз импровизације разних солиста.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Две блуз композиције изведене са ансамблом уз импровизацију							

III	Осам стандардних цез композиција			Кратак историјат (диксиленд, чикаго и свинг) уз слушање карактеристичних извођења најзначајнијих ансамбала. Упознавање отворене форме хармонски модел уз тему (мелодију) који се понавља уз неодређен број импровизација. Понављање акордских симбола (шифара) основних акорада са проширењем на алтероване акорде. Практичне структуре акорада за клавир. Практично свирање акордских симбола (шифара). Обртаји уског, полушироког и широког слога. Практично свирање обртаја. Основни хармонски закони и следови. Основне стилске одлике фразирања и ритмике у цезу. Основне карактеристике цез музике у малим ансамблима. Фразирање у цез музици у зависности од темпа. Разлика у фразирању исте мелодије између класичне и цез музике. Трострука улога клавира у ансамблу - ритмичка, хармонска и мелодијска. Пратња у диксиленду, чикагу и свинг музици. Пратња сопствене импровизације на задату тему левом руком. Разни стилови пратње. Практично извођење стандардних и цез композиција.			
IV	Две цез композиције изведене са ансамблом уз импровизацију						

					У ансамблу са темом и импровизацијама. Упознавање са акордским лествицама са тежиштем на блуз лествицама. Понављање акордских лествица са проширењем на лествице алтерованих акора-да. Скала доминантног септа-корда. Практично свирање ако-рада и припадајућих акордских лествица.			
--	--	--	--	--	---	--	--	--

Јавни наступи, смотре и испити		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна блуз композиција по слободном избору у соло извођењу ученика	На крају школске године
	Једна цез композиција по слободном избору	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
На обавезној смотри требало би свирати у двоје.		
Стручно веће за клавир води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•		Збирке стандардних џез тема
•		Збирке солистичке џез музике за клавир
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Клавир (Друга година учења)
--

Оперативни задаци

• Проширивање претходно стечених знања.• Џез правци.• Рад на ритмичким и хармонским карактеристикама џеза.• Проширивање рада на импровизацији.• Рад на акордским симболима.• Музичирање у ансамблу.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Лествице				Практичан рад на акордским лествицама, тежиште на алтерованим лествицама доминантног септакорда.			
II	Осам цез композиција				Кратак историјат (свинг, би-бап и афро-кубан) уз слушање карактеристичних извођења у ансамблу. Ритмичка и хармонска антиципација акорада у цезу. Практичан рад на акордским симболима (шифрама) у полушироком и широком слогу у обе руке. Свирање акорада у обе руке без основног тона. Обртаји полушироког и ши-роког слога у обе руке. Замена акорада. Рехармонизација стандардних цез тема. Ритмичка и хармонска антиципација као основна карактеристика цеза. Положај синкопа у такту с обзиром на разлике у фразирању које зависе од темпа. Развој пратње солисте са обе руке уз примену ритмичких антиципација и синкопа. Развој пратње теме и сопствене импровизације левом руком уз примену ритмичких антиципација и синкопа. Практичан рад на импровизацији. Вертикална, мешовита и хоризонтална импровизација. Практична импровизација стандардних цез тема у ансамблу. Балада у цез музици. Солистичко свирање баладе са темом и импровизацијом. Слушање уз анализу. Свирање баладе са темом и импровизацијом. Слушање уз анализу. Свирање баладе у ансамблу. Слушање уз анализу. Би-бап правац у цезу и његове карактеристике, уз слушање. Афро-кубан правац у цезу и			
III	Две цез композиције по слободном избору изведене са ансамблом			70				

					његове карактеристике, уз слушање. Практично извођење стандардних цез композиција у ансамблу.			
--	--	--	--	--	--	--	--	--

Јавни наступи, смотре и испити		
Наступи	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Једна лествица по избору	На крају школске године
	Три композиције различитог ритма по избору ученика	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на Годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет.		
По могућности свирати у двоје		
Стручно веће за клавир води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•		Збирке џез музике
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом.	

Џез певање

Циљ
Оспособљавање ученика за самостално бављење народном музиком и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

Задаци
• Интензиван и континуиран рад на развоју ученикових музичких способности - спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, осећаја за ритам, музичку меморију и музичку фантазију. • Упознавање ученика са историјатом џеза. • Овладавање основном техником џез певања. • Стицање искуства јавног наступања, посебно у ансамблу. • Изградња навике редовног слушања џез музике. • Развијање естетских музичких критеријума. • Завршни разред двогодишње, четворогодишње или шестогодишње школе

Начин остваривања програма
Тежиште деловања на почетку треба да буде усмерено на проучавање и упознавање лакших џез и блуз стандарда. Следи упознавање са основним интерпретативним елементима и доступном литературом, повезивање са другим музичким областима, информисање о историјском развоју и слушање музике. Приступ ученику треба да буде кроз практичну презентацију, кроз историјски преглед, пружање доступних аудиовизуелних материјала, сарадњу са другим одсецима и кроз семинарска предавања.

Певање (прва година учења)

Оперативни задаци

• Настава овог предмета траје једну годину и могу је похађати сви ученици који се налазе у последњем разреду основне музичке школе, а заинтересовани су и имају смисла за ову врсту певања.• Циљ наставе цез певања је упознавање ученика са овим видом интерпретације, а посебно другачији прилаз елементима извођења који су карактеристични за цез музику.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Три композиције домаћих аутора	8	27	35	Савладати стилске и ритмичке карактеристике, као и варирање теме када су у питању џез и блуз стандарди.	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија Демонстрација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Пет композиција страних аутора				Током часа ради се историјат, слушање музике и практична настава. Програм се обавезно изводи уз пратњу корепетитора.			

Јавни наступи, смотре и испити		
Наступи	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна композиција домаћих аутора	На крају школске године
	Две композиције страних аутора	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да пева из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да пева напамет.		
Програм се обавезно изводи уз пратњу корепетитора.		
Стручно веће за соло певање води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	Д. Краљић	Избор композиција
•	Б. Симић	Избор композиција
•	А. Кораћ	Избор композиција
•	П. Ивановић	Избор композиција
•	М. Котлић	Избор композиција
•	Џ. Гершвин	Избор композиција
•	К. Портер	Избор композиција
•	Р. Роџерс	Избор композиција
•	Џ. Керн	Избор композиција
•	Х. Арлен	Избор композиција
•	И. Берлин	Избор композиција
•	Д. Елингтон	Избор композиција
•	Х. Манцини	Избор композиција
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Дувачки инструменти

Саксофон

Циљ
Оспособљавање ученика за самостално бављење народном музиком и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

Задаци
• Интензиван и континуиран рад на развоју ученикових музичких способности спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, осећаја за ритам, музичку меморију и музичку фантазију. • Упознавање ученика са историјатом цеза. • Овладавање основном техником цез свирања на дувачким инструментима. • Постизање разумевања значења и важности специфичних музичких изражајних средстава у складу са техничким захтевима инструмента, а у циљу изражавања властитих музичких способности. • Неговање осећаја за звук, боју и динамичке могућности инструмента. • Оспособљавање за самостално вежбање. • Стицање искуства јавног наступања, посебно у ансамблу. • Изградња навике редовног слушања цез музике. • Развијање естетских музичких критеријума.

Начин остваривања програма

Тежиште деловања на почетку треба да буде усмерено на проучавање и упознавање лакших цез и блуз стандарда. Следи упознавање са основним интерпретативним елементима и доступном литературом, повезивање са другим музичким областима, информисање о историјском развоју и слушање музике. Приступ ученику треба да буде кроз практичну презентацију, кроз историјски преглед, пружање доступних аудиовизуелних материјала, сарадњу са другим одселима и кроз музичке радионице. У настави саксофона, трубе и тромбона посебну пажњу треба усмерити на обликовање тона, његову правилну поставку кроз упознавање са основама технике дисања и правилну импостацију усника или писка, као и на свирање "блу" тонова и фразирање. Од самог почетка, у оквиру регистра који омогућава најлакшу емисију тона, применити све елементе који се односе на правилно узимање ваздуха и његово рационално коришћење кроз одговарајуће обликовање усана код инструмената са усником (труба, тромбон) и правилно обликовање усана код инструмената са трском (саксофон). Посебну пажњу у настави саксофона, трубе и тромбона обратити на тонске вежбе преко којих ученик треба током школовања у основној музичкој школи да овлада тоновима свог инструмента подједнако звучно и квалитетно у различитим регистрима. Упоредо са тонским радити и на техничким вежбама које, почев од једноставнијих ка сложенијим, доприносе развоју свих техничких елемената владања инструментом. Посебну пажњу усмерити на свирање вежби у различитим артикулацијама. У току школовања обрадити модусе и дурске и молске лествице. У свирању лествица примењивати разложено свирање, као и свирање доминантних дурских и умањених септакорда код молских тоналитета. Лествице увек свирати у одређеном ритму од почетка до краја, у истом темпу, без убрзавања и успоравања. Лествице обавезно свирати напамет. У току школовања у раду на етидама увек до краја инсистирати на потпуном овладавању сваког техничког и тонског захтева који је задат у нотном тексту. Упутити ученика у аналитичан приступ рада који се односи на тоналитет и предзнаке у току саме вежбе, сложеније ритмичке, техничке и тонске елементе, као и рад на појединим пасажима који захтевају посебну пажњу. Код ученика, преко етида разноврсног садржаја и захтева, развијати уредност у вежбању, поштовање сваке ноте и ознаке темпа. Од самог почетка код ученика развијати осећање за интерпретацију која у себи садржи основне стилске карактеристике композиције и кроз правилно усмеравање омогућити сваком ученику развијање његове способности и музикалности. У оквиру свих елемената који чине наставни процес (тонске и техничке вежбе, лествице, етиде и комади за извођење уз пратњу клавира), неопходно је пажњу ученика усмерити на интонацију и чисто свирање које може омогућити само правилна поставка инструмената и правилна примена технике дисања.

Саксофон (прва година учења)

Оперативни задаци

• Упознавање са инструментом.• Рад на разликама - предувавање, грифови.• Култивисање тона.• Артикулација.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Лествице	10	25	35	Дурске и молске лествице са четири предзнака. Упознавање са аутентичним староцрквеним модусима: дорским, лидијским и миксолидијским (као дијатонског низа неалтерованих тонова) у савладаном распону.	Анализа нотног текста и интерпретација Схватање литерарног текста.	Анализа Усмеравање Мотивација Објашњење Дискусија	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Џез композиције				Блуз лествица у C-dur. Испољавање музикалности уз савласану технику.		Демонстрација	

Јавни наступи, смотре и испити		
Наступи	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Обавезна смотра	Једна дурска лествица, један модус и блуз лествица у савладаном распону	На крају школске године
	Џез саксофон: једна композиција уз пратњу клавира	
Напомена:		
Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет.		
Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота.		
Ученик на обавезној смотри на крају школске године мора да свира напамет.		
По могућности свирати у двоје.		
Стручно веће за дувачке инструменте води записник.		
Ученике оцењује комисија и даје писани коментар.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•	Џими Дорси	Школа за саксофон Етиде и џез композиције по избору наставника.
•		Збирке стандардних џез тема
•		Збирке солистичке џез музике за клавир
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Саксофон (Друга година учења)
--

Оперативни задаци

• Савлађивање укупног распона алт Интонација.• Артикулација.• Субтон.• Оф бит (оф беат) фразирање.• "Блу" ноте (блуе нотес) и начин примене.

Програм рада								
Ред. број	Садржај програма	Број часова			Начин остваривања програма	Активност		Циљеви и задаци
		ОГ	УГ ВГ	Σ		Ученика	Наставника	
I	Лествице	10	25	35	Све дурске и молске лествице у пуном распону. Дорски, лидијски, миксолидијски, еолски и локријски модус (као дијатонски низ неалтерованих тонова) у четири основна тоналитета, у пуном распону. Модуси се на часу свирају уз клавирску пратњу наставника. Третман "евоид" нота (авоид нотес). Блуз лествица у четири основна тоналитета, са методом "мајнус уан" (минус оне).	Анализа нотног текста и интерпретација	Анализа Усмеравање Мотивација	Неговање смисла и способности за музицирање и креативно развијање музичког мишљења
II	Џез композиције				Испољавање музикалности уз савласану технику.		Објашњење Дискусија Демонстрација	

Јавни наступи, смотре и испити		
	Програм	Време реализације
Обавезни јавни наступи	Композиције по слободном избору	Наступ у првом полугодишту
	Композиције по слободном избору	Наступ у другом полугодишту
Интерне смотре	По договору	У току школске године
Годишњи испит	Једна лествица и један модус у пуном распону	На крају школске године
	Џез саксофон: - Џез стандард-ритам чејнџис (rhythm цхангес) форма А, А, Б, А (32 такта)	
	Блуз: форма 12 тактова (3 x 4), са импровизацијом, уз пратњу клавира, контрабаса и удараљки (пожељно са ученицима на пратећим инструментима)	
Напомена: Ученик на обавезним јавним наступима мора да свира напамет. Ученику је на смотри у току школске године (Интерне смотре) допуштено да свира из нота. Ученик на Годишњем испиту на крају школске године мора да свира напамет. По могућности свирати у двоје Стручно веће за дувачке инструменте води записник. Ученике оцењује комисија и даје оцену.		

Литература		
	Аутор	Уџбеник
•		Збирке џез музике
•	Јозеф Виола	Етиде за саксофон, том I и II
•	Хајнц Хениг	Студије за саксофон
•	Шира литература по избору наставника, а у складу са наставним планом програмом и могућностима ученика.	

Програм активности по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање

Интерни и јавни час

Овај облик образовно-васпитног рада је комплементаран део уз редовну наставу и организује се у оквиру Годишњег плана рада Школе. Сваки ученик Школе је дужан да најмање два пута у току школске године наступи на интерном или јавном часу.

Смотре и преслушавања

Преслушавања се организују ради увида у напредовање ученика који се припремају за јавне наступе и такмичења, концерте, гостовања, као и ради утврђивања који ће ученици представљати Школу. Смотре се организују у циљу провере знања и напредовања ученика у току и на крају школске године, према наставном плану и програму одговарајућег одсека и предмета.

Програм ваннаставних активности ученика

Ради јачања образовно-васпитне делатности Школе, подстицања индивидуалних склоности и интересовања, садржајног и целисходног коришћења слободног времена, као и ради богаћења друштвеног живота и разоноде ученика, развијања и неговања другарства и пријатељства, Школа је дужна да реализује ваннаставне активности ученика у области културе, уметности и медија.

Испити

Успех ученика оцењује се и на испиту који полаже по предметима и разредима, у складу са Правилником о испитима. У Школи се полагају следећи испити: - пријемни испит, - годишњи испит, - разредни испит, - поправни испит, - испит за проверу знања; - испити за брже напредовање ученика; - испит за ванредне ученике и - испит по приговору или жалби.

Пријемни испит

Ученик који на пријемном испиту добије општу оцену врло добар (3,50), стекао је услов за упис у музичку школу-положио је пријемни испит. Ученици се примају на основу ранг листе за сваки инструмент. Бодовање на пријемном испиту се врши за сваки део испита, а коначну оцену испита представља просечна оцена бодовања. Пријемни испит се полаже пред комисијом од најмање три члана (наставника Школе), коју именује директор Школе. Прелиминарни резултати пријемног испита објављују се у року од 48 часова, а коначни резултати се објављују најкасније у року од 7 дана од завршетка испита. Резултати испита се објављују на огласној табли Школе и на школском сајту. За сваки испитни рок објављује се број слободних места на инструментима одсецима.

Годишњи испит

Годишњи испит из главног предмета полажу ученици III, IV, V и VI разреда шестогодишњег- II, III и IV разреда четворогодишњег- као и II разреда двогодишњег основног музичког образовања и васпитања. Годишњи испит из солфеђа полажу ученици III и VI разреда шестогодишњег- II и IV разреда четворогодишњег, као и II разреда двогодишњег основног музичког образовања и васпитања. Годишњи испит из теорије музике полажу ученици VI разреда шестогодишњег, IV разреда четворогодишњег и II разреда двогодишњег основног музичког образовања и васпитања. Ученици који убрзано напредују полажу годишњи испит у два испитна рока: у јануарском (на крају првог полугодишта) полажу испите разреда у који су уписани, и јунском испитном року (на крају другог полугодишта) полажу испите наредног разреда. Ученик изузетно може полагати испит наредног разреда и у августовском року, најкасније до 31.августа. Ученици који на годишњем испиту у IV и V разреду шестогодишњег основног музичког образовања и васпитања добију негативну оцену из главног предмета понављају разред. Ученици који на годишњем испиту добију негативну оцену из неког од осталих предмета полажу поправни испит у августовском року. Ученици разреда у којима нема годишњег испита оцењују се годишњом оценом. Ванредни ученици полажу годишњи испит из свих предмета, у свим разредима.

Разредни испит

Разредни испит полаже ученик који није оцењен из једног или више наставних предмета. Ученик може бити неоцењен из наставног предмета уколико није похађао наставу више од трећине укупног годишњег броја часова тог предмета и уколико се оцењивањем утврди да није достигао образовне стандарде на основном нивоу. Ученик који на разредном испиту добије недовољну оцену из једног наставног предмета, или не приступи полагању разредног испита из једног наставног предмета, полаже поправни испит. Ученик који на разредном испиту добије недовољну оцену из више од два наставна предмета, или који не приступи полагању разредног испита из више од два наставна предмета понавља разред, у складу са Законом.

Поправни испит

Поправни испит полажу ученици са недовољном оценом из предмета из којег се не полаже годишњи испит и ученици са недовољном оценом на годишњем испиту из солфеђа, теорије музике и упоредног клавира. Ученици са недовољном оценом на годишњем испиту из главног предмета не могу да полажу поправни испит. Ученик који има до две недовољне закључене оцене полаже поправни испит у августовском року, а ученик завршног разреда у јунском и августовском року. Ученик 4 и 5 разреда (шестогодишње школовање), 3 разреда (четворогодишње школовање) и 2 разреда (двогодишње школовање) понавља разред ако не положи поправни испит, док ученик 6 разреда (шестогодишње школовање), 4 разреда (четворогодишње школовање) и 2 разреда (двогодишње школовање) уколико не положи поправни испит, не понавља разред већ се упућује да га заврши у наредној години у својству ванредног ученика.

Испит за брже напредовање ученика

Ученик који се истиче знањем и способностима може да заврши Школу у року краћем од рока предвиђеног за завршетак школовања, на предлог Наставничког већа, полагањем испита за брже напредовање.

Годишњи, разредни, поправни, пријемни и испит за брже напредовање ученика полажу се пред испитном комисијом од најмање три члана, од којих су најмање два стручна за предмет који се полаже. Испитну комисију из става 1. овог члана образује директор Школе.

Ванредни испит

Ванредни ученик полаже испит из свих предмета утврђеног планом образовања. Одредбе о оцењивању редовних ученика примењују се и на ванредне ученике. Владање ванредног ученика не оцењује се. Ванредни испит полажу ванредни ученици у јунском, августовском и јануарском року. Ванредном ученику који је положио све испите за одређени разред, Школа издаје ђачку књижицу, односно сведочанство.

Испит за проверу знања

Испит за проверу знања полаже ученик који није завршио први циклус основне музичке школе, а жели да се упише у други циклус. Испит за проверу знања се полаже пред комисијом од најмање три члана (наставника Школе), коју именује директор Школе, у јунском и августовском року. Испит за проверу знања обухвата градиво из инструмента и солфеђа првог циклуса основне музичке школе и састоји се из два дела.: испит из инструмента за који се ученик определио и испит из солфеђа. Ученик који на испиту за проверу знања добије општу оцену врло добар (3,50), стекао је услов за упис у музичку школу, у други циклус, у својству редовног или ванредног ученика. Минимум градива за проверу знања утврђује стручни актив групе предмета за који се ученик пријављује. Након положеног испита за проверу знања, Школа ученику издаје одговарајућу потврду. Родитељ, односно старатељ ученика подноси молбу директору Школе да му се омогући упис у други циклус и прилаже потврду. Директор Школе може одобрити ученику упис у други циклус основног музичког образовања, у својству редовног или ванредног ученика, уколико на одговарајућем одсеку има места за упис.

За полагање годишњег, разредног, поправног и другог испита, у Школи се утврђују следећи рокови: - јунски; - августовски и – јануарски.

Такмичења

Ученици учествују на такмичењима.

Такмичења се деле на школско, републичко и међународно/интернационално.

Такмичења су понуђена из Календара такмичења и смотри основних школа, који издаје Министарство просвете и технолишког развоја сваке године. Постоје и такмичења ван каталога.

Ученици се такмиче у земљи и иностранству.

За Каталонска такмичења школа рефундира трошкове (котизација, превоз и дневница).

За Каталонске прве награде локална самоуправа донира стипендију.

Програм допунске и додатне наставе

На основу Закона о средњем образовању и васпитању, наставник је обавезан да, за ученике који у учењу имају тешкоће у савладавању програма из појединих предмета или са ученицима који желе да унапреде постигнућа у одређеној наставној области организује допунску наставу. Ученик је обавезан да остварује допунску наставу ако се процени да је то потребно. Годишњи фонд часова допунске наставе планира се током септембра месеца, зависно од потребе. Организовање допунске наставе предлажу стручна већа предмета, након чега наставници израђују планове рада који постају саставни део Годишњег плана рада школе. Допунски рад реализују предметни професори. Допунска настава може да се организује из свих предмета.

Додатну наставу школа остварује за ученика који постиже изузетне резултате или показује интересовање за обогаћивање знања из одређеног предмета. Организовање додатне наставе предлажу стручна већа предмета, предметни наставници планирају и реализују рад. Најчешће се реализацијом додатне наставе ученици припремају за такмичења.

Програм културних активности школе

Циљ:

- јавно презентовање стечених вештина,
- мотивација ученика,
- учешће у животу локалне средине,
- промоција рада школе.

Задаци:

- организовање школских и ваншколских ученичких јавних наступа и концерата (солисти, ансамбли, оркестри и хорови),
- организовање концерата наставника школе,
- организовање школских такмичења,
- организовање концерата гостујућих музичких уметника,
- активности у вези са организовањем учешћа ученика на домаћим и међународним музичким такмичењима (за солисте, камерне ансамбле, оркестре и хорове), смотрема, фестивалима и сличним манифестацијама, као и за самостално организовање оваквих манифестација,
- организовање разних врста прослава, меморијала, размена, гостовања и сличних манифестација,
- организовање мајсторских курсева истакнутих музичких педагога и извођача,
- организовање предавања, семинара, трибина, саветовања и сличних скупова, везаних за музичку педагошко - извођачку проблематику,
- организовање медијских промоција разне врсте,
- успостављање разних облика сарадње са домаћим и иностраним образовним и културним институцијама.

Школа културну и јавну делатност остварује организовањем и одржавањем:

1. интерних часова одсека
2. јавних часова школе у току школске године
3. концерата класа
4. концерата поводом прославе дана школе, почетка и краја школске године
5. Нове године, Осмог марта, Савети Сава,

6. школских такмичења
7. учешћа у програмима других институција и установа града
8. наступа ученика у просторима других школа у граду
9. наступа ученика у другим музичким школама

Програм школског спорта и спортско-рекреативних активности

Имајући у виду специфичности основне музичке школе, недостатак физкултурне сале и кратак боравак ученика у школи, спортске активности ученици реализују у својим основним школама док се у музичкој школи реализује у оквиру програма „Покренимо нашу децу“. Реализација програма се огледа у петоминутном превентивном вежбању на часу и едукацији деце о значају свакодневне примене физичких активности за здравље њих самих.

Школа се прикључује свим организованим спортским манифестацијама у граду.

Спортом се ученици ОМШ могу бавити и током похађања разних музичких кампова у паузи између организованих проба и вежбања инструмента на доступним спортским теренима у окружењу као и у виду рекреативних шетњи.

Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања, програм спречавања дискриминације и програми превенције других облика ризичног понашања

Програм заштите ученика од насиља сачињен је на основу Посебног протокола за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама, који је сачинила Влада републике Србије, Министарство просвете.

Насиље се дефинише као сваки облик једанпут учињеног или поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства деце/ученика. Насиље може имати различите форме: физичко, емоционално/психолошко, сексуално насиље и злоупотреба, насиље коришћењем информационих технологија, злоупотреба, занемаривање и немарно поступање и експлоатација деце. Различити облици насиља се преплићу и условљавају.

Општи циљ Посебног протокола и на основу њега сачињеног Програма је унапређивање квалитета живота деце/ученика применом:

- Мера превенције за стварање безбедне средине за живот и рад деце/ученика;
- Мера интервенције у ситуацијама када се јавља насиље, злостављање и занемаривање.

А- Превентивне активности

Време реализације	Садржај активности	Носиоци
Септембар Октобар	-Информисању ученика и родитеља путем сајта школе и на часовима групне наставе о законским регулативама које се односе на област заштите ученика и санкционисања недозвољених облика понашања -Повећана безбедност ризичних места у школи -Постављање кутије поверења -Књига утисака	Директор Помоћник директора Педагог Одељенске старешине Тим
Новембар Јун	- Похађање семинара на теме заштите деце од насиља (Теме: Реаговање у кризним ситуацијама, Права детета, Препознавање, реаговање и пријављивање насиља...) - Организовање акције кићења новогодишње јелке са ученицима школе	Локална заједница Ученици Тим
Јануар Фебруар	-Анализа стања у школи у вези са насиљем, злостављањем и занемаривањем	Тим
Фебруар Мај	- Увођење садржаја и метода рада за развој подстицајне и безбедне средине кроз наставне и ваннаставне активности: *Подстицање истраживачког и тимског рада, кооперативности, кроз организовање културних	Локална заједница Директор Наставници

	и јавних активности у простору Школе и ван школе (јавни часови, концерти, сарадња са институцијама културе у нашој средини, сарадња са основним и средњим школама, сарадња са музичким школама, такмичења)	
Мај	- Истраживање о евентуалним појавама насиља, учесталости и врстама насиља у школи	Тим
Јун	- Евалуација и извештај о реализацији планираних активности	Тим
Јул		
Током Школске године	- Набавка стручне литературе - Сарадња са установама и институцијама ван школе у вези превентивних и интервентних активности - Континуирано неговање климе прихватања, толеранције и уважавања кроз различите облике наставних и ваннаставних активности у школи и ван школе (јавни часови, концерти, сарадња са институцијама културе у нашој средини, сарадња са основним и средњим школама, сарадња са музичким школама, такмичења) -Јачање сарадње и тимског рада у достизању заједничког циља на настави хора, оркестра и камерне музике -Информисање ученика путем сајта и Фејс бук старанице о темама превенције насиља (Представљање различитих култура, Линкови едукативних филмова на тему насиља, Чланци о толеранцији, Значају реи изволи, хвала, молим и извини...) -Промоцији позитивних модела понашања и успешности кроз информисање о награђеним ученицима и њиховим концертима	Директор Помоћник директора Педагог Тим

Б–Интервентне активности

Време реализације	Садржај активности	Носиоци
Током школске године	- Праћење и евидентирање насиља Поступање по редоследу поступака у случају интервенције: - Сазнавање о насиљу, откривање - Прекидање, заустављање насиља - Смиривање ситуације - Консултације унутар установе: Процена нивоа ризика (Информисање надлежних служби, Информисање Школске управе о ситуацијама трећег нивоа насиља) Заштитне мере (рад са учеником који трпи насиље, рад са учеником који испољава насиље, рад са ученицима који су били пасивни посматрачи) - Праћење ефеката предузетих мера	директор, помоћник директора, педагог, одељенски старешина тим

Програм слободних активности

Ради јачања образовно-васпитне делатности Школе, подстицања индивидуалних склоности и интересовања, садржајног и целисходног коришћења слободног времена, као и ради богаћења друштвеног живота и разоноде ученика, развијања и неговања другарства и пријатељства, Школа реализује ваннаставне активности ученика у области културе, уметности и медија.

Време реализације	Садржај активности	Носиоци
Током школске године	- јавни наступи у оквиру интерних и јавних часова и концерата у организацији школе - јавни наступи у оквиру концерата уметничке музике у локалној средини у организацији образовних институција или институција културе - јавни наступи у оквиру Заједничких концерата музичких школа региона - учествовање на такмичењима ван школе - у земљи и иностранству - учествовање на хуманитарним концертима и узимање учешће у хуманитарним акцијама у граду - учествовање у оквиру програма међународне концертне и културне размене и сарадње	директор, помоћник директора, педагог, одељенски старешина

Програм професионалне оријентације

Школа у сарадњи са установама за професионалну оријентацију помаже родитељима, односно другим законским заступницима и ученицима у избору средње школе и занимања, према склоностима и способностима ученика и у том циљу прати њихов развој и информише их о карактеру и условима рада појединих занимања.

Ради праћења индивидуалних склоности ученика и пружања помоћи ученицима и њиховим родитељима, односно другим законским заступницима у избору средње школе и занимања, Школа формира тим за професионалну оријентацију, у чијем саставу су стручни сарадници и наставници.

Тим за професионалну оријентацију реализује програм професионалне оријентације за ученике завршног разреда.

Време реализације	Садржај активности	Носиоци
септембар	- Информисање ученика о ПО (сајт школе, огласна табла)	тим одељенске старешине, педагог,
друго полугодиште	- Реални сусрети (посета средњим музичким школама)	
током школске године	- Експерти у школи (мастер клас)	
током школске године	- Радионице	

Програм здравствене заштите

Школа сарађује са здравственим установама у спровођењу здравствене заштите ученика, у складу са законом.

Време реализације	Садржај активности	Носиоци
током школске године	- Стварање што повољнијих општих хигијенских услова у школи (загрејаност, осветљеност, проветреност учионица, чистоћа санитарних чворова)	Директор, секретар школе помоћни радници,
септембар	- Редовни систематски преглед и ученика	Одељенске старешине, родитељи/старатељи ученика и основне школе
током школске године	- Контрола санитарно-хигијенских услова	Инспекција
током школске године	- Редовна вакцинација ученика	Одељенске старешине, родитељи/старатељи ученика и основне школе

Програм социјалне заштите

Школа у сарадњи са надлежним установама брине о социјалној заштити, посебно ученика из осетљивих друштвених група, на основу програма социјалне заштите.

Уколико је потребно Школа организује прикупљање средстава за ове сврхе кроз разне облике добротворних акција.

Циљ програма је да створи једнаке могућности за живот ученика у школи и подстиче социјалну укљученост, да свим ученицима обезбедити доступност услуга и остваривање права у социјалној заштити, пружању помоћи ученицима у превазилажењу социјалних и животних тешкоћа.

Време реализације	Садржај активности	Носиоци
током школске године	- Сарадња Центра за социјалн рад и школе у пружању социјалне заштите ученика (дописи)	директор, секретар школе, педагог, одељенски старешина
током школске године	- пружање помоћи ученицима с поремећајима у понашању	одељенски старешина, педагог
током школске године	- упућивање родитеља на начине остварења права	секретар одељенски старешина
током школске године	- упућивање родитеља на извршење родитељских обавеза	одељенски старешина
током школске године	- подршка материјално угроженим ученицима: 1. уплата котизације за такмичења 2. бесплатно коришћење школског инструмента 3. бесплатни уџбеници, нотни материјал	директор школе
током школске године	- хуманитарни концерти	директор, помоћник директора, педагог, наставници

Програм заштите животне средине

Школа доприноси заштити животне средине остваривањем програма заштите животне средине - локалним еколошким акцијама, заједничким активностима Школе, родитеља, односно другог законског заступника и јединице локалне самоуправе у анализи стања животне средине и акција за заштиту животне средине у складу са законом.

Време реализације	Садржај активности	Носиоци
тоом школске године	- Бринемо о биљкама у нашој учионици	Наставници
током школске године	- Чувајмо наше шуме- наша плућа (пано)	Наставници, ученика
током школске године	- Акције: Чеп за хендикеп, Сакупљамо стари папир, Прикупљамо пластичне флаше и конзерве	Одељенске старешине, ученици
Март/април/јун	- Обележавамо и промовишемо: Дан воде (март), Дан планете земље (април) Светски дан заштите животне средине (јун)	Педагог

Програм сарадње са локалном самоуправом

Школа прати и укључује се у дешавања на територији јединице локалне самоуправе. Сарадњу остварује у следећим подручјима деловања:

- у области реализације инвестиционог одржавања школског објекта
- у области остваривања превенције насиља деце/ученика
- у области реализације планираних ваннаставних активности
- у области реализације културних манифестација у организацији јединице локалне самоуправе
- у области заједничког планирања међународне сарадње

Време реализације	Садржај активности	Носиоци
Септембар	Вуков сабор	директор школе, помоћник директора, педагог, наставници, ученици
Октобар	Дан старих особа	Директор, наставници,
Новембар	Концерт поводом Дана школе	директор школе, помоћник директора, педагог, наставници, ученици
Децембар	Новогодишњи концерт у библиотеци Вуковог завичаја у Лозници	директор школе, помоћник директора, педагог, наставници, ученици
Јануар	Светосавски концерт	директор школе, помоћник директора, педагог, наставници, ученици
Мај	Концерт ученика на свечаном концерту музичке школе у Зворнику која је на почетку оснивања била издвојено одељење Музичке школе „Вук Караџић“	директор школе, помоћник директора, педагог, наставници, ученици

Мај	Промотивни концерти за ученике Основних школа	директор школе, помоћник директора, педагог, наставници, ученици
Мај	Концерт поводом Дана библиотеке Вуков завичај	директор школе, помоћник директора, педагог, наставници, ученици
Мај	Ђачки Вуков сабор	директор школе, помоћник директора, педагог, наставници, ученици
Јун	Додела награда првонаграђеним ученицима	директор школе, одељенске старешине, наставници

Програм сарадње са породицом

Партиципација родитеља у школи, тј. њихова укљученост у различите аспекте школског живота представља важну компоненту образовно-васпитног процеса и у непосредној је вези са квалитетом тог процеса.

Партнерство породице и школе представља важан предуслов за адекватно подржавање и подстицање развоја детета, будући да је добробит детета централни интерес, како породице тако и школе.

Програмом сарадње са породицом, школа дефинише области, садржај и облике сарадње са родитељима, односно старатељима деце и ученика, који обухватају детаљно информисање, саветовање, укључивање у наставне, и остале активности школе и консултовање у доношењу одлука око безбедносних, наставних, организационих и финансијских питања, с циљем унапређивања квалитета образовања и васпитања, као и обезбеђивања свеобухватности и трајности васпитно-образовних утицаја.

Програм сарадње са породицом обухвата и организацију отвореног дана школе сваког месеца, када родитељи, односно старатељи могу да присуствују образовно-васпитном раду, и „Отворена врата“ сваке недеље, што је предвиђено распоредом рада разредног старешине. Ради праћења успешности програма сарадње са породицом, школа, на крају сваког полугодишта, организује анкетирање родитеља, односно старатеља, у погледу њиховог задовољства програмом сарадње са породицом и у погледу њихових сугестија за наредно полугодиште. Мишљење родитеља, односно старатеља, добијено као резултат анкетирања, узима се у обзир у поступку вредновања квалитета рада школе.

Циљ програма сарадње са породицом

Породица и школа имају заједнички циљ – подржавање и подстицање развоја ученика, те њихови односи морају бити пре свега партнерски. Програми у области сарадње са породицом усмерени су, пре свега, на развијање партнерских односа између кључних актера у Школи, као и на јачање родитељске компетенције, посебно у областима процеса васпитања и превенције негативних појава.

Задаци програма сарадње са породицом

- Информисање родитеља о њиховим правима и обавезама, те начинима укључивања у рад Школе
- Задовољавање потреба породице и њених циљева,
- Едуковање родитеља кроз информисање и пружање адекватног модела васпитања и образовања,
- Развијање партнерског деловања породице и школе у образовању и васпитању ученика,
- Обезбеђивање редовне, трајне и квалитетне сарадње породице и Школе,
- Остваривање позитивне интеракције наставник - родитељ,

- Обезбеђивање информисаности родитеља о променама у образовању које се остварују у школи и код ученика, као и о свим дешавањима у животу Школе.

Време реализације	Садржај активности	Носиоци
септембар	Информисање родитеља и старатеља • Уређивање веб-сајта школе са информацијама и одељком за родитеље • Дефинисање термина за Отворена врата • Уређење садржаја огласне табле за родитеље • Родитељски састанци	Директор Помоћник директора Педагог Разредне старешине
током школске године	Укључивање родитеља/старатеља у наставне и остале активности школе • Укључивање родитеља у Тимове и пројекте који се у школи реализују • Укључивање родитеља у организовање музичких посета, мајсторских курсева • Ангажовање родитеља у организацији приредби, јавних и интерних часова, такмичења, хуманитарних активности • Укључивање родитеља у тимове за ИОП	Директор Помоћник директора Педагог Наставници Разредне старешине
током школске године	Укључивање родитеља/старатеља у процес одлучивања • Избор представника родитеља за Школски одбор • Избор представника родитеља за Савет родитеља школе и Општински савет родитеља • Укључивање родитеља/старатеља у рад Стручног актива за развојно планирање, Тима за самовредновање	Директор Помоћник директора Педагог Наставници Разредне старешине
током школске године	Едукација и саветодавни рад • Индивидуални разговори са родитељима • Едукативно информативни чланци на сајту школе	Директор Помоћник директора Педагог Наставници Разредне старешине

Програм излета, екскурзија и наставе у природи

Планиране су екскурзије ученика које се реализовати у складу са Упутством Министарства просвете о начину и реализацији екскурзија ученика.

Циљ екскурзије је:

1. да се ученицима организује наставни програм и рад на одабраним дестинацијама;
2. да на изабраним локалитетима обнове знање или науче нешто ново о својој земљи, култури и обичајима;
3. упознавање географских и привредних карактеристика земље;
4. упознавање културног, историјског и духовног наслеђа.

Задаци екскурзије су:

1. развијање позитивног односа према националним, културним, етичким и естетским вредностима и спортским потребама;
2. развијање љубави према отаџбини;
3. упознавање начина живота и рада појединих крајева;
4. развијање интересовања за природу и изграђивање еколошких навика;
5. развијање и неговање другарства и хуманих односа међу ученицима;
6. међусобно зближавање ученика, ученика и наставника, што их духовно и физички рекреира, доноси задовољство и буди интересовање за сазнањем.

Настава у природи је облик образовно-васпитног рада којим се остварују обавезни и изборни наставни предмети и ваннаставне активности из наставног плана и програма за први циклус основног образовања и васпитања - у климатски погодном месту из здравствено-рекреативних, образовно-васпитних и социјалних разлога. Настава у природи може се изводити у објектима који испуњавају услове за извођење предвиђених наставних и ваннаставних садржаја. Пре поласка на наставу у природи организује се лекарски преглед свих ученика.

Циљеви наставе у природи су: очување, подстицање и унапређивање укупног здравственог стања ученика, њиховог правилног психофизичког и социјалног развоја; стварање основа за усвајање активног, здравог и креативног начина живота и организовања и коришћења слободног времена; проширивање постојећих и стицање нових знања и искустава о непосредном природном и друштвеном окружењу; развијање еколошке свести и подстицање ученика на лични и колективни ангажман у заштити природе; социјализација ученика и стицање искустава у колективном животу, уз развијање толеранције и одговорног односа према себи, другима, окружењу и културном наслеђу; развијање позитивних односа према националним, културним и естетским вредностима.

Задаци и садржаји наставе у природи остварују се на основу наставног плана и програма образовно-васпитног рада и школског програма и саставни су део годишњег програма рада школе. Задаци који се остварују реализацијом програма наставе у природи су: побољшање здравља и развијање физичких и моторичких способности ученика; задовољавање основних дечијих потреба за кретањем и игром; очување природне дечије радозналости за појаве у природи и подстицање интересовања и способности за њихово упознавање кроз одговарајуће активности; развијање способности запажања основних својстава објеката, појава и процеса у окружењу и уочавање њихове повезаности у конкретним природним и друштвеним условима; подстицање самосталности у процесу стицања знања кроз непосредне истраживачке задатке; развијање свести о потреби заштите, неговања, чувања и унапређивања природне и животне средине и изграђивање еколошких навика; упознавање природно-географских, културно-историјских знаменитости и лепоте места и околине; упознавање са начином живота и рада људи појединих крајева; упознавање разноврсности биљног и животињског света појединих крајева, уочавање њихове повезаности и променљивости; упознавање са карактеристикама годишњих доба у природи и смењивање временских прилика; развијање способности сналажења тј. оријентисања у простору и времену; оспособљавање ученика за безбедан и правилан боравак у природи; развијање правилних хигијенско-здравствених навика и подстицање самосталности у обављању личне хигијене и бриге о себи; подстицање и стварање навике за неговање редовне физичке активности и за што чешћи боравак у природи; формирање навика редовне и правилне исхране; навикавање на правилно смењивање рада, одмора и сна; разумевање и уважавање различитости међу појединцима; подстицање групног рада, договарања и сарадње са вршњацима и одраслима кроз одговарајуће активности. Један од битних услова успешне реализације овог облика образовно-васпитног рада јесте припрема ученика, родитеља и наставника.

Припрема родитеља подразумева организовање родитељских састанака и пружање информација о основним географским карактеристикама и климатским условима краја у коме се организује настава у природи, времену одласка, дужини боравка, цени, документацији коју треба припремити, условима смештаја, исхране, здравствене заштите, условима живота и рада ученика, могућностима комуникације са децом и сл. Истовремено се родитељима дају детаљна упутства о припреми деце, са списком неопходног прибора за личну хигијену, писање, потребном гардеробом...

Програм рада школске библиотеке/нототеке

Школа не поседује засебну просторију за нототеку у смислу члана 50. Закона о основном образовању и васпитању („Службени гласник РС“, бр. 55/13, 101/17 и 27/18-др. закон) којим се уређује рад школске нототеке због недостатка простора.

Међутим, школа поседује уџбенике, књиге, стручну литературу за наставнике, публикације, ноте, аудио и визуелне записе и другу литературу.

Ову библиотечку-информациону грађу пописали су школски нототекар у сарадњи наставници на нивоу класа и истородних инструмената.

Сва пописана литература разврстана је по учионицама наставника и доступна је како запосленима тако и ученицима.

Списак целокупне пописане нототеке налази се код нототекара.

Активности које нису временски одређене	
Основни послови	
Редовни библиотечки послови	• Набавка нототекачко-медиатечке грађе, њено инвентарисање, класификација, сигнирање и каталогизација. • Функционално и естетско уређење простора нототеке у складу са конкретним усовима и могућностима школе организовати просторне целине за учење, функционални рад итд. • Обучавање ученика у коришћењу стручног фонда школске нототеке. • Издавање литературе на коришћење ученицима и наставницима (задуживање ио раздуживање). • Израда годишњег, месечних и оперативних планова рада. • Праћење и вредновање остварености постављених циљева рада школске нототеке.
Подстицање читања и помоћ у учењу и развој информатичке писмености код ученика	• Помоћ ученицима при избору литературе. • Часови вршњачке едукације на којима ће старији ученици препоручивати композиције и свирати најзанимљивије одломке. • Слушање композиција које је посебно занимљиво ученицима основног музичког образовања и васпитања. • Организација дебата о разним актуелим темама (штампана издања или рачунар, етика и естетика некада и сада). • Организовање мултимедијалних часова. • Покретање школског листа у штампаној или електронској форми.
Сарадња у остваривању образовно-васпитног рада	• У сарадњи са активима наставника организовати одржавање часова пројектне наставе и наставних часова у нототеци. • Организовање такмичења/смотре/конкурса у којима ће учествовати и ученици и наставници. • Организовање тематских изложби. • Одржавање часова на тему-како писати дневник извођаштва.

	• Организовање радионица у школској нототеци поводом Нове године, Божића и Ускрса и других међународних и верских празника. • Компаративно проучавање књижевних и историјски мотива у различитим врстама уметности (филм, позориште, ликовна уметност). • Обележавање дана рођења значајних личности из области културе, науке, књижевности, уметности и других области.
Сарадња са локалном и широм заједницом	• Сарадња са предшколском установама. Дружење са предшколцима, организовање посете школској нототеци, упознавање са начином рада у школи, са радом и правилима понашања у нототеци. Том приликом се може организовати слушања музике у складу са њиховим узрастом или радионица на тему важности слушања музике. • Организација посете другој школској или јавној нототеци како би ученици видели како раде друге нототеке. • Информисање ученика о композиторима и мотивацији за слушање музике. Ове циљеве могуће је постићи и измештањем нототечке делатности ван зидова шкоске нототеке и организовањем образовних четњи градом (уколико си ти композитори живели и радили у граду у коме се школа налази), посетама спомен-кућама, спомен-музејима или позоришним представама из домена музичке уметности. • Остваривање сарадње са другим организацијама и установама културе и организовање посета које ће пратити план и програм наставе и учења. • Промоције и извођења актуелних или награђиваних дела. • Посета сајмовима књига и нотног материјала. • Организовање гостовања домаћих и страних композитора и извођача у форми предавања, извођења дела или радионица. • Организовање радионица са децом које воде илустратори-сарадници издавачких кућа и разговор о томе колико је илустрација важна у књигама и⁹ нотном материјалу намењеним деци и ученицима. • Органозовање промоција и представљања стручних издања намењених наставницима или стручним сарадницима у школи. • Одржавање тематских и других изложби књига и нотног материјала одређеног издавача или групе издавача у нототекама (нпр. представљање музике одређене земље или излизба литературе која из ње потиче или представљање нових издања, издања за одређени узраст). • Организовање доласка заинтересоване деце са нототекаром на промоције, слушања извођења дела или радионице које издавачи реализују у својим књижарама или другим културним институцијама. • Организовање доласка деце са нототекаром на сајмове књига и нотног материјала или друге манифестације. • Посете издавачкој кући, где се деца упознају са процесом настанканотног материјала и занимања која су незаобилазна у том процесу (уредник, дизајнер, илустратор, лектор,

	нотграф).
--	-----------

Активности које су временски одређене	
Септембар	- Упознавање ученика са радом школске нототеке. - Формирање нототечке секције школе и израде његовог пална и програма рада. - Покретање других врста секција у зависности од интересовања ученика: новинарска, композиторска, певачка и друге. Одеђивање динамике реализације њихових активности. - Отварање старанице школске нототеке (званична интернет страница школе, деуштвене мреже) на којој ће ученици и родитељи моћи да прате активности најважнијих дешавања у школској нототеци. Нототека може да осмисли своју стараницу коју би користила и за промоцију својих делатности својих делатности и за комуникацију са корисницима. Ово би допринело информисаности корисника о улози и активностима нототеке, а знатно би утицало и на њену популаризацију међу ученицима. - У сарадњи са наставницима обавити пописивање ученика првог разреда, а онда организовати и час упознавања са правилима рада нототеке, пословима нототекара што ће првAKE оспособити за самостално коришћење нототекачке грађе. - Обележавање <i>Међународног дана писмености</i> (8. септембар). Организовање радионице или трибине на тему врста писмености (медијска, дигитална, информатичка писменост).
Октобар	- Обележавање <i>Дечје недеље</i>. - Планирање набавке потребне литературе и периодичних публикација за ученике, наставнике и стручне сараднике, као и медијатечке грађе. - Посета <i>Сајму књига</i> у Београду. - Обележавање <i>Светског дана школских библиотека</i> (последњи понедељак у октобру). - Сајам музике (15.10.)
Новембар	Обележавање <i>Међународног дана детета</i> (20. новембар).
Децембар	Обележавање <i>Дана библиотекара Србије</i> (14. децембар). Овај дан се може обележити радионицом на којој ће ученици различитог узрасата имати прилику да осмисле своју идеалну нототеку и дају предлоге за унапређивање њеног рада.
Јануар	Обележавање Светог Саве.
Фебруар	Припрема извештаја о раду школске нототеке у првом полугодишту.
Март	Обележавање <i>Дана слободе приступа информацијама</i> (16. март).
Април	Обележавање <i>Светског дана књиге ауторских права</i> (23. април) може бити организована посета некој од издавачких кућа где ће се ученици боље упознати са заштитом интелектуалног власништва путем заштите ауторских права.
Мај	За ученике завршних разреда организовати радионице на тему професионална оријентација.

	• Организовати посете средњим музичким школама које ће за ту прилику припремити кратке презентације којима ће својим потенцијалним ученицима представити свој рад.
Јун	• Проглашење најтраженијих музичких издања. • Организовање дана размене старих уџбеника. • У сарадњи са одељенским старешином ученике обавестити о задужењима и неопходности враћања позајмљене литературе пре краја школске године. • Анализа потреба за литературом периодичним публикацијама за ученике, наставнике и стручне сараднике, као и медијатечке грађе. • Припрема извештаја о раду школске нототеке у протеклој школској години. • Светски дан музике (21.06.)
Август	• Припрема и израда годишњег, месечних и оперативних планова рада. • Сређивање кљижног и нотног фонда, утврђивање стања литературе у нототеци и заштита оштећење нототекачке грађе. • Ревизија нототекачко-медијатекачке грађе. • Техничке и организационе припреме за почетак нове школске године. • Просторно уређење школске нототеке ради боље искоришћености простора, функционалности и прилагођености потребама ученика.

Начин остваривања других области развојног плана школе који утичу на образовно-васпитни рад

На основу Извештаја о спољашњем вредновању квалитета рада ОМШ „Вук Караџић“ из Лознице, сачињен је План унапређења рада школе. У Плану су предвиђене мере за унапређивање за све стандарде који су оцењени са оценом мањом од 4.

План за унапређење квалитета рада школе у вреднованим областима

Област самовредновања	Школски програм и годишњи план рада
Уочене слабости	1. У ШП недостаје обавезан садржај предвиђен законом: Програм културних активности Програм заштите од насиља Програм слободних активности Програм здравствене заштите Програм социјалне заштите Програм заштите животне средине Програм сарадње са локалном самоуправом Програм сарадње са породицом Програм рада школске библиотеке Програм безбедности и здравља о раду 2. Недовољна заступљеност принципа усмерености на процес и исходе учења. 3. Пропусти у датуму усвајања и примени Школског програма. 4. Веза између ГП и ШП није видљива због недостатка прописаних програмских садржаја. 5. Недостатак плана изрде ИОП-а. 6. У ГП недостају процедуре којима се утврђују одговорности за додељене послове.
Мере унапређења активности	1. Додати у ШП обавезни садржај предвиђен законом. 2. Разрадити наставни план и програм у складу са процесом и исходима учења. 3. Ускладити датуме усвајања и примене Школског програма. 4. Додати обавезни садржај предвиђен законом у ГП и ШП. 5. Израда Плана рада тима за ИОП. 6. У ГП за сваки програм додати носиоце активности, време рерализације, начин реализације и одговорно лице.

Време реализације	• До краја јуна 2018. год.-ШП • До 15. септембра 2018. год.-ГП
Носиоци активности	• Педагог • Помоћник директора • Чланови Стручног актива за развој школског програма
Циљеви унапређења	1. ШП садржи све законом предвиђене елементе. 2. Наставни план и програм је у складу са процесом и исходима учења. 3. Усклађени датуми у школским документима. 4. ГП и ШП садрже законом све предвиђене садржаје. 5. План израде ИОП-а је саставни део ГП. 6. Програми у ГП садрже носиоце активности, време и начин реализације и одговорно лице
Особа која прати реализацију унапређења	Директор школе

Област самовредновања	Подршка ученицима
Уочене слабости	1. У школи нису евидентирани тимови за подршку ученицима у прилагођавању школском животу. 2. Недовољно подстицање личног, професионалног и социјалног развоја ученика.
Мере унапређења активности	1. Формирање тимова за подршку ученицима (подршка ученицима који слабије напредују и ученицима који се припремају за упис у средњу музичку школу). 2. Подстицање личног, професионалног и социјалног развоја ученика кроз: • Већу понуду ваннаставних активности у школи; • Организовање активности за развијање социјалних вештина, здравих стилова живота, заштите човекове околине и професионалног развоја ученика.
Време реализације	До 15. септембра 2018. год.-ГП
Носиоци активности	• Педагог • Помоћник директора
Циљеви унапређења	1. ГП садржи Тим за подршку ученицима у прилагођавању школском животу. 2. Подстицање личног, професионалног и социјалног развоја ученика кроз пла-ниране активности.
Особа која прати реализацију унапређења	Директор школе

Област самовредновања	Етос
Уочене слабости	1. Нема разрађених поступака за прилагођавање у новој школској средини. 2. Школски простор није прилагођен ученицима са сметњама у развоју. 3. Школа нема посебан простор за индивидуалне разговоре наставника са ученицима и родитељима. 4. Школски простор није у довољној мери опремљен ученичким радовима. 5. Активније укључивање родитеља и ученика у педагошко-психолошким едукацијама. 6. Формирање ученичког парламента.
Мере унапређења активности	1. Израда поступака прилагођавања ученика и наставника на нову школску средину. 2. Чекамо на употребну дозволу објекта ради реконструкције и прилагођавања ученицима са сметњама у развоју. 3. Просторију дежурног привремено, до могућности проширења објекта, прилагодити и за потребе разговора наставника са ученицима и родитељима. 4. Школски простор оплеменили радовима ученика. 5. Радионице за ученике и родитеље на тему социјалне подршке и професионалне оријентације ученика. 6. Формирање ученичког парламента са ученицима V и VI разреда шестогодишњег, III и IV разреда четворогодишњег и I и II разреда двогодишњег образовања.
Време реализације	До 15. септембра 2018. год.-ГП
Носиоци активности	• Педагог • Помоћник директора
Циљеви унапређења	1. Израђен плана прилагођавања ученика и наставника на нову школску средину. 2. Омогућено је ученицима са сметњама у развоју да несметано прате наставу. 3. У школи постоји простор за индивидуалне разговоре. 4. У уређењу школског простора преовладавају ученички радови. 5. Школа развија и негује различите облике професионалне оријентације ученика.

	6. У школи постоји ученички парламент.
Особа која прати реализацију унапређења	Директор школе

Област самовредновања	Организација рада школе и руковођење
Уочене слабости	1. Не постоје сви обавезни законом предвиђени елементи у документима. 2. Развојни план се не спроводи по првилнику о стандардима квалитета рада. 3. У Развојном плану постоје само четири области квалитета рада. 4. Потреба за интензивније праћење рада тимова. 5. Недовољна квалитативна анализа успеха и владања ученика на крају класификационих периода. 6. Родитељи нису у довољној мери подржани и укључени у рад школе. 7. Нема у довољној мери разноврсних приступа у мотивисању запослених.
Мере унапређења активности	1. Упознавање законских прописа и ревидирање докумената. 2. Израда РП у складу са стандардима квалитета рада образовно васпитних установа. 3. Извредновати све области на основу чега ће РП имати све области квалитета рада. 4. Редовнији састанци тимова уз саветодавни рад са управом школе и стручним сарадником. 5. На основу анализе статистичких података на класификационим периодима сачинити план превазилажења уочених слабости успеха. 6. Организација заједничких активности са родитељима уз квалитетнији и транспарентнији начин обавештавања о раду школе. 7. Поред личног примера треба осмишљавати и разноврсније начине мотивације запослених.
Време	До 15. септембра 2018. год.-ГП

реализације	
Носиоци активности	• Педагог • Помоћник директора
Циљеви унапређења	1. Сви обавезни документи су у складу са законом. 2. РП је у складу са стандардима квалитета рада образовно васпитних установа. 3. РП садржи свих седам области квалитета рада. 4. Квалитетнија сарадња чланова тима са управом школе ради ефектнијег остваривања планираних циљева и задатака тима. 5. Квалитативна и квантитативна анализа успеха и владања ученика на крају класификационих периода. 6. Транспарентнија обавештеност родитеља. 7. Квалитетна мотивација запослених.
Особа која прати реализацију унапређења	Директор школе

Област самовредновања	Ресурси
Уочене слабости	1. У ГП и Извештају о раду школе нема довољно података о професионалном статусу запослених. 2. У Статуту школе се наводи да постоји стажиста или волонтер. 3. Разне активности у Плану стручног усавршавања спадају и у радну обавезу запосленог. 4. Недовољно обезбеђени материјално-техничких ресурси (постојећи простор за рад и опремљеност школског простора).
Мере унапређења активности	1. ГП и Извештај о раду школе допунити са подацима о запосленом (највиша завршена школа, занимање, године стажа, поседовање лиценце). 2. Ако се јави потреба за волонтирањем или стажирањем школа ће предузети мере према Статуту школе. 3. Ревидирати бодовну листу стручног усавршавања унутар школе. 4. Када се укаже прилика за повећање простора-повећати учионице, обезбедити звучну изолацију, обновити школски инструментаријум, мобилијар и наставна средства.
Време реализације	У току школске године, а до краја реализације РП.
Носиоци активности	• Педагог • Помоћник директора
Циљеви унапређења	1. ГП и Извештај о раду школе садрже податке о професионалном статусу запослених. 2. У складу са потребом школе ангажовани су стажисти и волонтери. 3. Бодовна лисата стручног усавршавања унутар школе је у складу са Правилником о сталном стручном усавршавању и напредовању у звања наставника, васпитача и стручног сарадника. 4. Повећане учионице, обезбеђена звучна изолација, обновљен школски инструментаријум, мобилијар и наставна средства.
Особа која прати реализацију унапређења	Директор школе

Прилог

Индивидуални образовни планови свих ученика који се образују по ИОП-у

У Школи се настава по правилу изводи по индивидуализованом образовном плану, којим су обухваћене све индивидуалне потребе сваког ученика. Ученику који постиже резултате који превазилазе очекивани ниво образовних постигнућа, Школа обезбеђује прилагођавање начина остваривања школског програма и израду, доношење и остваривање индивидуалног образовног плана.

Програм безбедности и здравља на раду				
Садржаји програма	Активности	Носиоци	Начин и поступак остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
Обука запослених из прве помоћи и противпожарне заштите	Присуство предавњу, вежбање,	Диектор и лиценцирани едукатори	Усмено излагање ,практичне вежбе	Оспособити одређени број запослених за пружање прве помоћи при повређивању како ученика тако и запослених
Управљање отпадом и смећем	Предавања	Диектор и лиценцирани едукатори	Усмено излагање, презентација	Оспособити помоћно особље за правилно безбедно по здравље одлагање отпадом и смећем
Обука помоћног особља о правилном и безбедном коришћењу средстава за хигијену	Предавања	Диектор и лиценцирани едукатори	Усмено излагање, презентација	Оспособити помоћно особље да правилно и безбедном користи средстава за хигијену
Укључивање родитеља ради елиминисања могућег злостављања од стране ученика према вршњацима и према запосленима	Састанак са саветом родитеља, родитељски састанци	Директор Наставници Родитељи	Усмено излагање	Елиминисање могућег злостављања од стране ученика према вршњацима и према запосленима, избећи ризичне ситуације, оснажити ученике и запослене за мирно решавање конфликта

Школски програм Основне музичке школе „Вук Караџић“ је Стручни актив за развој школског програма:

1. Иван Јовановић, помоћник директора
2. Зорица Дражевић, наставник хармонике
3. Божо Бановић, наставник клавира
4. Ема Мирчетић, наставник флауте
5. Милица Ивановић, наставница гитаре
6. Јована Тасић Антић, наставник виолине
7. Пантић Горан, директор
8. Ана Мандић, педагог